

જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ

(જોબ રોલ)

ક્વોલિફિકેશન પેક : સંદર્ભ. આઈડી. એચએસએસ/ ક્યૂ5101
સેક્ટર : આરોગ્ય સંભાળ

ધોરણ XI માટે પાઠ્યપુસ્તક

171162

વિદ્યા ડ મૃતમશ્નુતે

एन सी ई आर टी
NCERT

શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ રાષ્ટ્રીય પરિષદ
NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING

ISBN 978-93-5292-091-4

પ્રથમ સંસ્કરણ

ઓગસ્ટ 2018 શ્રાવણ1940

PD 5T SU

© શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ રાષ્ટ્રીય
પરિષદ, 2018

રૂ. 100.00

એનસીઈઆરટી વોટરમાર્ક સાથે 80 GSM
પેપર પર મુદ્રિત

સેક્રેટરી, નેશનલ કાઉન્સિલ ઓફ એજ્યુકેશનલ
રિસર્ચ એન્ડ ટ્રેનિંગ, શ્રી અરબિંદો માર્ગ, નવી
દિલ્હી 110 016 દ્વારા પબ્લિકેશન ડિવિઝન ખાતે
પ્રકાશિત અને શૈક્ષણિક સ્ટોર્સ, S-5, બુલંદશહર
રોડ, ઔદ્યોગિક વિસ્તાર સાઇટ-1 (RTO
ઓફિસની નજીક) ગાઝિયાબાદ (યુ.પી.) ખાતે
મુદ્રિત.

સર્વહક સ્વાધીન

- પ્રકાશકની પૂર્વ પરવાનગી વિના આ પ્રકાશનનો કોઈપણ ભાગ કોઈપણ સ્વરૂપમાં અથવા કોઈપણ માધ્યમથી, ઈલેક્ટ્રોનિક, મિકેનિકલ, ફોટોકોપી, રેકોર્ડિંગ અથવા અન્યથા પુનઃઉત્પાદિત, પુનઃપ્રાપ્તિ પ્રણાલીમાં સંગ્રહિત અથવા પ્રસારિત કરી શકાશે નહીં.
- આ પુસ્તક એ શરતને આધીન વેચવામાં આવે છે કે તે પ્રકાશકની સંમતિ વિના જે સ્વરૂપમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવેલ છે તે સિવાયના બાઈન્ડિંગ અથવા કવરના કોઈપણ સ્વરૂપમાં, વેપારના માર્ગે, ફરીથી વેચવામાં આવશે નહીં, ભાડે લેવામાં આવશે નહીં અથવા અન્યથા નિકાલ કરવામાં આવશે નહીં.
- આ પ્રકાશનની ખરી કિંમત આ પૃષ્ઠ પર મુદ્રિત કિંમત છે; રબર સ્ટેમ્પ દ્વારા અથવા સ્ટીકર દ્વારા અથવા અન્ય કોઈપણ માધ્યમ દ્વારા દર્શાવેલ કોઈપણ સુધારેલી કિંમત ખોટી છે અને તે અસ્વીકાર્ય હોવી જોઈએ.

પ્રકાશન વિભાગની
કચેરી, એનસીઈઆરટી
એનસીઈઆરટી કેમ્પસ
શ્રી અરબિંદો માર્ગ
નવી દિલ્હી 110 016

ફોન: 011-26562708

108, 100 ફૂટ રોડ,
હોસડાકેરે હલ્લી એક્સટેન્શન
બનાશંકરી III સ્ટેજ
બેંગલુરુ 560 085

ફોન: 080-26725740

નવજીવન ટ્રસ્ટ બિલ્ડિંગ
પી.ઓ.નવજીવન
અમદાવાદ 380 014

ફોન: 079-27541446

સીડબ્લ્યુસી કેમ્પસ
ધનકલ બસ સ્ટોપ સામે
પનિહાટી
કોલકાતા 700 114

ફોન: 033-25530454

સીડબ્લ્યુસી કોમ્પ્લેક્સ
માલીગાંવ
ગુવાહાટી 781 021

ફોન: 0361-2674869

પ્રકાશન ટીમ

- હેડ, પ્રકાશન વિભાગ : એમ. સિરાજ અનવર
ચીફ એડિટર : શ્વેતા ઉપ્પલ
ચીફ બિઝનેસ મેનેજર : ગૌતમ ગાંગુલી
ચીફ પ્રોડક્શન ઓફિસર : અરુણ ચિતકર
પ્રોડક્શન ઓફિસર : અબ્દુલ નઈમ

કવર અને લેઆઉટ

ડીટીપી સેલ, પબ્લિકેશન ડિવિઝન

પ્રસ્તાવના

રાષ્ટ્રીય અભ્યાસક્રમ રૂપરેખા-2005 (એનસીએફ-2005) કાર્ય અને શિક્ષણને અભ્યાસક્રમના ક્ષેત્રમાં લાવવાની ભલામણ કરે છે, તેને સંબંધિત તબક્કાઓમાં તેની પોતાની ઓળખ આપતી વખતે તેને શિક્ષણના તમામ ક્ષેત્રોમાં સામેલ કરીને. તે સમજાવે છે કે કાર્ય જ્ઞાનને અનુભવમાં પરિવર્તિત કરે છે અને આત્મનિર્ભરતા, સર્જનાત્મકતા તેમજ સહયોગ જેવા મહત્વપૂર્ણ વ્યક્તિગત તેમજ સામાજિક મૂલ્યો ઉત્પન્ન કરે છે. કાર્ય દ્વારા વ્યક્તિ સમાજમાં પોતાનું સ્થાન શોધવાનું શીખે છે. તે સમાવેશની સહજ સંભાવના સાથેની એક શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિ છે. તેથી, શૈક્ષણિક વ્યવસ્થામાં ઉત્પાદક કાર્યમાં સામેલ થવાના અનુભવ થકી વ્યક્તિ સામાજિક જીવનની કિંમત અને સમાજમાં જે મૂલ્યવાન છે અને જેની પ્રશંસા કરવામાં આવે છે તેની પ્રશંસા કરશે. કાર્યમાં સામગ્રી અથવા અન્ય લોકો (મોટેભાગે બંને) સાથે ક્રિયાપ્રતિક્રિયાનો સમાવેશ થાય છે, આમ કુદરતી પદાર્થો અને સામાજિક સંબંધો વિશેની ઊંડી સમજણ અને વ્યવહારુ જ્ઞાનમાં વધારો થાય છે.

કાર્ય અને શિક્ષણ મારફતે, શાળાના જ્ઞાનને શાળાની બહાર વિદ્યાર્થીઓના જીવન સાથે સરળતાથી જોડી શકાય છે. આ પુસ્તકિયા શિક્ષણના વારસામાંથી પણ પ્રસ્થાન કરે છે અને શાળા, ઘર, સમુદાય તથા કાર્યસ્થળ વચ્ચેના અંતરને દૂર કરે છે. એનસીએફ-૨૦૦૫ તમામ બાળકો માટે વ્યાવસાયિક શિક્ષણ અને તાલીમ (વીઈટી) પર પણ ભાર મૂકે છે જેઓ વધારાનું કૌશલ્ય પ્રાપ્ત કરવા અને/અથવા તેમનું શાળાનું શિક્ષણ બંધ કર્યા પછી અથવા પૂર્ણ કર્યા પછી વ્યાવસાયિક શિક્ષણ દ્વારા આજીવિકા મેળવવા ઈચ્છે છે. વીઈટી દ્વારા અંતિમ અથવા 'છેલ્લા ઉપાય' જેવા વિકલ્પને બદલે 'પસંદગીની અને પ્રતિષ્ઠિત' પસંદગી પ્રાપ્ત થવાની અપેક્ષા છે.

આના ફોલો-અપ તરીકે, એનસીઈઆરટીએ સમગ્ર વિષયના ક્ષેત્રોમાં કાર્યને પ્રેરિત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે અને દેશ માટે નેશનલ સ્કિલ ફોલો-અપ ડેવલપમેન્ટ (એનએસક્યૂએફ)ના વિકાસમાં પણ યોગદાન આપ્યું છે, જેને 27 ડિસેમ્બર 2013 ના રોજ સૂચિત કરવામાં આવ્યું હતું. તે ગુણવત્તાની ખાતરી આપતું માળખું છે જે જ્ઞાન, કૌશલ્ય અને વલણના સ્તરો અનુસાર તમામ લાયકાતોને તંત્રબદ્ધ કરે છે. એકથી દસ સુધી વર્ગીકરણ કરાયેલ આ સ્તરો શીખવાના પરિણામોના સંદર્ભમાં વ્યાખ્યાયિત કરાયેલ છે, જે શીખનાર પાસે હોવા અનિવાર્ય છે, પછી ભલે તે ઔપચારિક, બિન-ઔપચારિક અથવા અનૌપચારિક શિક્ષણ દ્વારા પ્રાપ્ત થાય. એનએસક્યૂએફ શાળાઓ, વ્યવસાયિક શિક્ષણ અને તાલીમ સંસ્થાઓ, તકનીકી શિક્ષણ સંસ્થાઓ, કોલેજો અને યુનિવર્સિટીઓને આવરી લેતી રાષ્ટ્રીય માન્યતા પ્રાપ્ત લાયકાત પ્રણાલી માટે સામાન્ય સિદ્ધાંતો અને માર્ગદર્શિકા નિર્ધારિત કરે છે.

તે આ પૃષ્ઠભૂમિ હેઠળ છે જે એનસીઈઆરટીના એક ઘટક પંડિત સુંદરલાલ શર્મા સેન્ટ્રલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ વોકેશનલ એજ્યુકેશન (પીએસએસસીઆઈવીઈ), ભોપાલ દ્વારા ધોરણ IX થી XII સુધીના વ્યાવસાયિક વિષયો માટે શીખવાના પરિણામો આધારિત મોડ્યુલર અભ્યાસક્રમ વિકસાવ્યામાં આવ્યા છે. આ માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલયની માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના વ્યવસાયીકરણની કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત યોજના હેઠળ વિકસાવવામાં આવેલ છે.

આ પાઠ્યપુસ્તક નોકરીની ભૂમિકા માટે રાષ્ટ્રીય વ્યવસાયિક ધોરણો (એનઓએસ)ને ધ્યાનમાં રાખીને અને વ્યવસાય સંબંધિત અનુભવલક્ષી શિક્ષણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, શીખવાના પરિણામો આધારિત અભ્યાસક્રમ મુજબ વિકસાવવામાં આવેલ છે. આ વિદ્યાર્થીઓને જરૂરી કૌશલ્યો, જ્ઞાન અને વલણ પ્રાપ્ત કરવા સક્ષમ બનાવશે.

હું વિકાસ ટીમ, સમીક્ષકો તથા તમામ સંસ્થાઓ અને સંગઠનોના યોગદાનનો ઋણ-સ્વીકાર કરું છું, જેમણે આ પાઠ્યપુસ્તકના વિકાસમાં સહયોગ આપ્યો છે.

એનસીઈઆરટી વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો અને માતા-પિતાના સૂચનોને આવકારશે, જે અમને આગળની આવૃત્તિઓમાં સામગ્રીની ગુણવત્તાને વધુ સુધારવામાં મદદ કરશે.

ન્યૂ દિલ્લી
જૂન 2018

હષિકેશ સેનાપતિ
નિયામક
રાષ્ટ્રીય શૈક્ષણિક સંશોધન અને
અને તાલીમ પરિષદ

પાઠ્યપુસ્તક વિશે

માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલય (એમએચઆરડી)એ માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના વ્યવસાયીકરણની કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત યોજના હેઠળ રાષ્ટ્રીય કૌશલ્ય લાયકાત ફેમવર્ક (એનએસક્યૂએફ) રજૂ કર્યું હતું.

જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ (જીડીએ)નો કોર્સ સમાજને ગુણવત્તાયુક્ત સેવા પૂરી પાડવા માટે પેરામેડિકલ સ્ટાફને તાલીમ આપવા માટે રચાયેલ છે. વિદ્યાર્થીઓ અસરકારક સંચાર, જોખમોની ઓળખ અને તેમના સંચાલન વિશે શીખશે. તેઓ હોસ્પિટલમાં જીડીએ દ્વારા અનુસરવામાં આવતા નિયમો અને વિનિયમો વિશે પણ શીખશે. ક્લિનિકલ ફરજોમાં મહત્વપૂર્ણ પરિમાણો માપવા અને નોંધવા, તબીબી ઇતિહાસ નોંધવા, દર્દીઓને તપાસ માટે તૈયાર કરવા અને તબીબી પ્રિસ્ક્રિપ્શન આપવાનો સમાવેશ થાય છે. વહીવટી ફરજોમાં એપોઇન્ટમેન્ટ સુનિશ્ચિત કરવી, દર્દીઓ અને હોસ્પિટલ વહીવટીતંત્ર વચ્ચે તાલમેલ જાળવવાનો સમાવેશ થાય છે.

જીડીએ માટે મૂળભૂત આવશ્યકતાઓ છે - વિશ્લેષણાત્મક કુશળતા, યાંત્રિક યોગ્યતા, સારું વિઝન, સંકલન અને સ્વ-શિસ્ત. કાર્યની નૈતિકતા, સમર્પણ અને દ્રઢતા દ્વારા, અને દર્દીઓ સાથે કુનેહપૂર્વક વ્યવહાર કરવાની ક્ષમતા વર્ગીકૃત થયેલ એ કેટલાક આવશ્યક ગુણો છે જે જીડીએ બનવા માટે વ્યક્તિ પાસે હોવા જોઈએ. આ ગુણો સાથે, વ્યક્તિ હોસ્પિટલો અને ક્લિનિક્સમાં નોકરીની તકો શોધી શકે છે.

જીડીએ, શિક્ષણના કાર્યકાળ દરમિયાન, કેસ હિસ્ટરી રેકોર્ડ કરવાનું શીખશે, રોજિંદા જીવનની પ્રવૃત્તિઓ સંબંધિત સામાન્ય સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓનો સામનો કરશે. પાઠ્યપુસ્તકમાં સુસંગત પાંચ યુનિટ્સ છે, જે નીચેના ક્વોલિફિકેશન પેક્સને આવરી લે છે.

HSS/N 5101: દર્દીને સ્નાન કરાવવામાં નર્સને સહાય કરવી

HSS/N 5102: દર્દીના ગ્રૂમિંગમાં નર્સને સહાય કરવી

HSS/N 5103: દર્દીને તૈયાર થવામાં સહાય કરવી

HSS/N 5104: વ્યક્તિઓને ખાવા અને પીવા માટે સહારો આપવો

HSS/N 5105: દર્દીને સામાન્ય નિવારણ જાળવવામાં સહાય કરવી

HSS/N 5108: ચેપની રોકથામ અને નિયંત્રણ કરવું

HSS/N 5109: સંભાળ યોજનામાં સૂચના મુજબ કાર્યવાહી કરવામાં નર્સને સહાય કરવી

HSS/N 5110: દર્દીની સ્થિતિમાં ફેરફારનું અવલોકન કરવું અને જાણ કરવામાં નર્સને સહાય કરવી

HSS/N 5111: દર્દીના પરિમાણોને ચોક્કસ રીતે માપવામાં નર્સને સહાય કરવી

HSS/N 5112: દર્દીના કોલનો જવાબ આપવો

દર્દીના નમૂનાઓ, દવાઓ, દર્દીના દસ્તાવેજોનું પરિવહન કરવું અને ફ્લોર પર લોન્ડ્રી/લિનન બદલવા અને પરિવહનનું સંચાલન કરવું

HSS/N 5115: અંતિમ કાર્ય હાથ ધરવું (મૃત્યુ સંભાળ)

HSS/N 9606: સલામત, સ્વસ્થ અને સુરક્ષિત વાતાવરણ જાળવવું

અમે આશા રાખીએ છીએ કે આ પાઠ્યપુસ્તક એવા વિદ્યાર્થીઓ માટે ઉપયોગી થશે જેઓ આ નોકરીની ભૂમિકા પસંદ કરે છે. આ પાઠ્યપુસ્તકને સુધારવા માટેના પ્રતિભાવો અને સૂચનો આવકાર્ય છે.

એ. નાયક
પ્રોફેસર અને વડા
આરોગ્ય વિભાગ અને
પેરામેડિકલ સાયન્સ
પીએસએસસીઆઈવીઈ, ભોપાલ

પાઠ્યપુસ્તક વિકાસ ટીમ

સભ્ય

દીપા સી., ક્લિનિકલ સાયકોલોજિસ્ટ અને કન્સલ્ટન્ટ, ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ હેલ્થ એન્ડ પેરામેડિકલ સાયન્સ, પીએસએસસીઆઈવીઈ, ભોપાલ.

સભ્ય-સંયોજક

એ. નાયક, પ્રોફેસર અને વડા, આરોગ્ય અને પેરામેડિકલ સાયન્સ વિભાગ, પીએસએસસીઆઈવીઈ, શ્યામલા હિલ્સ, ભોપાલ.

સ્વીકૃતિઓ

રાષ્ટ્રીય શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ (એનસીઈઆરટી) રાષ્ટ્રીય માધ્યમિક શિક્ષા અભિયાન (આરએમએસએ)ના પ્રોજેક્ટ મંજૂરી બોર્ડ (પીએબી)નાં સભ્યો અને ભારત સરકારના માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલય (એમએચઆરડી)ના અધિકારીઓનો શીખવાના પરિણામ આધારિત અભ્યાસક્રમના વિકાસ માટેના આ પ્રોજેક્ટ માટે નાણાકીય સહાય માટે આભાર વ્યક્ત કરે છે. રાષ્ટ્રીય કૌશલ્ય વિકાસ એજન્સી (એનએસડીએ), રાષ્ટ્રીય કૌશલ્ય વિકાસ નિગમ (એનએડીસી) અને હેલ્થકેર સેક્ટર સ્કીલ કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા (એચએસએસસીઆઈ)ના અમારા સહયોગીઓના યોગદાનને અંતઃકરણપૂર્વક આવકારે છે.

અમને જરૂરી શૈક્ષણિક અને વહીવટી સહાય પૂરી પાડવા બદલ અમે રાજેશ પી. ખંભાયત, સંયુક્ત નિયામક, પીએસએસસીઆઈવીઈ, ભોપાલનો આભાર માનીએ છીએ.

પરિષદ સમીક્ષા કાર્યશાળાના સહભાગી સભ્યો— સરોજ યાદવ, પ્રોફેસર, ડીન (શૈક્ષણિક) અને અધ્યક્ષ; રંજના અરોરા, પ્રોફેસર અને વડા, અભ્યાસક્રમ અભ્યાસ વિભાગ, એનસીઈઆરટી, અને કે.વી. શ્રીદેવી, આસિસ્ટન્ટ લેકચરર, આરએમએસએ સેલ, એનસીઈઆરટીના યોગદાનને સ્વીકારે છે.

અંશુ વર્મા, મેનેજર, હેલ્થકેર સેક્ટર સ્કીલ્સ કાઉન્સિલ, નવી દિલ્હી અને સંતોષ સોમસુંદરન, કન્સલ્ટન્ટ મેડિકલ પ્રેક્ટિશનર, ભોપાલનો વિશેષ આભાર.

પરિષદ વિજય આનંદ જોશી, નિવૃત્ત સંયુક્ત નિયામક, આરોગ્ય વિભાગ, મધ્યપ્રદેશ નો પણ પુસ્તકમાં વપરાયેલ ફોટા અને લખાણ આપવા બદલ આભાર માને છે.

જીવન કોલી, કોમ્પ્યુટર ઓપરેટર (ગ્રેડ III), પીએસએસસીઆઈવીઈ, ભોપાલ ના પ્રયાસો, કોમ્પ્યુટર-સંબંધિત ઇનપુટ્સ પ્રદાન કરવા માટે અને પીએસએસસીઆઈવીઈના પ્રોગ્રામ અને મોનિટરિંગ ઓફિસના યોગદાનને પણ યોગ્ય રીતે સ્વીકારવામાં આવે છે.

સંજીવ કુમાર ઠાકુર, નકલ ધારક, અને સ્વેતા ઝા, સંપાદક (કરાર આધારિત), પબ્લિકેશન ડિવિઝન, એનસીઈઆરટી, હસ્તપ્રતને આ આકારમાં લાવવા બદલ વિશેષ આભારને પાત્ર છે. પાઠ્યપુસ્તકના દોષરહિત લેઆઉટ અને ડિઝાઇન માટે ડીટીપી ઓપરેટરો પવન કુમાર બેરિયર, એનસીઈઆરટી અને સાદિક સઈદ (કરાર આધારિત)નો પણ આભાર માનવામાં આવે છે.

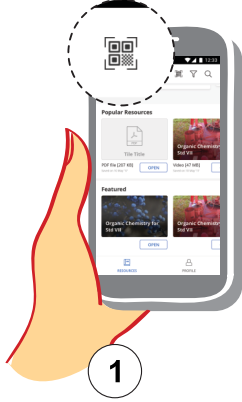
DIKSHA APP કેવી રીતે ડાઉનલોડ કરશો?

OPTION 1: આપના મોબાઇલના બ્રાઉઝર પર diksha.gov.in/app ટાઇપ કરો.

OPTION 2: ગૂગલ પ્લે-સ્ટોર પર DIKSHA NCTE શોધો અને ડાઉનલોડ બટન દબાવો.

QR કોડનો ઉપયોગ કરીને મોબાઇલ પર ડિજિટલ સામગ્રી કેવી રીતે પ્રાપ્ત કરવી?

DIKSHA App ચાલુ કરો | App ની સૂચનાનો સ્વીકાર કરો | યોગ્ય user profile પસંદ કરો

1 પુસ્તકમાં QR કોડને સ્કેન કરવા માટે QR કોડ આઈકનને દબાવો

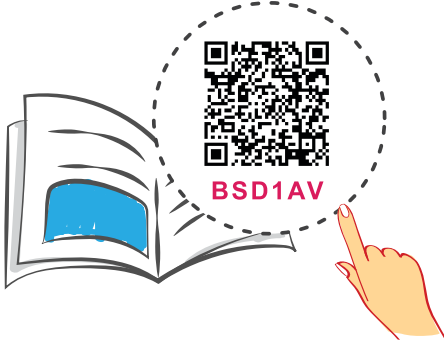

2 મોબાઇલ કેમેરાને QR કોડ પર કેન્દ્રિત કરો

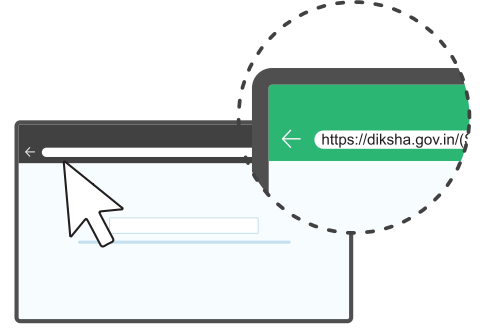

3 સ્કેન થયા બાદ સ્ક્રિન પર QR કોડથી લિંક કરેલી સામગ્રીની સૂચિ રજૂ થાય છે

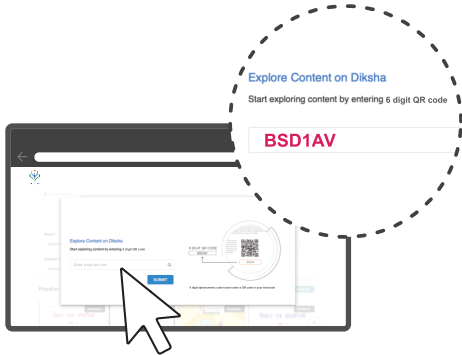
ડેસ્કટોપ પર ડાયલ કોડનો ઉપયોગ કરીને ડિજિટલ સામગ્રી કેવી રીતે પ્રાપ્ત કરવી?

1 QR કોડ નીચે 6 અંકોનો કોડ હશે

2 “diksha.gov.in/gj/get” આપના બ્રાઉઝર પર ટાઇપ કરો

3 સર્ચબારમાં 6 અંકોનો QR કોડ લખો

4 ઉપલબ્ધ સામગ્રીની સૂચિ જુઓ અને કોઈ પણ નવી સામગ્રી પર ક્લિક કરો

અનુક્રમણિકા

પ્રસ્તાવના	iii
પાઠ્યપુસ્તક વિશે	v
યુનિટ 1: હોસ્પિટલ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ	01
સત્ર 1: આરોગ્ય સંભાળ વિતરણ પ્રણાલી	02
સત્ર 2: જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની લાયકાતો	13
સત્ર 3: જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ માટે આચારસંહિતા	17
સત્ર 4: જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ માટે વ્યક્તિગત સ્વચ્છતા અભ્યાસ	22
યુનિટ 2: બહારના દર્દીઓની સંભાળ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા	28
સત્ર 1: મેડિકલ રિસેપ્શનિસ્ટની ભૂમિકા અને કાર્યો	29
સત્ર 2: દર્દીઓમાં મહત્વપૂર્ણ ચિહ્નો ઓળખવા	31
સત્ર 3: દર્દીની તપાસમાં મદદ કરવી	37
યુનિટ 3: હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા	41
સત્ર 1: દર્દીઓના પ્રવેશ દરમિયાન જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા	42
સત્ર 2: દર્દીની સંભાળની પ્રવૃત્તિઓ	50
સત્ર 3: દર્દી માટે પલંગ તૈયાર કરવો	57
સત્ર 4: નમૂનાઓનું પરિવહન	63
સત્ર 5: મૃત્યુ પછી શરીરની સંભાળ	66
યુનિટ 4: પ્રાથમિક સારવાર	70
સત્ર 1: પ્રાથમિક સારવારના સિદ્ધાંતો અને નિયમો	71
સત્ર 2: પ્રાથમિક સારવાર માટેની સુવિધાઓ, સાધનો અને સામગ્રીઓ ઓળખવી	76
સત્ર 3: તાવ, હીટસ્ટ્રોક, પીઠનો દુખાવો, અસ્થમા અને ખોરાકથી ઉત્પન્ન બીમારી માટે પ્રાથમિક ઉપચારકની ભૂમિકા ભજવવી	80
યુનિટ 5: સલામત, સ્વસ્થ અને સુરક્ષિત વાતાવરણ જાળવવું	88
સત્ર 1: સલામત કાર્યકારી વાતાવરણને પ્રોત્સાહન આપવું	89
આન્સર કી	94
કેડિટ્સની યાદી	96

ભારતનું સંવિધાન

આમુખ

અમે, ભારતના લોકો, ભારતને એક 'સાર્વભૌમ સમાજવાદી બિનસાંપ્રદાયિક લોકતંત્રાત્મક પ્રજાસત્તાક' તરીકે સંસ્થાપિત કરવાનો તથા તેના સર્વ નાગરિકોને:

સામાજિક, આર્થિક અને રાજકીય... ન્યાય
વિચાર, અભિવ્યક્તિ, માન્યતા,
ધર્મ અને ઉપાસનાની.... સ્વતંત્રતા
દરજ્જા અને તકની..સમાનતા
પ્રાપ્ત થાય તેમ કરવાનો,
અને તેઓ સર્વમાં
વ્યક્તિનું ગૌરવ અને 'રાષ્ટ્રની
એકતા અને અખંડતા] સુદૃઢ કરે એવી.. બંધુતા
વિકસાવવાનો
ગંભીરતાપૂર્વક સંકલ્પ કરીને

અમારી સંવિધાન સભામાં 26 નવેમ્બર, 1949 ના રોજ આથી આ સંવિધાન અપનાવીને, તેને અધિનિયમિત કરીને અમને પોતાને અર્પિત કરીએ છીએ.

1. "સાર્વભૌમ લોકશાહી પ્રજાસત્તાક" (3.1.1977 થી અમલી) માટે બંધારણ (ચાલીસમો સુધારો) અધિનિયમ, 1976, Secu.2 દ્વારા સબ્સ.
2. બંધારણ (ચાલીસમો સુધારો) અધિનિયમ, 1976, Secu.2, "રાષ્ટ્રની એકતા" માટે (3.1.1977થી અમલી) દ્વારા સબ્સ.

હોસ્પિટલ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ

પરિચય

ખોરાક, આવાસ, કપડાં, સ્વચ્છતા અને સાફસફાઈ, જીવનશૈલી, પ્રદૂષણ, જળવાયુ વગેરે જેવા ઘણાં પરિબલો વ્યક્તિ અને વસ્તીના સ્વાસ્થ્યને અસર કરી શકે છે. આરોગ્ય સંભાળમાં વિવિધ આરોગ્ય અને સંબંધિત એજન્સીઓ દ્વારા વ્યક્તિ અથવા વસ્તીને પૂરી પાડવામાં આવતી તમામ સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે. આ સેવાઓ આરોગ્ય સંભાળ પ્રણાલી દ્વારા વિતરિત કરવામાં આવે છે, જેમાં આરોગ્ય ક્ષેત્રનું સંચાલન અને તેના સંગઠનાત્મક માળખાંનો સમાવેશ થાય છે.

આ યુનિટ વિદ્યાર્થીઓને ભારતની આરોગ્ય સંભાળ પ્રણાલી, વ્યક્તિગત સ્વચ્છતા પ્રથાઓ અને જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ (જીડીએ) દ્વારા અનુસરવામાં આવતી આચારસંહિતા વિશે જ્ઞાન આપે છે. તે હોસ્પિટલની કામગીરીમાં જીડીએ અને સહાયક વિભાગોની ભૂમિકા સમજાવે છે, જે હોસ્પિટલોની બદલાતી વિભાવના, હોસ્પિટલ સંચાલકની ભૂમિકા, હોસ્પિટલ મેનેજમેન્ટ અને હોસ્પિટલ સેવાઓના કાર્યોને પ્રતિબિંબિત કરે છે. ટેકનોલોજીની પ્રગતિ સાથે, હોસ્પિટલનું સંચાલન વિવિધ

171162CH01

આકૃતિ 1.1 હોસ્પિટલ

સોફ્ટવેરનો ઉપયોગ કરીને ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યું છે, જે હોસ્પિટલની કામગીરીના તમામ પાસાઓનું સંકલન કરે છે. ફ્રન્ટ ઓફિસ મેનેજમેન્ટથી લઈને મોટાભાગની વ્યાપક પ્રક્રિયાઓ - બધી જ હોસ્પિટલમાં કરવામાં આવે છે. આ રીતે, તે દર્દીઓ માટે કામગીરીને સરળ બનાવવા માટે એકબીજા સાથે જોડાયેલું છે.

સત્ર 1 ભારતમાં પ્રાથમિક, ખાનગી અને સામુદાયિક આરોગ્ય કેન્દ્રોના સેવા નેટવર્ક સાથે સંબંધિત છે.

જીડીએ હોસ્પિટલ સેટઅપમાં કામ કરતી વખતે તબીબો, નર્સો અને અન્ય સહાયક કર્મચારીઓને મદદ કરે છે. ફરજો, ભૂમિકા અને મર્યાદાઓ વિશે માહિતગાર હોવાથી, ગુણવત્તાયુક્ત કાર્ય પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને તેને વધુ ફાયદો થાય છે. કર્મચારીઓના અધિકારોને સુરક્ષિત કરવા અથવા નોકરીની ભૂમિકા સંબંધિત આચારસંહિતાઓને સમજવાથી કાર્ય પ્રતિબદ્ધતા તરફ કાર્યક્ષમતા લાવવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે જે આખરે દર્દીની સંભાળના ધોરણોને સુધારે છે. જીડીએની ફરજ દર્દીઓની આરામની ખાતરી કરવી, તબીબો અને નર્સોને મદદ કરવી તથા હોસ્પિટલમાં સ્વચ્છ અને આરોગ્યપ્રદ વાતાવરણ જાળવવાની છે.

બીજું અને ત્રીજું સત્ર જીડીએની ભૂમિકા, ગુણો અને કાર્યોની સમજ આપે છે.

સત્ર 4 જીડીએ માટે સ્વચ્છતા, હાથ ધોવા અને વ્યક્તિગત માવજતનું મહત્વ સમજાવે છે. વ્યક્તિગત સ્વચ્છતા સારા સ્વાસ્થ્યનું પૂરક છે. સ્વચ્છતાની ઉપેક્ષા અનેક ચેપી રોગોનું કારણ બની શકે છે. તેથી, સ્વચ્છતાના ધોરણોમાં સુધારો અનેક રોગચાળાઓને અટકાવી શકે છે. વ્યક્તિગત અને પર્યાવરણીય સ્વચ્છતા જાળવવામાં દરેક વ્યક્તિનું યોગદાન સમાજના આરોગ્ય માનક સૂચકાંકને પ્રભાવિત કરે છે. આપણે મૌખિક સ્વચ્છતા, સ્નાન, પહેરવેશ વગેરેના એક નિર્ધારિત ક્રમનું પાલન કરીએ છીએ, જે આપણા શરીરને સ્વચ્છ રાખવાની આદત પાડે છે. આ યુનિટની સામગ્રીને સમજીને, તમે શીખી શકશો કે કેવી રીતે હાથ ધોવા અને વ્યક્તિગત માવજત કરવી તેમજ તે કેવી રીતે સ્વસ્થ જીવન જાળવવામાં મદદ કરે છે.

સત્ર 1: આરોગ્ય સંભાળ વિતરણ પ્રણાલી

આરોગ્ય સંભાળ પ્રણાલીઓ

વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન (ડબ્લ્યુએચઓ) અનુસાર, "આરોગ્ય પ્રણાલીમાં એ તમામ સંસ્થાઓ, લોકો અને ક્રિયાઓનો સમાવેશ થાય છે, જેનો પ્રાથમિક હેતુ

સ્વાસ્થ્યને પ્રોત્સાહન આપવા, પુનઃસ્થાપિત કરવાનો અથવા જાળવવાનો છે. આમાં આરોગ્યના નિર્ણાયકોને પ્રભાવિત કરવાના પ્રયાસો, તેમજ વધુ સીધી આરોગ્ય સુધારણા પ્રવૃત્તિઓનો સમાવેશ થાય છે. આરોગ્ય પ્રણાલી, તેથી, જાહેર માલિકીની સુવિધાઓના પિરામિડ કરતાં વધુ છે જે વ્યક્તિગત આરોગ્ય સેવાઓ પહોંચાડે છે. તેમાં, ઉદાહરણ તરીકે, ઘરમાં પોતાના માંદા બાળકની સંભાળ રાખતી માતા, ખાનગી પ્રદાતાઓ, વર્તન પરિવર્તન કાર્યક્રમો, વેક્ટર-કંટ્રોલ ઝુંબેશ, આરોગ્ય વીમા સંસ્થાઓ, વ્યવસાયિક આરોગ્ય અને સલામતી કાયદાનો સમાવેશ થાય છે. તેમાં આરોગ્ય કર્મચારીઓ દ્વારા આંતર-ક્ષેત્રીય કાર્યવાહીનો સમાવેશ થાય છે, ઉદાહરણ તરીકે, સ્ત્રી શિક્ષણને પ્રોત્સાહન આપવા શિક્ષણ મંત્રાલયને પ્રોત્સાહિત કરવું, જે વધુ સારા સ્વાસ્થ્યનું જાણીતું નિર્ણાયક છે.”

ભારતમાં આરોગ્ય સંભાળ એ રાજ્યનો મુદ્દો છે. તે કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારોની માલિકીની સંસ્થાઓ અને સ્થાનિક સંસ્થાઓ દ્વારા વિતરીત કરવામાં આવે છે. કેન્દ્ર રાષ્ટ્રીય ધોરણો અને નિયમો વિકસાવવા અને તેનું નિરીક્ષણ કરવા, રાજ્યોને ભંડોળ એજન્સીઓ સાથે જોડવા અને આરોગ્ય કાર્યક્રમોના અસરકારક અમલીકરણ માટે યોજનાઓને પ્રાયોજિત કરવા માટે જવાબદાર છે. ભારતમાં મોટાભાગની આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓ ખાનગી ક્ષેત્ર દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવે છે. સરકાર અને ખાનગી ક્ષેત્ર ભારતના તમામ ક્ષેત્રોમાં - ગ્રામીણ અને શહેરી બંનેમાં આરોગ્ય સંભાળ સુલભ બનાવવામાં મદદ કરે છે.

ભારતમાં આરોગ્ય સંભાળ પ્રણાલી અથવા મોડેલોને નીચેના ક્ષેત્રો અથવા કાર્યક્રમો હેઠળ વર્ગીકૃત કરી શકાય છે:

જાહેર આરોગ્ય ક્ષેત્ર

પ્રાથમિક આરોગ્ય સંભાળ

- ગ્રામ્ય સ્તરે માન્યતા પ્રાપ્ત સામાજિક આરોગ્ય કાર્યકર્તા
- ગ્રામ્ય-સ્તરીય ઓક્સિલરી નર્સ મિડવાઇફ (ANM), ગ્રામ્ય-સ્તરના આરોગ્ય કાર્યકર, જે સમુદાય અને આરોગ્ય સેવાઓ વચ્ચે પ્રથમ સંપર્ક વ્યક્તિ છે.
- પેટા કેન્દ્રો
- પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર

હોસ્પિટલો અથવા આરોગ્ય કેન્દ્રો

- સામુદાયિક આરોગ્ય કેન્દ્રો
- ગ્રામીણ હોસ્પિટલો
- જિલ્લા હોસ્પિટલો અથવા આરોગ્ય કેન્દ્રો
- સ્પેશ્યલ્ટી હોસ્પિટલો
- ટીચિંગ હોસ્પિટલો

હોસ્પિટલ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ

આના પર વિચાર કરો...

ભારતની મોટાભાગની વસ્તી ગામડાઓમાં કે ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં રહેતી હોવા છતાં, શહેરી વિસ્તારોમાં હોસ્પિટલો વધુ છે. શા માટે? કારણ આપો.

ખાનગી ક્ષેત્ર

- ખાનગી હોસ્પિટલો, પોલીક્લીનિક, નર્સિંગ હોમ અને દવાખાનાઓ
- જનરલ પ્રેક્ટિશનર્સ અને ક્લિનિક્સ

તબીબી સંભાળનાં સ્તર

આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓ, સામાન્ય રીતે, ચાર સ્તરે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે, જેવી કે, પ્રાથમિક, ગૌણ અથવા સહાયક, તૃતીયક અને ચતુર્થાંશ. આ સ્તરો વિવિધ પ્રકારની સંભાળનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, જેમાં વિવિધ પ્રકારની જટિલતા સામેલ હોય છે.

પ્રાથમિક સંભાળ સ્તર

પ્રાથમિક સંભાળ પ્રદાતાઓ તબીબો, નર્સો અથવા ચિકિત્સક સહાયકો હોઈ શકે છે. તે વ્યક્તિઓ, કુટુંબ અને સમુદાય સાથે સંપર્કનું પ્રથમ સ્તર છે, જ્યાં પ્રાથમિક આરોગ્ય સંભાળ (આવશ્યક આરોગ્ય સંભાળ) પૂરી પાડવામાં આવે છે. આ સ્તરે લોકોની મોટાભાગની સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓને દૂર કરી શકાય છે. તે એ સ્તર છે કે જ્યાં આરોગ્ય સંભાળ સૌથી અસરકારક રહેશે. ભારતીય સંદર્ભમાં, પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રો (પીએચસી) અને તેમના પેટા-કેન્દ્રો દ્વારા વિવિધલક્ષી આરોગ્ય કાર્યકરો, ગ્રામ્ય આરોગ્ય માર્ગદર્શિકાઓ અને પ્રશિક્ષિત આરોગ્ય સંભાળ કાર્યકરો દ્વારા પ્રાથમિક આરોગ્ય સંભાળ પૂરી પાડવામાં આવે છે. પ્રાથમિક આરોગ્ય સંભાળ પૂરી પાડવા ઉપરાંત, ગ્રામ્ય આરોગ્ય સંભાળ કેન્દ્રો ગ્રામીણ લોકો અને સંગઠિત આરોગ્ય ક્ષેત્ર વચ્ચે સાંસ્કૃતિક અને સંદેશાવ્યવહારના અંતરને દૂર કરે છે.

ગૌણ અથવા સહાયક સંભાળ સ્તર

આગળનું સ્તર છે ગૌણ (મધ્યવર્તી) આરોગ્ય સંભાળ. આ સ્તરે, વધુ જટિલ સમસ્યાઓ સાથે વ્યવહાર કરવામાં આવે છે. ભારતમાં, આ પ્રકારની સંભાળ સામાન્ય રીતે જિલ્લા હોસ્પિટલો અને સામુદાયિક આરોગ્ય સંભાળ કેન્દ્રો દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવે છે, જે પ્રથમ રેફરલ પોઈન્ટ તરીકે પણ કામ કરે છે. ગૌણ સંભાળનો અર્થ છે કે નિષ્ણાતો દ્વારા દર્દીની સંભાળ લેવામાં આવશે. આ નિષ્ણાતો કાં તો શરીરની ચોક્કસ સિસ્ટમ/ભાગ અથવા ચોક્કસ રોગ અથવા સ્થિતિ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. ઉદાહરણ તરીકે, જો કોઈ વ્યક્તિને હૃદયની સમસ્યા હોય, તો વ્યક્તિએ કાર્ડિયોલોજિસ્ટની સલાહ લેવી જરૂરી છે. જો કોઈ વ્યક્તિ હોર્મોન્સ અને ડાયાબિટીસ અથવા થાઈરોઈડ જેવી બીમારીઓથી પીડિત હોય, તો તેણે એન્ડોક્રિનોલોજિસ્ટની સલાહ લેવી જોઈએ.

તૃતીયક સંભાળ સ્તર

તૃતીયક સ્તર ગૌણ સંભાળ સ્તર કરતાં વધુ વિશિષ્ટ છે. તેને વિશિષ્ટ સુવિધાઓ અને ઉચ્ચ વિશેષતા ધરાવતા આરોગ્ય કર્મચારીઓના ધ્યાનની જરૂર પડે છે. તે પ્રાદેશિક અથવા કેન્દ્રીય સ્તરની સંસ્થાઓ દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવે છે. ઉદાહરણ તરીકે, કોરોનરી આર્ટરી બાયપાસ સર્જરીની સારવાર માટે અત્યંત વિશિષ્ટ સાધનો અને કુશળતા જરૂરી હોય છે.

ચતુર્થાંશ સંભાળ

તે તૃતીયક સંભાળનું વિસ્તરણ છે, અને તે વધુ વિશિષ્ટ અને અત્યંત અસામાન્ય છે. તમામ હોસ્પિટલો અથવા તબીબી કેન્દ્રો ચતુર્થાંશ સંભાળ પૂરી પાડી શકતા નથી. તેમાં પ્રાયોગિક દવાઓ અને પ્રક્રિયાઓનો સમાવેશ થાય છે.

હોસ્પિટલનો અર્થ

વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન (ડબ્લ્યુએચઓ) મુજબ, હોસ્પિટલ એ સામાજિક અને તબીબી સંસ્થાનો એક અભિન્ન ભાગ છે, જેનું કાર્ય વસ્તીને સંપૂર્ણ આરોગ્ય સંભાળ - નિવારક અને ઉપચારાત્મક બંને - પ્રદાન કરવાનું છે. હોસ્પિટલની બહારના દર્દીઓની સેવાઓ વિસ્તારના સમુદાયો સુધી પહોંચે છે. હોસ્પિટલ આરોગ્ય કર્મચારીઓની તાલીમ માટેના કેન્દ્ર તરીકે પણ કામ કરે છે અને જૈવ-સામાજિક સંશોધનો કરે છે.

હોસ્પિટલનું માળખું

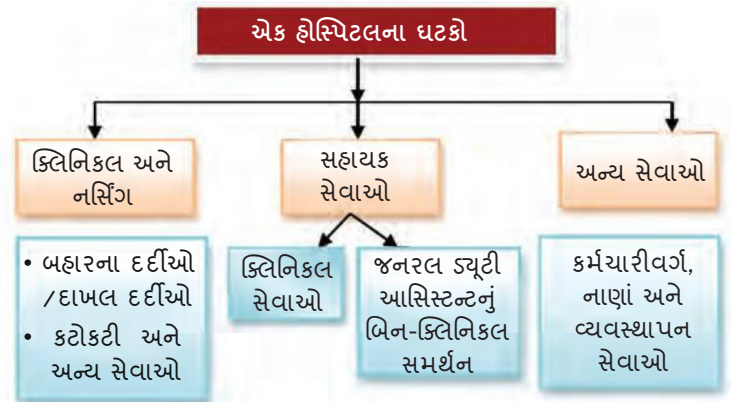
હોસ્પિટલ એ વિવિધ ઘટકો ધરાવતી એક પ્રણાલી છે જે ઉદ્દેશ્યોના સમૂહને હાંસલ કરવાના સામાન્ય હેતુ દ્વારા સંકલિત થયેલી હોય છે. હોસ્પિટલની વિવિધ પ્રણાલીઓ અને પેટા પ્રણાલીઓ આકૃતિ 1.2 માં રજૂ કરવામાં આવી છે.

આ તમામ સેવાઓનું પ્રદર્શન પ્રણાલીમાંના વિવિધ ઘટકોના સહકાર અને સંકલન પર આધારિત છે. વ્યક્તિગત પેટા-પ્રણાલીઓ શ્રેષ્ઠ દર્દી સંભાળ પૂરી પાડવા માટે સ્વતંત્ર લક્ષ્યો ધરાવે છે. એવું અનુમાન કરી શકાય છે કે હોસ્પિટલો અત્યંત જટિલ, સામાજિક, આર્થિક અને વૈજ્ઞાનિક સંસ્થાઓ છે જેનું કાર્ય વ્યાપક આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓ પ્રદાન કરવાનું છે.

હોસ્પિટલ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ

વિચારો, જાણો અને ચર્ચા કરો...

વિશ્વભરમાં અનુસરવામાં આવતી વિવિધ આરોગ્ય સંભાળ વિતરણ પ્રણાલીઓ અથવા મોડેલો શોધો અને વર્ગમાં તેમના ગુણદોષની ચર્ચા કરો.

આકૃતિ 1.2 હોસ્પિટલના ઘટકો

શોધો અને જાણો...

તમારા વિસ્તારની નજીકની આરોગ્ય સંભાળ પ્રણાલીઓ વિશે શોધો અને તેઓ જે કાર્યો કરે છે તે મુજબ તેમને વર્ગીકૃત કરો.

આ હોસ્પિટલના સુચારુ મેનેજમેન્ટની જરૂરિયાત સમજાવે છે. તે મેનેજમેન્ટ છે જે હોસ્પિટલ અથવા આરોગ્ય એકમની કામગીરીનું સંચાલન કરવામાં મદદ કરે છે. તે આરોગ્ય સંભાળ એકમના વિવિધ વિભાગોને સંકલિત કરે છે, જેમ કે ક્લિનિકલ, નોન-ક્લિનિકલ અને સહાયક વિભાગો. આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓ વ્યાપક, નિવારક, ઉપચારાત્મક અને પુનર્વસનાત્મક હોવી જોઈએ. આ સેવાઓ ભારતમાં વિવિધ પ્રાથમિક, ખાનગી અને સામુદાયિક આરોગ્ય કેન્દ્રોના નેટવર્ક દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવે છે.

હોસ્પિટલનાં કાર્યો

આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓનો હેતુ સમુદાયની તમામ આરોગ્ય જરૂરિયાતોને અસરકારક રીતે પૂરી કરવાનો છે. સમુદાયના સ્વાસ્થ્યને જાળવવામાં અને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં હોસ્પિટલો મુખ્ય ભૂમિકા ભજવે છે. હોસ્પિટલોનાં મુખ્ય કાર્યો નીચે મુજબ છે:

- સ્વાસ્થ્યવર્ધક
- નિવારક
- આરોગ્ય અને દવામાં તાલીમ અને સંશોધન

સ્વાસ્થ્યવર્ધક કાર્યો

હોસ્પિટલના વિવિધ સ્વાસ્થ્યવર્ધક કાર્યોમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:

નૈદાનિક પ્રવૃત્તિ

તેમાં તબીબી, સર્જિકલ અને અન્ય વિશેષતાઓ અને ચોક્કસ નિદાન પ્રક્રિયાઓ સહિતની દર્દીઓની સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે.

રોગહર પ્રવૃત્તિ

તેમાં તમામ બિમારીઓ અથવા રોગોની સારવારનો સમાવેશ થાય છે.

પુનર્વસન પ્રવૃત્તિ

તેમાં શારીરિક, માનસિક અને સામાજિક પુનર્વસનનો સમાવેશ થાય છે.

કટોકટી સેવાઓ

તેમાં અકસ્માતો, કુદરતી આફતો, રોગચાળો વગેરેનો સામનો કરવા માટે જરૂરી કટોકટીની સેવાઓ પૂરી પાડવાનો સમાવેશ થાય છે.

નિવારક કાર્યો

હોસ્પિટલો વિવિધ નિવારક કાર્યો પણ કરે છે, જેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:

- ગર્ભાવસ્થા અને બાળજન્મની દેખરેખ
- બાળકોના સામાન્ય વિકાસ અને વિકાસની દેખરેખ

- ચેપી રોગોનું નિયંત્રણ
- લાંબી માંદગીનું નિવારણ
- આરોગ્ય શિક્ષણ સેવાઓની જોગવાઈ
- વ્યવસાયિક આરોગ્ય સેવાઓ
- નિવારક આરોગ્ય તપાસ

તાલીમ અને સંશોધન પ્રવૃત્તિઓ

હોસ્પિટલની તાલીમ પ્રવૃત્તિઓ, સામાન્ય રીતે, તબીબી, પેરામેડિકલ અને અન્ય સહાયક સ્ટાફ (ક્લિનિકલ અથવા નોન-ક્લિનિકલ) જરૂરી અને સુવિધામાં કામ કરતી તાલીમનો સંદર્ભ આપે છે. તાલીમ સામાન્યતઃ આમને આપવામાં આવે છે:

- મેડિકલ અંડરગ્રેજ્યુએટ્સ
- નર્સો અને મિડવાઇફ્સ
- નિષ્ણાતો અને પોસ્ટગ્રેજ્યુએટ્સ
- તબીબી સામાજિક કાર્યકરો
- પેરામેડિકલ સ્ટાફ

હોસ્પિટલો દ્વારા હાથ ધરવામાં આવતી સંશોધન પ્રવૃત્તિઓ નીચેના ક્ષેત્રોમાં તબીબી તકનીક અને સેવાઓની વૃદ્ધિ માટે છે:

- આરોગ્ય અને રોગોના શારીરિક, મનોવૈજ્ઞાનિક અને સામાજિક પાસાંઓ
- ક્લિનિકલ દવા
- હોસ્પિટલની પ્રથાઓ અને વહીવટ

હોસ્પિટલોનું વર્ગીકરણ

હોસ્પિટલોને વિવિધ માપદંડોના આધારે વર્ગીકૃત કરવામાં આવી છે, જેમાં કદ અથવા પથારીની ક્ષમતા, માલિકી અથવા નિયંત્રણ અને ઉદ્દેશ્યો સમાવિષ્ટ છે.

કદ અથવા પથારીની ક્ષમતા

હોસ્પિટલનું કદ તેની પાસે રહેલી પથારીઓની સંખ્યા દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે, જેના આધારે, હોસ્પિટલોને નીચે પ્રમાણે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે:

- નાની હોસ્પિટલ: 100 કે તેથી ઓછી પથારી
- મધ્યમ કદની હોસ્પિટલ: 101 થી 300 પથારી
- મોટી હોસ્પિટલ: 301 થી 1000 પથારી

વિવિધ પ્રકારની હોસ્પિટલોની પથારીની સંખ્યા નીચે મુજબ છે.

- ટીચિંગ અને રેફરલ હોસ્પિટલ: 200 થી 300
- જિલ્લા હોસ્પિટલ: 50 થી 200
- તાલુકા હોસ્પિટલ: 50 થી 200
- સામુદાયિક આરોગ્ય કેન્દ્ર: 30 થી 50
- પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર: 6 થી 10

હોસ્પિટલ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ

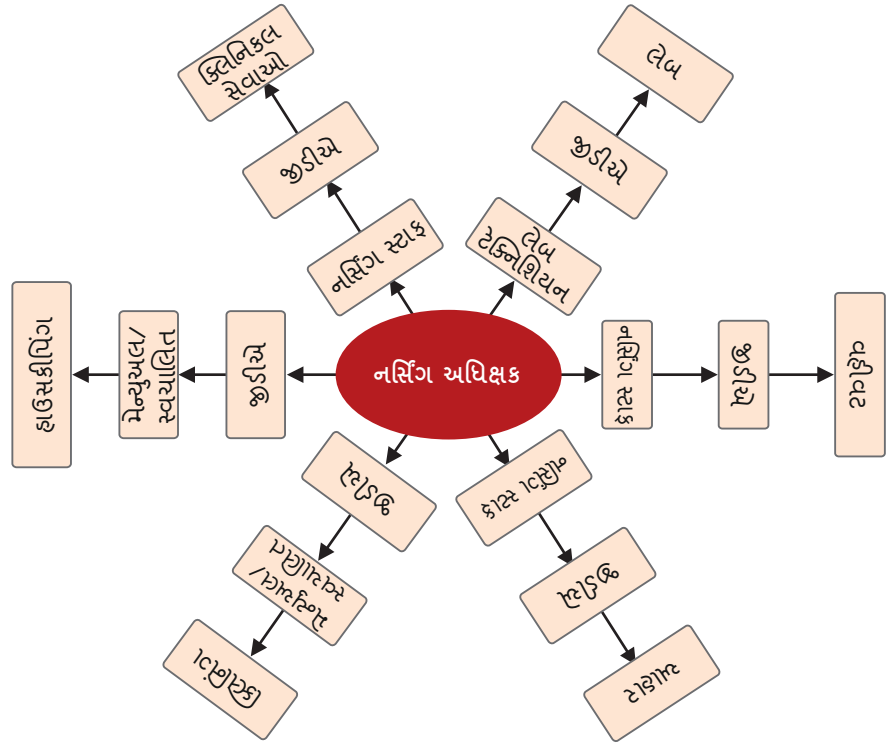
હોસ્પિટલમાં વિવિધ સહાયક વિભાગોમાં જનરલ ડ્યૂટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

બહારના દર્દીઓનો વિભાગ

બહારના દર્દીઓના વિભાગ અથવા ઓપીડીનો ફાયદો એ છે કે મોટાભાગની તપાસ અને સારવાર અહીં દર્દીને દાખલ કર્યા વિના કરી શકાય છે, આમ તબીબી ખર્ચમાં ઘટાડો થાય છે. ઓપીડીના કાર્યક્ષેત્રમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:

- પરામર્શ અને તપાસ
- નિવારક અને પ્રમોટિવ આરોગ્ય સંભાળ
- પુનર્વસન સેવાઓ
- આરોગ્ય શિક્ષણ
- પરામર્શ

ઓપીડી સામાન્ય રીતે હોસ્પિટલના પ્રવેશદ્વાર પર સ્થિત હોય છે. તે તેની સાથે જોડાયેલ ઇનપેશન્ટ વિસ્તારથી અલગ હોવું જોઈએ. તેમાં મેડિકલ રેકોર્ડ ડિપાર્ટમેન્ટ (એમઆરડી), એક્સ-રે રૂમ, લેબોરેટરી, ફાર્મસી અને બિલિંગ કાઉન્ટર સુધી સરળ પ્રવેશવ્યવસ્થા હોવી જોઈએ. તે અકસ્માત માટે સહેલાઈથી સુલભ પણ તેનાથી અલગ પણ હોવું જોઈએ.

આકૃતિ 1.3 હોસ્પિટલના વિવિધ વિભાગોમાં જનરલ ડ્યૂટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા દર્શાવતો ફ્લોચાર્ટ

પ્રયોગશાળાઓ

એક હોસ્પિટલમાં સામાન્ય રીતે નીચેની પ્રયોગશાળાઓ જોવા મળે છે:

બેક્ટેરિયોલોજી લેબોરેટરી

તે તેમના દ્વારા ઉત્પાદિત બેક્ટેરિયા અને ઝેર સંબંધિત પરીક્ષણો કરે છે.

ક્લિનિકલ બાયોકેમિસ્ટ્રી લેબોરેટરી

તે રોગોના જૈવરસાયણ આધારે પરીક્ષણો અને સંશોધન કરે છે તેમજ નવી દવાઓના ક્લિનિકલ ટ્રાયલ કરે છે.

હેમેટોલોજી લેબોરેટરી

તે રક્ત સંબંધિત તપાસ, હિમોગ્લોબિન નિર્ધારણ, કોગ્યુલેશન સમય અભ્યાસ, લાલ અને સફેદ રક્ત કોષોની સંખ્યા અને એનિમિયા, લ્યુકેમિયા, વગેરે માટે વિશેષ રક્ત રોગવિજ્ઞાન અભ્યાસ કરવા માટે જવાબદાર છે.

પરોપજીવી-વિજ્ઞાન લેબોરેટરી

તેમાં મળમાં જોવા મળતા પરોપજીવીઓની હાજરી, સિસ્ટ અને પરોપજીવીઓના ઓવાનો અભ્યાસ સામેલ છે.

બ્લડ બેંક

અહીં લોહી એકત્ર કરવામાં આવે છે અને રોગો માટે પરીક્ષણ કરવામાં આવે છે, જો કોઈ હોય તો, અને પછી, હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓને યડાવવામાં આવે છે.

લેબોરેટરી સેવાઓ બહારના દર્દીઓ માટે સરળતાથી ઉપલબ્ધ હોવી જોઈએ અને ચોવીસ કલાક કામ કરતી હોવી જોઈએ. પ્રયોગશાળાઓ ભોંયતળિયે સ્થિત હોવી આવશ્યક છે.

રસોડું અથવા આહાર વિભાગ

આહાર વિભાગ દર્દીઓને તેમની જરૂરિયાતો અનુસાર અને ડોક્ટરો દ્વારા સૂચવ્યા મુજબ ગુણવત્તાયુક્ત ખોરાકની સેવા સુનિશ્ચિત કરવા માટે જવાબદાર છે. તે દર્દીઓને ડિસ્ચાર્જ પછી જે આહાર લેવો જોઈએ તેના વિશે માર્ગદર્શન આપે છે. 15 થી 20 દર્દીઓ માટે એક ડાયેટરી સ્ટાફ મેમ્બર જરૂરી છે. આ વિભાગમાં ડાયેટિશિયન, ફૂડ સ્ટોરકીપર, રસોઈયો, રસોઈયાના સહાયકો અને ડીશ વોશર સંકળાયેલા હોય છે. એક ડાયેટિશિયન 200 બેડ સુધીની દેખભાળ રાખી શકે છે.

આકૃતિ 1.4 હોસ્પિટલમાં પ્રયોગશાળા

આકૃતિ 1.5 હોસ્પિટલમાં રસોડું અથવા આહાર વિભાગ

હોસ્પિટલ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ

20 દર્દીઓ અને સ્ટાફ સભ્યો માટે ભોજન તૈયાર કરવા માટે એક રસોઈચો, એક રસોઈયાનો હેલ્પર, એક બેરર અને એક ડીશવોશર પૂરતા છે. ખાદ્ય સેવા વિભાગ વર્ષભર કામ કરે છે.

સફાઈ અને લોન્ડ્રી વિભાગ

સફાઈ અને લોન્ડ્રી વિભાગ હોસ્પિટલમાં ઉપયોગમાં લેવાતા સમગ્ર લિનેનની સંભાળ રાખે છે. તે નીચેના કાર્યો ધરાવે છે:

- ગંદા લિનેન ધોવા
- ફાટેલા લિનેનનું સમારકામ
- નકામા થઈ ગયેલ લિનેનને બદલવાં છબી

એક લોન્ડ્રી ઓપરેટર 25-30 પથારીના લિનેનને ધોઈ શકે છે. એક લોન્ડ્રી

વ્યવસ્થિત 50-60 પથારીના લિનેનને ધોવામાં મદદ કરી શકે છે. લોન્ડ્રી સુપરવાઈઝર, મિકેનિક અને ક્લાર્કની નિમણૂક અને નિયુક્ત સ્ટાફની સંખ્યા હોસ્પિટલના કદ પર આધારિત છે. દરેક શિફ્ટમાં એક સુપરવાઈઝર, એક લોન્ડ્રી મિકેનિક અને એક લોન્ડ્રી કારકુન જરૂરી છે. એક ધોબી દરરોજ 150-200 કિગ્રા લિનેન સંભાળી શકે છે. ઓપરેશન થિયેટરમાં દરેક ઓપરેશન 7-8 કિગ્રા ગંદા લિનેનનું ઉત્પાદન કરે છે. લેબર રૂમમાં દરેક ડિલિવરી 7-8 કિલો ગંદા લિનેનનું ઉત્પાદન કરે છે. દરેક વોર્ડ દર્દી લગભગ 5-6 કિલો બેડ લેનિન ઉત્પન્ન કરે છે.

આકૃતિ 1.6 હોસ્પિટલમાં લોન્ડ્રી વિભાગનો સ્ટોર

હાઉસકીપિંગ

હાઉસકીપિંગ વિભાગનું મુખ્ય કાર્ય હોસ્પિટલને સ્વચ્છ રાખવાનું છે. સેનીટેશન ઈન્ચાર્જ તેણી/તેના કર્મચારીઓને સફાઈની તકનીકોમાં તાલીમ આપવા સક્ષમ હોવા જોઈએ જે રોગોના ફેલાવાને અટકાવે છે કારણ કે સફાઈનો અર્થ એ કાર્બનિક પદાર્થોને દૂર કરવાનો છે, જેમાં બેક્ટેરિયા અને વાઈરસ ઉત્પન્ન થાય છે.

એક સેનિટરી એટેન્ડન્ટને હોસ્પિટલની નીતિઓ, જરૂરી સ્વચ્છતાની ડિગ્રી અને સ્ક્રબિંગ મશીન, વેક્યૂમ ક્લીનર વગેરે જેવા ઇલેક્ટ્રિકલ ક્લિનિંગ સાધનોને ધ્યાનમાં રાખીને, 1200-1500 ચોરસ ફૂટનો કાર્યક્ષેત્ર ફાળવવો આવશ્યક છે. એક નર્સિંગ યુનિટ માટે, એક સેનિટરી 10 પથારીના સંચાલન

માટે એક સેનિટરી એટેન્ડન્ટની ભલામણ કરવામાં આવે છે. હોસ્પિટલના ઇન્ટેન્સિવ કેર યુનિટ (આઈસીયુ) અને ક્રિટિકલ કેર યુનિટ (સીસીયુ)માં ઉચ્ચ સ્તરની સ્વચ્છતા જરૂરી છે. તેથી, ત્યાં વધુ સેનિટરી એટેન્ડન્ટ્સ પ્રદાન કરવામાં આવે છે. સામાન્ય રીતે, 10 સેનિટરી એટેન્ડન્ટની દેખરેખ માટે એક સુપરવાઈઝરની નિમણૂક કરવામાં આવે છે. 300 બેડની હોસ્પિટલ માટે, એક સેનિટેશન ઈન્ચાર્જ, ચાર સુપરવાઈઝર અને 40 સેનિટરી એટેન્ડન્ટ્સ (30 સેનિટરી એટેન્ડન્ટ્સ દૈનિક જરૂરિયાતને પહોંચી વળવા અને 10 રજા અનામત તરીકે) હોવા જોઈએ.

આકૃતિ 1.7 કાર્યસ્થળે હોસ્પિટલના હાઉસકીપિંગ વિભાગનો સ્ટાફ

વહીવટ

સમગ્ર હોસ્પિટલનો વહીવટ એકલા સંચાલક પર ન હોઈ શકે. તે તબીબી વ્યાવસાયિકો અને સહાયક સ્ટાફની સામૂહિક જવાબદારી છે. હોસ્પિટલના કદના આધારે વહીવટી સ્ટાફમાં સંચાલક, સહાયક સંચાલક, બિઝનેસ મેનેજર અને વિભાગીય વડાઓનો સમાવેશ થાય છે.

ખરીદી વિભાગ

હોસ્પિટલ માટેનો તમામ પુરવઠો, (ખોરાકને બાદ કરતાં) અને સાધનો ખરીદવાની જવાબદારી ખરીદી વિભાગની હોય છે.

નાણા અને હિસાબ વિભાગ

નાણા અને હિસાબ વિભાગ પાસે નાણાં એકત્ર કરવાની, પુરવઠા અને સાધનો માટે ચૂકવણી કરવાની, હોસ્પિટલ ફાઇનાન્સને લગતા તમામ રેકોર્ડ્સનું સંચાલન કરવાની, અસ્કયામતો અને જવાબદારીઓના રેકોર્ડ રાખવા અને બજેટની તૈયારીમાં મદદ કરવાની જવાબદારી છે. બિઝનેસ મેનેજર વિભાગના કાર્યો માટે જવાબદાર છે અને એકાઉન્ટન્ટ્સ બિઝનેસ મેનેજરને મદદ કરે છે. જુડીએ દર્દીની સંભાળની તેણીની/તેની મુખ્ય ફરજ ઉપરાંત તમામ સહાયક વિભાગો વચ્ચે ખૂટતી કડી તરીકે કામ કરે છે.

પ્રાયોગિક અભ્યાસ

હોસ્પિટલની મુલાકાત લો અને તેના નીચેના વિભાગોના કાર્યો લખો.

ક્ર. સં.	વિભાગનું નામ	
1.	આહાર	
2.	લોન્ડ્રી	
3.	ઓપીડી	
4.	લેબોરેટરી	
5.	વહીવટ	

પ્રવૃત્તિ

વિવિધ નમુનાઓના નામોની યાદી બનાવો જે તપાસ માટે જુદી જુદી પ્રયોગશાળાઓમાં મોકલવામાં આવશે, જેમ કે નિયમિત રક્ત પરીક્ષણ, ફૂડ પોઈઝનિંગ વગેરે.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓ પ્રમોટિવ, _____ અને પુનર્વસન હોવી જોઈએ.
2. ભારતમાં, આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓ એક _____ મુદ્દો છે.
3. એક ઉચ્ચ નિષ્ણાત તબીબ _____ સ્તર હેઠળ આવે છે.
4. હોસ્પિટલના સ્વાસ્થ્યવર્ધક કાર્યોમાં _____, _____ અને કટોકટી સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે.
5. સામુદાયિક આરોગ્ય કેન્દ્રની પથારીની સંખ્યા _____ છે.
6. રક્ત પરીક્ષણ _____ પ્રયોગશાળામાં કરવામાં આવે છે.
7. એક સેનિટરી એટેન્ડન્ટને હોસ્પિટલની નીતિઓને ધ્યાનમાં રાખીને _____ ચોરસ ફૂટ જેટલો કામનો વિસ્તાર જાળવવો જોઈએ.
8. હોસ્પિટલ માટે તમામ પુરવઠો અને સાધનો ખરીદવાની જવાબદારી _____ વિભાગની છે.

B. બહુ વિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. હોસ્પિટલ-આધારિત સંશોધન પ્રવૃત્તિઓના _____ ક્ષેત્રમાં તબીબી તકનીક અને સેવાઓની વૃદ્ધિ કરે છે.
 - (a) આરોગ્ય અને રોગોના શારીરિક અને મનો-સામાજિક પાસાંઓ
 - (b) ક્લિનિકલ દવા
 - (c) હોસ્પિટલના વ્યવહાર અને વહીવટ
 - (d) ઉપરોક્ત તમામ

2. ચેપી રોગોનું નિયંત્રણ _____ કાર્ય છે.
 - (a) સ્વાસ્થ્યવર્ધક
 - (b) નિવારક
 - (c) તાલીમ
 - (d) સર્જન
3. _____ સેવાઓ અકસ્માતો, કુદરતી આફતો અને રોગચાળા સાથે વ્યવહાર કરવામાં સામેલ છે.
 - (a) કટોકટી
 - (b) સંશોધન
 - (c) તાલીમ
 - (d) બિન-ક્લિનિકલ

C. ટૂંકમાં જવાબ આપો

1. નીચેનાની વ્યાખ્યા આપો:
 - (a) આરોગ્ય સંભાળ
 - (b) આરોગ્ય સંભાળ વિતરણ પ્રણાલી
 - (c) હોસ્પિટલ
2. હોસ્પિટલ સિસ્ટમના કાર્યો જણાવો.
3. હોસ્પિટલ સિસ્ટમના વિવિધ ઘટકોનું વર્ણન કરો.
4. ભારતમાં અનુસરવામાં આવતા બે આરોગ્ય સંભાળ વિતરણ મોડલની નોંધણી કરો.
5. ભારતમાં સૌથી વધુ ઉપયોગમાં લેવાતું આરોગ્ય સંભાળ મોડલ કયું છે?
6. આપણા દેશમાં વસ્તીને આરોગ્ય સંભાળ પૂરી પાડવાની પ્રાથમિક જવાબદારી કોની છે?
7. હોસ્પિટલ હાઉસકીપિંગ પર એક નોંધ લખો.
8. બહારના દર્દીઓ વિભાગ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી બે સેવાઓનું વર્ણન કરો.
9. ધારો કે તમે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ છો. એક દર્દી તેને રક્ત પરીક્ષણ માટે પ્રયોગશાળામાં લઈ જવા માટે તમારો સંપર્ક કરે છે. તમે શું કરશો?

સત્ર 2: જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની લાયકાતો

આ સત્ર દર્દીની સંભાળમાં જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા અને જવાબદારીઓની સમજ આપે છે.

જીડીએ હોસ્પિટલમાં નર્સોની દેખરેખ હેઠળ દર્દીઓને નર્સિંગ સંભાળ પૂરી પાડે છે. તેણી/તે હોસ્પિટલમાં અન્ય આરોગ્ય સંભાળ પ્રદાતાઓ કરતાં દર્દીઓ સાથે વધુ સમય વિતાવી શકે છે. જીડીએ સહાનુભૂતિ ધરાવતા હોવા જોઈએ, અને સારા સંચાર અને નર્સિંગ કુશળતા ધરાવતા હોવા જોઈએ.

આકૃતિ 1.8 દર્દીની સંભાળમાં મદદ કરી રહેલ જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ

હોસ્પિટલ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ

આવશ્યક ફરજો અને જવાબદારીઓ

જીડીએની આવશ્યક ફરજોમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:

1. વ્યાવસાયિક આરોગ્ય સંભાળ સ્ટાફને શારીરિક પરીક્ષણો અને સંબંધિત પ્રક્રિયાઓ કરવામાં સહાય કરવી, જેમાં વાઈટલ સંકેતોને માપવા અને રેકોર્ડ કરવા તથા શારીરિક ઇનપુટ અને આઉટપુટ મૂલ્યાંકનનો સમાવેશ થાય છે
 - દર્દીના ડેટા, જેમ કે વાઈટલ સંકેતો અને પાણીના સેવન તથા પેશાબનું માપ વગેરે, હોસ્પિટલની નીતિઓ અને પ્રક્રિયાઓ અનુસાર લેવામાં આવે છે અને રેકોર્ડ કરવામાં આવે છે.
 - દર્દીના ડેટામાં ફેરફારો અને અસામાન્ય તારણો નોંધાયેલ નર્સ અને અન્ય ટીમના સભ્યોને સમયસર જણાવવામાં આવે છે.
 - દર્દીને વ્યક્તિગત સ્વચ્છતામાં મદદ કરવામાં આવે છે.
 - તેણી/તેને થેરાપિસ્ટ અને આરોગ્ય સંભાળ સ્ટાફ દ્વારા નિર્દેશિત મુજબ એડીએલ (દૈનિક જીવનની પ્રવૃત્તિઓ), કસરત અને એમ્બ્યુલેશનમાં સહાય આપવામાં આવે છે.
 - દર્દીના ઘર અથવા હોસ્પિટલમાં જરૂરિયાત મુજબ વ્યક્તિગત સંભાળ અને દર્દી-સંબંધિત સેવાઓ પૂરી પાડવામાં આવે છે.
2. દર્દીઓની સલામતી જાળવવામાં મદદ કરવી
 - દર્દીનો રૂમ, પરીક્ષણ ખંડ અથવા સારવાર વિસ્તાર સહિતનું વાતાવરણ સુઘડ અને સ્વચ્છ રાખવામાં આવે છે.
 - સલામત વાતાવરણ જાળવવા માટે ઘરના સેટિંગમાં ભોજનની તૈયારી અને ઘરની સંભાળની થોડી ફરજો જરૂરી બની શકે છે.
 - હોસ્પિટલ દ્વારા અનુસરવામાં આવતી નીતિઓ અને પ્રક્રિયાઓ અનુસાર સાધનોની જાળવણી અને સલામતીની તપાસ પૂર્ણ કરવામાં આવે છે.
 - આરોગ્ય પ્રણાલીની રિપોર્ટિંગ પ્રક્રિયાનો ઉપયોગ કરીને સંબંધિત લોકોને ઘટનાઓ અને બનાવોની તાત્કાલિક જાણ કરવામાં આવે છે, જેમાં કમ્પ્યુટર અને વિવિધ સોફ્ટવેરનો સમાવેશ થાય છે.
3. વહીવટી આધાર કાર્યો કરો
 - જ્યારે જરૂરી હોય ત્યારે ફાઈલ જાળવણી અને રેકોર્ડ-કીપીંગ સહિત તબીબી રેકોર્ડની ફરજો પૂર્ણ કરવામાં આવે છે.
 - ઇન્વેન્ટરીની ખરીદી અને પુરવઠા સંબંધિત ઓર્ડર હોસ્પિટલની માર્ગદર્શિકા અનુસાર પૂર્ણ કરવામાં આવે છે.

- નૈદાનિક પ્રક્રિયાઓ સુનિશ્ચિત કરવી, દર્દીઓને મળવું અને શુભેચ્છા પાઠવવી અથવા ચોક્કસ પુરવઠો અને ફાર્માસ્યુટિકલ્સ પહોંચાડવા સહિતની ફરજો અસરકારક રીતે કરવામાં આવે છે.
- 4. આવશ્યક કૌશલ્યો અને યોગ્યતાઓમાં નિપુણતા મેળવવી
 - નવા ઉપકરણના ઉપયોગમાં યોગ્યતા (એટલે કે, દર્દીઓને ઉપાડવા અને ખસેડવા) પ્રાપ્ત કરવામાં અને જાળવવામાં આવે છે.
 - વ્યાવસાયિક વિકાસ માટેની તકો ઓળખવામાં આવે છે અને સ્વ-સુધારણા માટેના લક્ષ્યો નક્કી કરવામાં આવે છે.
 - અન્ય લોકોના શિક્ષણ અને વિકાસને વ્યક્તિગત વ્યાવસાયિક વિકાસ દ્વારા શીખવામાં આવેલી માહિતીની વહેંચણી દ્વારા પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે છે.
 - સહકાર્યકરોના વ્યાવસાયિક વિકાસ માટે હકારાત્મક વાતાવરણને પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવે છે.
 - વાર્ષિક ફરજિયાત તાલીમ પ્રવૃત્તિઓ અને નિયમનકારી ઇન-સર્વિસ કલાકની જરૂરિયાતો નિર્ધારિત સમયમર્યાદામાં પૂર્ણ થાય છે.

સંસ્થાકીય ફરજો

જીડીએની સંસ્થાકીય ફરજોમાં નીચેનું સામેલ છે:

1. સારા આંતર-વૈયક્તિક સંબંધો જાળવવા માટે સંવાદ કરવો
 - કર્મચારીના હકારાત્મક વ્યાવસાયિક ગુણો તેણીના/તેના મૌખિક અને બિન-મૌખિક સંચારમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે.
 - દર્દીઓ અને સ્ટાફ વિશેની માહિતી સહાયક અને સમયસર પૂરી પાડવામાં આવે છે.
 - આંતરવ્યક્તિગત તકરારોનું નિરાકરણ સંસ્થાકીય નીતિઓ પ્રમાણે કરવામાં આવે છે.
 - વ્યક્તિગત અને સામાજિક ક્ષેત્રોમાં વૈવિધ્યસભર પરિપ્રેક્ષ્યોને સમાવિષ્ટ કાર્ય વાતાવરણને સંવર્ધન કરવા માટે સમાયોજિત કરવામાં આવે છે.
 - સ્પષ્ટ સંચાર શૈલીને અનુસરવામાં આવે છે.
2. આંતરિક અને બાહ્ય ગ્રાહકો સુધી વિસ્તૃત સેવા
 - દર્દી અને કર્મચારીની માહિતીની ગોપનીયતા જાળવવી અનિવાર્ય છે.
 - ગ્રાહકની જરૂરિયાતો પૂરી કરવા માટે યોગ્ય સંસાધનોનો સતત ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
 - આંતરિક અને બાહ્ય ગ્રાહક જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા સ્ટાફ સાથેના સંબંધોને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે છે

- સાથીદારો, મેનેજમેન્ટ અને ગ્રાહકો સાથે હકારાત્મક કાર્ય સંબંધો હંમેશા જાળવી રાખવામાં આવે છે.
 - સંસ્થાકીય મૂલ્યો આદર, અખંડિતતા, શ્રેષ્ઠતાપૂર્વક અનુસરવા જોઈએ અને જીડીએના વર્તનમાં સ્પષ્ટ દેખાવા જોઈએ.
3. પ્રદર્શન સુધારણા પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવો
- કર્મચારી દ્વારા લેવામાં આવેલી પહેલને આસપાસના લોકોની સમસ્યાઓ ઉકેલવાનો પ્રયાસ કરીને દર્શાવવામાં આવે છે.
 - પરિવર્તનનો સામનો હકારાત્મક અને સહાયક વર્તણૂક દ્વારા કરવામાં આવે છે.

પ્રાયોગિક અભ્યાસ

1. હોસ્પિટલમાં જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા અને કાર્યો પર પ્રેઝન્ટેશન તૈયાર કરો.
2. જીડીએ હોસ્પિટલના આંતરવૈયક્તિક સંબંધોના ધોરણોને કેવી રીતે વધારી શકે તે વિશે વિચારો. ઉદાહરણ તરીકે,
 - a) સાથીદારો વચ્ચે આરામદાયક આંતરવૈયક્તિક સંબંધોને પ્રોત્સાહન આપવું
 - b) દર્દીઓ સાથે વાતચીત

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

- A. ખાલી જગ્યા પૂરો
1. _____ દર્દીઓની વ્યક્તિગત સંભાળ લેવા માટે ડોક્ટરો, નર્સો અને અન્ય સહાયક સ્ટાફને સહાય પૂરી પાડે છે.
 2. ગ્રાહકોને આપવામાં આવતી સેવાઓમાં _____ માટે દર્દી અને કર્મચારીની માહિતીનો સમાવેશ થાય છે.
- B. બહુ વિકલ્પીય પ્રશ્નો
1. ઉપકરણ જાળવણી અને પુરવઠાની ચકાસણી _____.
 - (a) જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ નિયમો
 - (b) નીતિ-આધારિત પ્રક્રિયાઓ
 - (c) દર્દીના નિર્ણયો
 - (d) ઉપરનામાંથી કશું નહીં
 2. _____ આંતરવૈયક્તિક કૌશલ્યોમાં વૃદ્ધિ કરે છે.
 - (a) હકારાત્મક સંચાર
 - (b) નકારાત્મક આંતરવૈયક્તિક કૌશલ્ય
 - (c) અસ્પષ્ટ વાણી
 - (d) ઉપરના તમામ

3. જીડીએની ભૂમિકાઓ અને જવાબદારીઓમાં ____ સામેલ છે.

- (a) દર્દીની સુરક્ષા જાળવવી
- (b) આરોગ્ય સંભાળ સ્ટાફની મદદ કરવી
- (c) skill સારું આંતરવૈયક્તિક કૌશલ્ય
- (d) ઉપરનાં તમામ

C. જોડકાં જોડો

1.	દર્દી સંભાળ પ્રક્રિયા	(a)	સારા આંતરવૈયક્તિક કૌશલ્યો અને ગ્રાહકોનું પ્રબંધન
2.	વહીવટી સહાયક કાર્યો	(b)	દર્દીનું વ્યક્તિગત હાઇજિન જાળવવું
3.	સંસ્થાકીય ફરજો	(c)	ઉત્પાદક કાર્ય આદતો
4.	ટીમવર્ક	(d)	મેડિકલ રેકોર્ડ-કીપિંગ અને ઈન્વેન્ટરીનો સપ્લાય

D. ટૂંકમાં જવાબ આપો

1. દર્દીની શારીરિક તપાસ કરતી વખતે જીડીએની બે વ્યાવસાયિક ફરજો લખો.
2. જીડીએની કોઈપણ બે મુખ્ય સંસ્થાકીય ફરજો ટાંકો.
3. ટીમ વર્ક વધારવામાં જીડીએ કેવી રીતે યોગદાન આપી શકે છે?

સત્ર 3: જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ માટે આચારસંહિતા

આ સત્રમાં, તમે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટના ગુણો વિશે શીખી શકશો. જીડીએ અથવા પેશન્ટ કેર આસિસ્ટન્ટ (પીસીએ) આરોગ્ય સંભાળ સેટિંગ્સની શ્રેણીમાં કામ કરે છે અને આ ક્ષેત્રના તમામ ક્ષેત્રોમાં યોગદાન આપે છે. તેણી/તે હોસ્પિટલમાં નર્સની દેખરેખ હેઠળ કામ કરે છે. સંસ્થાકીય માર્ગદર્શિકા મુજબ, જીડીએએ તેણીના/તેના વ્યવસાયની આચારસંહિતાનું પાલન કરવું આવશ્યક છે.

તબીબી નૈતિકતા

ભારતીય તબીબી ધોરણો અનુસાર જીડીએએ અનુસરવી આવશ્યક તબીબી નૈતિકતાની કેટલીક મહત્વપૂર્ણ ચર્ચા આ સત્રમાં કરવામાં આવી છે.

સૂચિત સંમતિ

જીડીએએ દર્દીને સત્ય કહેવું જોઈએ અને પ્રક્રિયા અથવા સારવાર હાથ ધરવા માટે તેણીની/તેની સંમતિ મેળવવી વખતે તેણીની/તેની સમજની ખાતરી કરવી જોઈએ.

ગોપનીયતા

જીડીએએ દર્દીઓની તબીબી વિગતો ગુપ્ત રાખવી જોઈએ. વ્યવસાયિક કારણો સિવાય, આ વિગતોની અન્ય લોકો સાથે અથવા જાહેરમાં ચર્ચા થવી જોઈએ નહીં.

સંવાદ

સફળ સારવાર માટે જીડીએ અને દર્દી વચ્ચે સ્પષ્ટ સંવાદ જરૂરી છે. દર્દીને કોઈપણ શંકા હોય તો તેની સાથે કાળજીપૂર્વક વ્યવહાર કરવો જોઈએ અને તેણી/તે સમજે તેવી ભાષામાં તરત જ તેનું નિરાકરણ કરવું જોઈએ.

સાંસ્કૃતિક ચિંતાઓ

જીડીએએ કોઈપણ સંજોગોમાં દર્દીની સાંસ્કૃતિક પ્રથાઓનું સન્માન કરવું જોઈએ, દા.ત., પ્રક્રિયાઓ પહેલાં ધાર્મિક વિધિઓની પ્રેક્ટિસને મંજૂરી આપવી.

દર્દીના પરિવાર સાથે વાતચીત

જીડીએએ દર્દીના સંબંધીઓની ચિંતાને સમજવી જોઈએ અને તેમને સમય-સમય પર તેણીની/તેની તબીબી સ્થિતિ વિશે જાણ કરવી જોઈએ.

વ્યવસાય સંબંધિત સમસ્યાઓ

આરોગ્ય સંભાળ પ્રદાતાઓએ હોસ્પિટલમાં અનૈતિક પ્રથાઓને ઉત્તેજન ન આપવું જોઈએ.

બીમારી, દવા અને દવાઓની આડઅસર વિશે માહિતી આપવી

સત્ય કહેવું એ સ્વાયત્તતા માટે આદર સૂચવે છે. દર્દીને સાચી માહિતી પૂરી પાડવાથી તેણીને/તેને તર્કસંગત અને સૂચિત પસંદગી(ઓ) કરવા સક્ષમ બનાવે છે.

હોસ્પિટલની માર્ગદર્શિકાને અનુસરવી

જીડીએએ સ્વચ્છતા, દર્દીની સંભાળ વગેરે માટેની માર્ગદર્શિકાનું પાલન કરવું જોઈએ. આ હોસ્પિટલમાં કામ કરતા દર્દીઓ અને સ્ટાફને હોસ્પિટલ-પ્રેરિત ચેપ અને એલર્જી વિશે જાણીને તેને અટકાવવામાં મદદ કરે છે.

જવાબદારી

એક વ્યાવસાયિક તરીકે, જીડીએ તેની/તેણીની વ્યાવસાયિક પ્રેક્ટિસમાં થતી ક્રિયાઓ અને ચૂક માટે જવાબદાર રહેશે અને નિર્ણયોને ન્યાયી ઠેરવશે.

જનરલ ડ્યૂટી આસિસ્ટન્ટનાં ગુણો

સહાનુભૂતિ

- અન્ય વ્યક્તિની લાગણીઓ, પરિસ્થિતિ અને હેતુઓને ઓળખવાની અને સમજવાની ક્ષમતા.
- લોકો સાથે કામ કરવામાં રસ.
- અન્યો પ્રત્યે કાળજી અને તેમની સાથે વાતચીત તેમજ કામ કરવાની ક્ષમતા.
- લોકોની જરૂરિયાતો સમજવા અને સહાનુભૂતિ વિકસાવવા માટે અસરકારક સંચાર કૌશલ્ય શીખવું.

પ્રામાણિકતા

- સત્યતા અને પ્રામાણિકતા
- કરેલી ભૂલોને સ્વીકારવી અને તેમને સુધારવી

નિર્ભરતા

- જરૂરિયાત મુજબ જવાબદારી સ્વીકારવી.
- સમયની પાબંદી જાળવવી.
- સોંપાયેલ કાર્યોને અસરકારક રીતે અને સમયસર કરવાં.

શીખવાની ઈચ્છા

- આવિષ્કારો અને અન્ય પરિબળોને કારણે થતા ફેરફારોને શીખવાની અને અનુકૂળન કરવાની ક્ષમતા.
- જો જરૂરી હોય તો આગળ અભ્યાસ કરવાની ઈચ્છા.

ઘૈર્ય

- સહનશીલ હોવું જોઈએ.
- કાર્યબોજ, હતાશા અને કામ સંબંધિત અવરોધોને દૂર કરવાનું શીખવું.

ટીકાનો સ્વીકાર

- દર્દીઓ, નિયોક્તાઓ અને સહકાર્યકરોની ટીકાને રચનાત્મક રીતે લો જેથી તેણીની/તેની કાર્યક્ષમતામાં સુધારો થાય.

ઉત્સાહ

- કામનો આનંદ લેવો જોઈએ.
- ટીમ ભાવના સુધારવાના ઉત્સાહથી પોતાને અને અન્ય લોકોને ફાયદો થાય છે.

સ્વયં પ્રોત્સાહન

- કાર્યની શરૂઆત કરવી અને તેને અનુકૂળ થવું
- વ્યક્તિગત રીતે પ્રાથમિકતાના આધારે કામ નક્કી કરી તેને અનુસરવું કુનેહ
- મુશ્કેલ પરિસ્થિતિઓનો સરળતાથી સામનો કરવાની ક્ષમતા
- અન્યની લાગણીઓ વિશે નિર્ણય લેવાનું ટાળવું અને તેમના પ્રત્યે સમજ બતાવવી.

ક્ષમતા

- કાર્યક્ષમતાથી કાર્ય કરવાની ક્ષમતા
- સૂચનાઓનું પાલન કરવું
- માન્ય પ્રક્રિયાઓનો ઉપયોગ અને ચોકસાઈ જાળવવાનો પ્રયાસ કરવો
- જ્યારે પણ જરૂરી હોય ત્યારે માર્ગદર્શન મેળવવું

વિવેક

- માહિતી અધિકૃતતા વિના કોઈને પણ મોકલવી જોઈએ નહીં
- દર્દી ગોપનીય સંભાળ માટે હકદાર છે
- સમજદાર બનો અને ખાતરી કરો કે દર્દીના અધિકારોનું ઉલ્લંઘન થતું નથી

ટીમ પ્લેયર

- અન્ય લોકો સાથે કામ કરવાનું શીખવું
- દર્દીને ગુણવત્તાયુક્ત સંભાળ પૂરી પાડવા માટે આરોગ્ય સંભાળ ટીમનો દરેક સભ્ય યોગદાન આપશે
- કામદારોની ટીમ ઝડપથી લક્ષ્યો પૂરા કરી શકે છે

વ્યક્તિગત દેખાવ

- પોતાની જાતને સુઘડ રાખવી
- નોકરીના સ્થળ મુજબ યુનિફોર્મ પહેરવો
- રોજગાર સ્થળ દ્વારા જારી કરાયેલ ફોટો ઓળખ કાર્ડ પહેરવું

જીડીએ માટે વ્યાવસાયિક વ્યવહારો

- કાર્ય રોટેશનના તમામ પાસાંઓ વિશે પ્રિસેપ્ટર અથવા પ્રશિક્ષકને નમ્રતાપૂર્વક પૂછપરછ કરવી.
- હેલ્થ ઇન્ફોર્મેશન પેશન્ટ પ્રાઇવસી એક્ટ (એચઆઈપીપીએ)ને સંચાલિત કરતા કાયદાઓ અને નિયમોનું પાલન કરવું અને જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે સ્પષ્ટતા મેળવવી.

- રોટેશનને લગતી વિશિષ્ટ ક્ષમતાઓ અને કૌશલ્યો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા માટે પ્રિસેપ્ટર દ્વારા સોંપાયેલ નિયમિત કાર્યો અને ચોક્કસ પ્રક્રિયાઓમાં નિપુણતા મેળવવી.
- સોંપેલ એક્સટર્નશિપ અથવા ઇન્ટર્નશિપ સાઇટને સમયસર જાણ કરવી અને ચૂકી ગયેલા કલાકો માટે જરૂરી પ્રક્રિયાઓને અનુસરવી.

જીડીએ દ્વારા ટાળવા યોગ્ય વ્યવહારો

- પ્રિસેપ્ટરની સત્તા વિના દર્દીઓ અને અન્ય આરોગ્ય વ્યાવસાયિકોને સલાહ આપવી.
- દર્દી(ઓ) પાસેથી સીધી કે આડકતરી રીતે ચૂકવણી સ્વીકારવી.
- તમે જેની સાથે સંબંધિત છો તેની સાથે રાખવાની વિનંતી કરવી.
- રોટેશન સોંપણીઓ કરવામાં આવે તે પછી ફેરફારો અને ઉપાડ માટે વિનંતી કરવી.

પ્રાયોગિક અભ્યાસ

1. કોઈ હોસ્પિટલની મુલાકાત લો અને જીડીએ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓનું અવલોકન કરો. તમારા અવલોકનોના આધારે રિપોર્ટ તૈયાર કરો અને શિક્ષકને સબમિટ કરો.
2. જીડીએના ગુણોની યાદી બનાવો.

પ્રવૃત્તિ

વાદવિવાદ અને ચર્ચા કરો:

જીડીએ તરીકે, વ્યાવસાયિક વૃદ્ધિ માટે સ્વ-પ્રેરિત કાર્યશૈલીને અનુસરવું ફાયદાકારક છે.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

A. બહુ વિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. મનુ નામનો જીડીએ એક લાંબી બીમારીથી પીડિત દર્દીને લઈ જઈ રહ્યો હતો. મનુએ દર્દીની ચિંતા સમજી અને તેના પ્રશ્નોના સંતોષકારક જવાબ આપ્યા. એક આદર્શ જીડીએ તરીકે મનુની કઈ ક્ષમતા આમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે?
 - (a) વિક્ષેપ
 - (b) સહાનુભૂતિ
 - (c) ઉદાસીન
 - (d) ઉપરનામાંથી કશું નહીં
2. જીડીએ દર્દીના લાભ માટે _____માં સાથે મળીને કામ કરવા સક્ષમ હોવા જોઈએ.
 - (a) વ્યક્તિગત રીતે
 - (b) ટીમ

- (c) વ્યક્તિગત રીત
 (d) ઉપરનાં તમામ
3. વ્યાવસાયિક, કાનૂની અથવા નીતિ સંબંધિત મુદ્દાઓ __દ્વારા અનુસરવામાં અને નિયંત્રિત કરવામાં આવે છે.
- (a) આરોગ્ય અધિનિયમ
 (b) વ્યક્તિગત ગોપનીયતા અધિનિયમ
 (c) આરોગ્ય માહિતી દર્દી ગોપનીયતા એક્ટ
 (d) ઉપરનામાંથી કોઈ નહીં

B. ટૂંકમાં જવાબ આપો

- જીડીએ પાસે હોવા જોઈએ તેવા કોઈપણ ત્રણ ગુણો લખો.
- જીડીએની મહત્વપૂર્ણ તબીબી નૈતિકતા અને તેને અનુસરવાની જરૂરી વિશે સમજાવો.
- ફરજો બજાવતી વખતે જીડીએ દ્વારા ટાળવાયોગ્ય પદ્ધતિઓ ગણાવો.

સત્ર 4: જનરલ ડ્યૂટી આસિસ્ટન્ટ માટે વ્યક્તિગત સ્વચ્છતા અભ્યાસો

વ્યક્તિગત સ્વચ્છતા સારા સ્વાસ્થ્યને પ્રતિબિંબિત કરે છે. સ્વચ્છતાનો અભાવ રોગચાળા સહિત અનેક ચેપી રોગોનું કારણ બની શકે છે, દા.ત., પ્લેગ, ડેન્જુ, મેલેરિયા, વગેરે. વ્યક્તિગત અને પર્યાવરણીય સ્વચ્છતા જાળવવામાં દરેક વ્યક્તિનું યોગદાન સમાજના આરોગ્ય માનક સૂચકાંકને પ્રભાવિત કરે છે. અંગત સ્વચ્છતાના અભાવને કારણે ખોડો, શ્વાસમાં દુર્ગંધ, કૃમિનો ઉપદ્રવ, ઝાડા, સામાન્ય શરદી અને અન્ય ઘણા ચેપ થાય છે.

તબીબી હાથ સ્વચ્છતા અભ્યાસો

આ સત્ર તંદુરસ્ત જીવનની જાળવણી માટે હાથ ધોવાનું મહત્વ સમજાવે છે. સ્વચ્છતા એ તંદુરસ્ત જીવનશૈલી જાળવવા માટે અનુસરવામાં આવતી નિયમિત વ્યક્તિગત સફાઈ પદ્ધતિઓનો સમૂહ છે. આધુનિક તબીબી વિજ્ઞાન વિવિધ પરિસ્થિતિઓમાં સ્વચ્છતાના ચોક્કસ ધારાધોરણોને અનુસરે છે. સ્વચ્છતાનો ખ્યાલ પ્રદેશો, સંસ્કૃતિઓ, લિંગ જૂથો અને વ્યક્તિઓમાં બદલાય છે. કેટલીક નિયમિત સ્વચ્છતા પ્રથાઓને સમાજના મોટાભાગના લોકો દ્વારા સારી ટેવો તરીકે ગણવામાં આવે છે, જ્યારે આના અભાવને અવિનયી અથવા ધમકી પણ ગણવામાં આવી શકે છે.

હાથ ધોવા એ ત્વચા પર હાજર માટી, ગંદકી અને સૂક્ષ્મજીવોને દૂર કરવા માટે પાણી, સાબુયુક્ત પ્રવાહી અથવા સેનિટાઇઝર અથવા સાબુનો ઉપયોગ કર્યા વિના અથવા તેના વગર હાથ સાફ કરવાની ક્રિયા છે. તબીબી હાથની સ્વચ્છતા એ દવાઓ લાગુ કરતી વખતે અથવા અન્ય તબીબી સેવાઓ પ્રદાન કરતી વખતે અનુસરવામાં આવતી પ્રથાઓથી સંબંધિત છે જેથી કરીને રોગોના ફેલાવાને

ઘટાડવા અથવા ઘટાડી શકાય. સાબુથી હાથ ધોવાથી ઝાડા અને તીવ્ર શ્વસન ચેપ (એઆરઆઈ) અટકાવવામાં મદદ મળે છે. હાથ ધોવાનો હેતુ રોગ વહન કરતા સૂક્ષ્મજીવો (બેક્ટેરિયા અને વાયરસ સહિત) અને હાનિકારક રસાયણોથી હાથને સાફ રાખવાનો છે. આ તમામ દ્વારા સખત રીતે અનુસરવામાં આવવું જોઈએ, ખાસ કરીને જેઓ ખાદ્યપદાર્થો બનાવવાના ઉદ્યોગ અને તબીબી ક્ષેત્રમાં કામ કરે છે. તે મળ-મૌખિક માર્ગો અને સીધા શારીરિક સંપર્ક (જેમ કે ઇમ્પેટીગો) દ્વારા પ્રસારિત થતા રોગોથી આપણને બચાવવામાં મદદ કરે છે. આલ્કોહોલ જેલ એક જંતુનાશક છે અને તે બેક્ટેરિયાને મારવામાં મદદરૂપ છે પરંતુ તેની અસરકારકતા વિવાદિત છે કારણ કે તે એન્ટિબાયોટિક પ્રતિરોધક બેક્ટેરિયાના તાણ તરફ દોરી શકે છે. શૌચાલયનો ઉપયોગ કર્યા પછી, સેનિટરી નેપકિન્સ અને ડાયપર બદલ્યા પછી, પ્રાણીઓને હેન્ડલ કર્યા પછી અને ખોરાકને સ્પર્શ કર્યા પછી હાથ ધોવા અથવા સાફ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. વ્યક્તિએ ઓછામાં ઓછા 10 સેકન્ડ માટે પ્રવાહી સાબુ અને ગરમ પાણીથી હાથ ધોવા જોઈએ.

હાથની સ્વચ્છતા શા માટે મહત્વપૂર્ણ છે?

હાથ, સામાન્ય રીતે, રોજિંદા પ્રવૃત્તિઓ દરમિયાન સંચિત થયેલા સિવાય સુક્ષ્મજીવોની 'નિવાસી' વસ્તી ધરાવે છે જેને 'ક્ષણિક' સજીવો કહેવાય છે. આપણા હાથ પર હાજર મોટાભાગના જંતુઓ હાનિરહિત હોય છે પરંતુ કેટલાક શરદી, ફ્લૂ, ત્વચા ચેપ અથવા ઝાડાનું કારણ બને છે. હાથ ધોવાનું ભૂલી જવાથી આ જંતુઓ અન્ય લોકોમાં ફેલાય છે, ઉપરાંત આપણી આંખો, મોં અથવા ખુલ્લા જખમને ચેપ લગાડે છે. હાથ ધોવાથી દર્દીઓમાં સુક્ષ્મસજીવોનાં સ્થાનાંતરણને અટકાવે છે.

આરોગ્ય સંભાળમાં હાથની સ્વચ્છતા શા માટે મહત્વપૂર્ણ છે?

જ્યારે આરોગ્ય સંભાળના વાતાવરણમાં લાવવામાં આવે ત્યારે દર્દીઓને હાથ અથવા હોસ્પિટલના અન્ય સ્ટાફ પરના જંતુઓથી ચેપ લાગી જવાની શક્યતા વધુ હોય છે. દર્દીઓ, મુલાકાતીઓ, આરોગ્ય સંભાળ કાર્યકરો, નર્સિંગ સ્ટાફ અને ડોક્ટરો નિયમિત સમયાંતરે હાથ સાફ કરીને ચેપનું જોખમ ઘટાડી શકે છે.

આરોગ્ય સંભાળ કર્મચારીઓ અને દર્દીઓને સલાહ

તમામ આરોગ્ય સંભાળ કર્મચારીઓએ સાબુથી હાથ ધોવા જોઈએ અથવા આલ્કોહોલ જેલનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ:

- દર્દીના સીધા સંપર્ક પહેલાં અને પછી.
- દર્દીની શૌચાલયની જરૂરિયાતો પૂરી કર્યા પછી.
- તબીબી પ્રક્રિયાઓ હાથ ધર્યા પછી.
- ઝલોઝ પહેરતાં પહેલાં અને દૂર કર્યા પછી.

હોસ્પિટલ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ

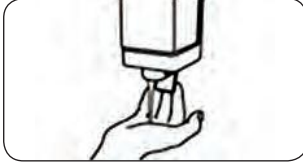

હાથ ધોવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતા ગરમ પાણીનું તાપમાન બેક્ટેરિયાને મારવા માટે પૂરતું નથી. બેક્ટેરિયા શરીરના તાપમાન (37° સે) પર ખૂબ ઝડપથી વધે છે. સૂક્ષ્મજીવોને દૂર કરવા માટે ઠંડા પાણી કરતાં સાબુ સાથેનું ગરમ પાણી વધુ અસરકારક છે કારણ કે વહેતું પાણી હાથમાંથી માટી અને ગંદકીને સરળતાથી ઓગળવામાં મદદ કરે છે. હેન્ડ સેનિટાઇઝર અથવા હેન્ડ એન્ટિસેપ્ટિક એ બિન-પાણી-આધારિત હાથ સ્વચ્છતા એજન્ટ છે. હેન્ડ સેનિટાઇઝર બેક્ટેરિયા સામે અસરકારક છે પરંતુ કેટલાક વાયરસ માટે નહીં, જે સામાન્ય રીતે ચેપી ગેસ્ટ્રોએન્ટેરિટિસનું કારણ બને છે. જખમના ડ્રેસિંગ, ટાંકા, કેથેટર અથવા ઇન્ડ્રાવિનસ લાઇનને સ્પર્શ કરવાનું ટાળો, સિવાય કે અનિવાર્ય હોય, કારણ કે તે શરીરના અન્ય ભાગોમાં જીવાણુઓના ફેલાવા તરફ દોરી જઈ શકે છે. સાબુ અને પાણી અથવા સેનિટાઇઝરનો ઉપયોગ કરીને ઓછામાં ઓછા 10 સેકન્ડ માટે તબીબી રીતે હાથ ધોવા અથવા સાફ કરવા આવશ્યક છે. ચાલો હવે હાથ ધોવા માટે વપરાતા પગલાંની પ્રેક્ટિસ કરીએ [આકૃતિ 1.9 (i-xii)].

હાથ ધોવા માટેનાં સ્ટેપ્સ

(i) તમારા હાથને પાણીથી ભીનાં કરો

(ii) હથેળીની સપાટીને આવરી લેવા સાબુ લગાવો

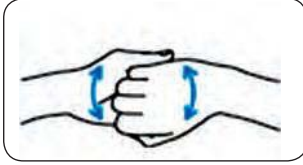
(iii) હથેળીઓને એકબીજા સાથે ઘસો

(iv) જમણી હથેળી ડાબી ડોર્સમ પર એકબીજા સાથે જોડાયેલી આંગળીઓ સાથે અને તેનાથી વિપરીત

(v) એકબીજા સાથે ભીડેલી આંગળીઓ સાથે હથેળી સાથે હથેળી

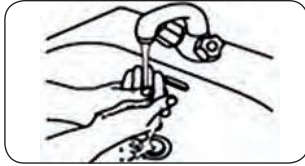
(vi) આંગળીઓની પાછળની હથેળીઓ સામેની હથેળીઓ એકબીજા સાથે જોડાયેલી આંગળીઓ સાથે

(vii) ડાબા અંગૂઠાને જમણી હથેળીમાં ચોટાડીને રોટેશનલ ઘસવું અને તેનાથી ઊલટું

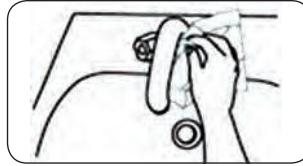
(viii) ડાબી હથેળીમાં જમણા હાથની ચોટેલી આંગળીઓ વડે રોટેશનલ રબિંગ, પાછળ અને આગળ અને તેનાથી ઊલટું

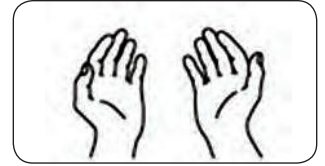
(ix) હાથને પાણીથી ધુઓ

(x) તેને ટુવાલ વડે કોરા કરો

(xi) નળને બંધ કરવા ટુવાલનો ઉપયોગ કરો

(xii) અને તમારા હાથ સાફ

આકૃતિ 1.9 (i-xii) હાથ ધોવાની પ્રક્રિયા

જીડીએ માટે વ્યક્તિગત માવજત અભ્યાસો

વ્યક્તિગત માવજત (ગ્રૂમિંગ) (જેને 'ટિટિવેટિંગ' અને 'પ્રિનિંગ' પણ કહેવાય છે)માં વ્યક્તિના વ્યક્તિત્વ અને સ્વચ્છતામાં વૃદ્ધિ માટે શરીરની સફાઈ અને નખ અને વાળ કાપવાનો સમાવેશ થાય છે.

વ્યક્તિગત માવજત (ગ્રૂમિંગ) નું મહત્વ

વ્યક્તિગત માવજત- ગ્રૂમિંગ વ્યક્તિને આનંદદાયક અને આકર્ષક દેખાવ જાળવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરે છે અને પોતાના વિશે હરાત્મક સ્વ-છબી વિકસાવવામાં મદદ કરે છે.

- તે વ્યક્તિને સુઘડ અને આકર્ષક બનાવે છે.
- ગ્રૂમિંગ એ કામ માટે વ્યક્તિની તૈયારી દર્શાવે છે.

બેઝિક ગ્રૂમિંગ

બેઝિક ગ્રૂમિંગમાં એવી પ્રથાઓનો સમાવેશ થાય છે કે જેનું પાલન પોતાને સ્વસ્થ રાખવા અને પોતાના વ્યક્તિત્વને વધારવા માટે દરરોજ કરવામાં આવે છે. જે અભ્યાસનું નિયમિતપણે પાલન કરવું જોઈએ તે નીચે મુજબ છે.

- દિવસમાં બે વાર તમારા દાંત સાફ કરો
- દરરોજ સ્નાન કરો અને નિયમિત સમયાંતરે તમારા વાળ ધુઓ.
- તમારા કાન અને નાક સાફ રાખો.
- તંદુરસ્ત આહાર, પાણીનું સેવન અને નિયમિત કસરતને અનુસરીને તમારી ત્વચાની સંભાળ રાખો.
- તમારા હાથના અને પગના નખ કાપો અને સાફ કરો.
- તમારા ચહેરાના વાળને ગ્રૂમ કરો. પેચી દાઢી અને લાંબી મૂછો ટાળો.
- ડીઓડરન્ટ લગાવો.
- હંમેશા તમારું ઓળખ પત્ર અને સ્વચ્છ ગણવેશ પહેરો.

સામાન્ય પરિધાન

- કાળા રંગના શૂઝ સાથે સફેદ મોજાં, અને તેનાથી ઊલટું, ટાળવું જોઈએ.
- સારી રીતે બંધબેસતું ટી-શર્ટ પહેરો.
- એક પોશાક સરંજામ સતત બે કે વધુ દિવસ માટે પુનરાવર્તિત થવો જોઈએ નહીં
- ઝાંખા થઈ ગયેલાં કપડાં પહેરવાનું ટાળો.
- વધુ પડતા કરચલીવાળા, ગંદા કે ડાઘવાળા કપડાં ન પહેરો.

સામાન્ય દેખાવ

- તમારા વાળનો દેખાવ વધારવા માટે કાંસકાથી ઓળો.
- જરૂરિયાત મુજબ ચશ્માંની ફેમ પહેરો.
- રોક ક્લાઇમ્બિંગ, ક્રિક બોક્સિંગ, ડાન્સિંગ, વગેરે જેવી પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લઈને ફિટનેસ જાળવી રાખો.

પ્રાયોગિક અભ્યાસ

જૂથોમાં નીચેની પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરો:

1. હાથ ધોવાથી જંતુઓના ફેલાવાને રોકવામાં કેવી રીતે મદદ મળે છે? વિવિધ પ્રકારના સાબુ અથવા હેન્ડ સેનિટાઇઝરનો ઉપયોગ કરતી વખતે કઈ સાવચેતીઓ રાખવાની જરૂર છે?
2. હાથ ધોવાનાં સ્ટેપ્સની પ્રેક્ટિસ કરો.
3. ગૂમિંગની આદતો દર્શાવવા માટે પ્રવૃત્તિઓ કરો.
4. તમારા સમુદાયમાં હાથ ધોવા વિશે જાગૃતિ લાવવા માટે એક પ્રોજેક્ટ વિકસાવો.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. વ્યક્તિગત ગૂમિંગને _____ પણ કહેવાય છે.
2. _____ એક પ્રક્રિયા છે જે વ્યક્તિને સુઘડ અને આકર્ષક દેખાડે છે.
3. બેઝિક ગૂમિંગ વ્યક્તિના _____ માં વૃદ્ધિ કરે છે.

B. બહુ વિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. _____ એ આરોગ્યના સંરક્ષણ માટે કરવામાં આવતા અભ્યાસોનો એક સમૂહ છે.
 - (a) સ્વચ્છતા
 - (b) આરોગ્ય
 - (c) પર્યાવરણ
 - (d) આદતો
2. આરોગ્ય શિક્ષણ _____ કરી શકે છે.
 - (a) સામુદાયિક સ્વચ્છતામાં સુધારો
 - (b) બીમારીનું નિવારણ
 - (c) હકારાત્મક આરોગ્ય અભિગમની કેળવણી
 - (d) ઉપરનાં તમામ
3. _____ એ રોગજનકોના ફેલાવાને રોકવા માટેનો એક મહત્વપૂર્ણ ઉપાય છે.
 - (a) અસ્વચ્છ હાથ
 - (b) હાથ ધોવા
 - (b) હાથ ધસવા
 - (d) ઉપરનામાંથી કશું નહીં

C. જોડકાં જોડો

1. વાળ	(a) વાળને કોરા અને બ્રશ કરો
2. ત્વચા	(b) દિવસમાં બે વાર દાંત સાફ કરો
3. દાંત	(c) હાથને સાબુ વડે ધુઓ અને તેમને કોરા કરો
4. હાથ	(d) નહાવામાં સાબુ અને પાણીનો ઉપયોગ કરો

D. ટૂંકમાં જવાબ આપો

1. હાથની સ્વચ્છતા એટલે શું?
2. આપણે હાથની સ્વચ્છતાનો અભ્યાસ કરવાની જરૂર શા માટે છે?
3. વ્યક્તિગત ગૂમિંગ એટલે શું?
4. ગૂમિંગ શા માટે મહત્વપૂર્ણ છે?

E. સાચાં કે ખોટાંની નિશાની કરો

1. ગૂમિંગ એ જીડીએના કામનો એક અનિવાર્ય હિસ્સો નથી.
2. દર્દીઓ અને તેમના સંબંધીઓ સાથે વાતચીત કરતી વખતે સ્પષ્ટ સંચાર કૌશલ્યનું પાલન કરવું જોઈએ.
3. વ્યક્તિગત દેખાવ વ્યક્તિને સુઘડ અને આકર્ષક બનાવે છે.

Unit

બહારના દર્દીઓની સંભાળ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

171162CH02

પરિચય

તબીબી વ્યાવસાયિકો દ્વારા લોકોને નિયમિત આરોગ્ય તપાસ માટે આપવામાં આવતી તબીબી સેવાઓ 'બહારના દર્દીઓની સંભાળ' છે. આ એવી સેવાઓ છે જેમાં દર્દીએ હોસ્પિટલમાં રહેવાની જરૂર નથી. બહારના દર્દીઓની સેવાઓમાં સામેલ પ્રક્રિયાઓમાં ફ્રન્ટ ઓફિસનું સંચાલન, દસ્તાવેજીકરણ, દર્દીને સંબંધિત નિષ્ણાતને નિર્દેશિત કરવા, પ્રયોગશાળા તપાસ માટે માર્ગદર્શન, પરીક્ષણમાં મદદ, દવાઓનું વિતરણ અને ફોલો-અપનો સમાવેશ થાય છે. જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ હોસ્પિટલ અથવા આરોગ્ય કેન્દ્ર અને દર્દી વચ્ચે સંપર્ક તરીકે કામ કરે છે. સામાન્ય રીતે, શારીરિક અથવા માનસિક બિમારીઓ, નૈદાનિક પ્રક્રિયાઓ, પુનર્વસન સંભાળ વગેરેને લગતી સેવાઓની સારવાર બહારના દર્દીઓ વિભાગમાં કરવામાં આવે છે, જ્યારે, દર્દીની સંભાળ માટે નિષ્ણાત ડોક્ટર દ્વારા વિગતવાર નિરીક્ષણની જરૂર હોય તેવા કેસોની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આકૃતિ 2.1 હોસ્પિટલમાં કામ પર
જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ

હોસ્પિટલ અથવા ક્લિનિકમાં કામ કરતી વખતે જીડીએને ફ્રન્ટ ઓફિસનું સંચાલન પણ કરવું પડી શકે છે. આના માટે અસરકારક સંચાર અને સંચાલન કૌશલ્યની જરૂર છે કારણ કે હોસ્પિટલ અથવા ક્લિનિકમાં ઘણી પરિસ્થિતિઓમાં ઝડપી અને પરિસ્થિતિઓમાં ઝડપી અને સચોટ નિર્ણય લેવાની ક્ષમતાની જરૂર હોય છે. આ યુનિટ હોસ્પિટલના મેડિકલ

રિસેપ્શનને હેન્ડલ કરવા અને ઈમરજન્સી કોલનો જવાબ આપવા માટે જરૂરી કૌશલ્યોનું વર્ણન કરે છે. આ બધી પરિસ્થિતિઓમાં, સ્પષ્ટ સંદેશાવ્યવહાર એ સૌથી અસરકારક સાધન છે, અન્યથા તે જીડીએ, દર્દી અને તેના/તેના સંબંધીઓમાં મૂઝવણ અને તણાવ તરફ દોરી શકે છે.

નીચેના સત્રો ફ્રન્ટ ડેસ્ક પર એપોઇન્ટમેન્ટ્સનું સંચાલન કરવા માટે જરૂરી કૌશલ્યો પર પ્રકાશ ફેંકે છે, જેમાં દર્દીઓના કોલનો જવાબ આપવો, એમ્બ્યુલન્સ સેવાની વ્યવસ્થા કરવી, દર્દીના વાઈટલ સંકેતો (શરીરનું તાપમાન, પલ્સ, શ્વસન અને બ્લડ પ્રેશર) ઓળખવા, તેણીની/તેની શારીરિક તપાસમાં મદદ કરવી, વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.,

સત્ર 1: મેડિકલ રિસેપ્શનિસ્ટની ભૂમિકા અને કાર્યો

આ સત્રમાં, તમે મેડિકલ રિસેપ્શનિસ્ટની ભૂમિકા અને કાર્યો વિશે શીખશો.

મેડિકલ રિસેપ્શનિસ્ટ તરીકે સેવા આપવા માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની જરૂર પડી શકે છે. તેથી, તેણીને/તેને તબીબી પરિભાષા, સોફ્ટવેરની એપ્લિકેશન અને ઓફિસ પ્રક્રિયાઓમાં તાલીમ આપવી આવશ્યક છે. રિસેપ્શન, સામાન્ય રીતે, હોસ્પિટલના પ્રવેશદ્વારની નજીક સ્થિત હોય છે. રિસેપ્શનિસ્ટનું કામ મુલાકાતીઓની પૂછપરછ, મુલાકાતીઓને પબ્લિક રિલેશન ઓફિસર (પીઆરઓ)ની પાસે પહોંચાડવાનું અને અન્ય હોસ્પિટલો સાથે સંકલન કરવાનું છે.

હોસ્પિટલનું રિસ્પેશન, સામાન્ય રીતે, 24x7 કાર્ય કરે છે. હોસ્પિટલોમાં, જ્યાં રિસેપ્શન રાત્રિ દરમિયાન કામ કરતું નથી, ત્યાં દર્દીઓ અને તેમના સંબંધીઓને મદદ કરવા માટે વૈકલ્પિક વ્યવસ્થા કરવામાં આવે છે. રિસેપ્શન એરિયાનું કદ અને તેના દ્વારા આપવામાં આવતી સુવિધાઓ હોસ્પિટલના કદ અને મુલાકાતીઓ અને દર્દીઓની સંખ્યા પર આધારિત હોય છે.

રિસેપ્શન કાઉન્ટરની ભૌતિક રચના

રિસેપ્શન કાઉન્ટરમાં નીચેનું સામેલ હોય છે:

- રિસેપ્શન ડેસ્ક
- નોંધણી કાઉન્ટર
- રેકોર્ડ રૂમ
- પ્રકાશ વ્યવસ્થા
- ટેલિફોન
- પ્રતીક્ષા વિસ્તાર
- જાહેર ઉપયોગિતા સેવા

બહારના દર્દીઓની સંભાળ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

- માહિતી કિઓસ્ક
- ઘડિયાળ સિસ્ટમ
- સાઈનેજ સિસ્ટમ
- શારીરિક રીતે બહેરા અને મૂંગા સહિત વિકલાંગો માટે સુવિધાઓ,
- બેઠક સુવિધા

રિસેપ્શનિસ્ટ્સની ભૂમિકા અને કાર્યો

મેડિકલ રિસેપ્શનિસ્ટ એ દર્દીઓ, મુલાકાતીઓ, ડોક્ટરો અને સ્ટાફના સભ્યો માટે સંપર્કનું પ્રથમ બિંદુ છે. તબીબો, નર્સો અને અન્ય તબીબી તેમજ વહીવટી સ્ટાફ દર્દીઓ માટે મૈત્રીપૂર્ણ, આવકારદાયક અને સુવ્યવસ્થિત ફ્રન્ટ ઓફિસ બનાવવા અને સુવિધા દ્વારા તેમના પ્રવાહને સરળ બનાવવા માટે રિસેપ્શનિસ્ટ પર આધાર રાખે છે. રિસેપ્શનિસ્ટ એ ખાતરી કરવા માટે જરૂરી છે કે દર્દીનું પેપર વર્ક તેણી/તેના અથવા તેણીના/તેના પરિવારના સભ્યો દ્વારા સમયસર પૂર્ણ થાય. તેણી/તે દર્દીની નોંધો પણ એકત્રિત કરી શકે છે અને ખાતરી કરી શકે છે કે આ રેકોર્ડ્સ સંબંધિત આરોગ્ય સંભાળ વ્યવસાયિક પાસે જાય છે. ક્લિનિકમાં, તેણી/તે એપોઇન્ટમેન્ટ અને દર્દીના પરિવહનની વ્યવસ્થા કરી શકે છે. હોસ્પિટલના રિસેપ્શનિસ્ટ દર્દીને બહારના દર્દીઓના વિભાગના સમય, તપાસ, અહેવાલો, વિભાગોનું સ્થાન વગેરે અંગેની માહિતી અંગે મદદ કરે છે. મેડિકલ રિસેપ્શનિસ્ટ પોતાની રીતે અથવા અન્ય એક કે બે રિસેપ્શનિસ્ટ સાથે કામ કરે છે. તેઓએ ભીડનું સંચાલન કરવું પડશે.

રિસેપ્શનિસ્ટનાં ગુણો

મેડિકલ રિસેપ્શનિસ્ટ પાસે હોવાં અનિવાર્ય છે એવા જ્ઞાન, કૌશલ્ય, ક્ષમતાઓ અને ગુણોમાં નીચેનાનો સમાવેશ હોવો આવશ્યક છે:

- હોસ્પિટલના વિભાગો અને પેટા-વિભાગોનું જ્ઞાન
- ગ્રાહકોને શુભેચ્છા પાઠવી
- બેઠકો વ્યવસ્થા
- ફોન કોલ્સનો જવાબ આપવો અને ફોરવર્ડ કરવો
- ટપાલનું વર્ગીકરણ અને વિતરણ
- એક સંગઠિત અને કાર્યક્ષમ રીતે માહિતીનું રેકોર્ડિંગ
- સંચાર કૌશલ્ય
- નમ્રતા અને કાર્યક્ષમતા
- દયાળુ

પ્રાયોગિક અભ્યાસ

નજીકની હોસ્પિટલની મુલાકાત લો અને રિસેપ્શન એરિયામાં થતી પ્રવૃત્તિઓનું અવલોકન કરો. ઉપરાંત, રિસેપ્શનિસ્ટ દ્વારા કરવામાં આવતા કાર્યોની નોંધ લો. તમારા અવલોકનો પર એક નોંધ તૈયાર કરો.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

- _____ દર્દીઓ, મુલાકાતીઓ, ડોક્ટરો અને સ્ટાફના સભ્યો માટે સંપર્કનું પ્રથમ બિંદુ છે.
- રિસેપ્શનિસ્ટ પાસે કોઈપણ બે ગુણો હોવા જોઈએ તે છે ___ અને ___.

B. બહુ વિકલ્પીય પ્રશ્નો

- ક્લિનિકના રિસેપ્શન કાઉન્ટર પર, થોડા દર્દીઓને ફાળવવામાં આવેલા સમય અંગે થોડી મૂંઝવણ છે. રિસેપ્શનિસ્ટની કઈ કુશળતા અને ક્ષમતાઓ આ મૂંઝવણને હળવી કરવામાં મદદ કરશે?
 - સંચાર કૌશલ્યો
 - નમ્રતા
 - સંગઠનક્ષમતા
 - ઉપરનાં તમામ
- રિસેપ્શનિસ્ટની નોકરીથી સંબંધિત કાઉન્ટર્સને ઓળખો.
 - નોંધણી કાઉન્ટર
 - પ્રતિક્ષા વિસ્તાર
 - રેકોર્ડ રૂમ
 - ઉપરનાં તમામ

C. ટૂંકમાં જવાબ આપો

- હોસ્પિટલનું રિસેપ્શન, સામાન્ય રીતે, ક્યાં સ્થિત હોય છે?
- હોસ્પિટલના રિસેપ્શનિસ્ટના ગુણો કયા કયા છે?
- મેડિકલ રિસેપ્શનિસ્ટ દ્વારા કયા કયા કાર્યો કરવામાં આવે છે?

સત્ર 2: દર્દીઓમાં મહત્વપૂર્ણ શારીરિક સંકેતો ઓળખવાં

મહત્વપૂર્ણ શારીરિક સંકેતો શરીરના સૌથી મૂળભૂત કાર્યો સૂચવે છે. તે વ્યક્તિના શારીરિક અને માનસિક સ્વાસ્થ્ય વિશે માહિતી આપે છે. આ સત્રમાં, તમે વિવિધ મહત્વપૂર્ણ શારીરિક સંકેતો અને તેમને કેવી રીતે ઓળખવા તે વિશે શીખીશું. શરીરનું તાપમાન, નાડી, શ્વસન અને બ્લડ પ્રેશર એ જીવનના ચાર મહત્વપૂર્ણ શારીરિક સંકેતો છે.

શરીરના કાર્યોનું મૂલ્યાંકન જીડીએને ચોક્કસ જીવન માટે જોખમી પરિસ્થિતિઓને ઓળખવા અને હસ્તક્ષેપની યોજના કરવાની મંજૂરી આપે છે.

બહારના દર્દીઓની સંભાળ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

નોંધ

તે દર્દીના સ્વાસ્થ્યની સ્થિતિમાં ફેરફાર શોધવામાં પણ તેણીને/તેને મદદ કરે છે. તંદુરસ્ત વ્યક્તિમાં મહત્વપૂર્ણ શારીરિક સંકેતો નિશ્ચિત શ્રેણીમાં રહે છે. આ સૂચકાંકો માનવ શરીરમાં તબીબી સમસ્યાઓ શોધવા અથવા તેનું નિરીક્ષણ કરવા માટે ઉપયોગી છે. તે ગમે ત્યાં માપી શકાય છે, ઉદાહરણ તરીકે, તબીબી સેટિંગમાં, ઘરે, તબીબી કટોકટીના સ્થળે, મુસાફરી કરતી વખતે, વગેરે.

તાપમાન

માનવ શરીરનું તાપમાન, સામાન્ય સ્થિતિમાં, જેને 'નોર્મોથર્મિયા' અથવા 'યુથર્મિયા' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, તે શરીરની સ્થિતિ કે જેના પર માપ લેવામાં આવે છે અથવા તે દિવસનો સમય અથવા વ્યક્તિ દ્વારા તે સમયે જે પ્રવૃત્તિ કરવામાં આવે છે તેના આધારે બદલાય છે. શરીરના પોલાણની અંદર શરીરનું તાપમાન અલગ અલગ હોય છે. ઉદાહરણ તરીકે, ગુદામાર્ગ અને યોનિમાર્ગનું માપ મોંના માપ કરતાં થોડું વધારે જોવા મળે છે, અને મોંનું તાપમાન ત્વચાના તાપમાન કરતાં થોડું વધારે હોય છે. વધુ સમજાવવા માટે, વ્યાપકપણે સ્વીકૃત સરેરાશ આંતરિક શરીરનું તાપમાન 37°C (98.6°F) છે, જ્યારે ઓરલ (જીભ હેઠળ) માપ $36.8^{\circ}\text{C} \pm 0.4^{\circ}\text{C}$ ($98.6^{\circ} \pm 0.7^{\circ}\text{F}$) છે. આ સંખ્યાઓ સરેરાશ સામાન્ય તાપમાનનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે જે વ્યક્તિ-દર-વ્યક્તિમાં બદલાય છે.

આકૃતિ 2.2 ક્લિનિકલ થર્મોમિટર

તાપમાન માપવાની તૈયારીઓ

- તમારા હાથ સાફ કરો અથવા ધોઈ લો.
- માપ લેવા માટે યોગ્ય સાધનો પસંદ કરો.
- દર્દીને તમારો પરિચય આપો અને તેને/તેણીને પ્રક્રિયાનું વર્ણન કરો. તેણીની/તેની શંકાઓ, જો કોઈ હોય તો સ્પષ્ટ કરો.
- પારાના સ્તરને 96°F ની નીચે લાવવા માટે ગ્લાસ થર્મોમિટરને હલાવો અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક થર્મોમિટરના પાવર બટનને સ્વિચ ઓન કરો.

મોં નું તાપમાન માપવું

દર્દીના મોઢાના પોલાણના પશ્ચાદવર્તી સબલિંગ્યુઅલ પોકેટમાં થર્મોમિટરની ટોચ રાખો.

- તેને ત્યાં 3-5 મિનિટ માટે મૂકો.
- થર્મોમિટરને બહાર કાઢો અને માપાંકનને ચોક્કસ રીતે વાંચવા તેને સાફ કરવા માટે તેને ટીશ્યુ પેપરથી સાફ કરો.

- તેને ધીમેથી ફેરવીને તાપમાન રીડિંગ જુઓ. તે તમને રાસાયણિક સ્તર જોવામાં મદદ કરે છે. હવે, ડિગ્રીના નજીકના દસમા ભાગ સુધી વાંચો અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક થર્મોમીટર પર ડિજિટલ ડિસ્પ્લે જુઓ.
- રીડિંગ નોંધો.

આકૃતિ 2.3 ઓરલ તાપમાન માપવું

ગુદામાર્ગનું તાપમાન માપવું

- દર્દીને સિમની સ્થિતિમાં ઉપલા ઘૂંટણને વળાંક સાથે મૂકવામાં આવે છે. માત્ર ગુદા વિસ્તારને ખુલ્લો રાખીને દર્દીને ઢાંકી દો.
- હાથમોજાં પહેરો.
- થર્મોમીટર તૈયાર કરો અને તેની ટોચને પાણી અથવા વેસેલિનથી લુબ્રિકેટ કરો.
- પ્રભાવી હાથનો ઉપયોગ કરીને થર્મોમીટરને પકડી રાખો અને ગુદાને ખુલ્લી કરવા માટે નિતંબને અલગ કરો.
- દર્દીને શ્વાસ લેવાનું કહેવામાં આવે છે. થર્મોમીટર અથવા પ્રોબને હળવેથી ગુદામાં દાખલ કરો (બાળક ½ ઇંચ, પુખ્ત 1½ ઇંચ). પ્રક્રિયા ચાલુ રાખો, જો ત્યાં કોઈ અવરોધ ન હોય, તો તેને 1 મિનિટ માટે એ સ્થાને પકડી રાખો.
- ઝલાસ થર્મોમીટર પરના સ્ત્રાવને ટીશ્યુ પેપર વડે સાફ કરો અને તેનો નિકાલ કરો. તાપમાન નોંધો અને રીડિંગ લખી લો.

સહાયક તાપમાન લેવું

- સહાયક વિસ્તાર (એટલે કે, બગલની નીચેનો વિસ્તાર) સુધી પહોંચવા માટે દર્દીની પરવાનગી લો. ખભાની એક બાજુથી ઝભ્ભો દૂર કરો. સહાયક વિસ્તારને સૂકવવા માટે તેને સાફ કરો.
- થર્મોમીટર અથવા પ્રોબને ધરીની મધ્યમાં મૂકો. દર્દીના હાથને સીધા નીચે રાખો અને આગળનો હાથ દર્દીની છાતી પર મૂકો.
- થર્મોમીટર સામાન્ય રીતે 5 મિનિટ માટે અથવા સિઝનલ અથવા બીપ અવાજ સંભળાય ત્યાં સુધી તેની જગ્યાએ હોવું જોઈએ.
- તેને દૂર કરો અને માપાંકનને ચોક્કસ રીતે વાંચો.

નિષ્કર્ષ

- મેન્યુઅલ થર્મોમીટરના કિસ્સામાં, તેને નીચેની તરફ હલાવો અને તેને સાબુવાળા ઠંડા પાણી અથવા આલ્કોહોલથી સાફ કરો. તેને ટ્રિવિસ્ટિંગ મોશનમાં સાફ કરો.

બહારના દર્દીઓની સંભાળ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

- ડિજિટલ થર્મોમીટરના કિસ્સામાં, પાવર બટન દબાવો અને થર્મોમીટર પરના ડિસ્પોઝેબલ કવરને દૂર કરો.
- તાપમાન રેકોર્ડ કરો.
- દર્દીને આરામદાયક સ્થિતિમાં મદદ કરો.
- થર્મોમીટર યોગ્ય રીતે રાખો.
- તમારા હાથ ધુઓ.

આકૃતિ 2.4 દર્દીના ધબકારા માપવા

પલ્સ (નાડી)

પલ્સ રેટ હૃદયના ધબકારા અથવા દર મિનિટે હૃદય કેટલી વાર ધબકે છે તે દર્શાવે છે. હૃદયમાંથી લોહીના પ્રવાહ સાથે ધમનીઓ વિસ્તરે છે અને સંકુચિત થાય છે. પલ્સ ધબકારા માત્ર હૃદયના ધબકારા જ નહીં પણ હૃદયની લય અને નાડીની તાકાત પણ દર્શાવે છે.

તંદુરસ્ત પુખ્ત વયના લોકો માટે સરેરાશ પલ્સ 60 થી 80 ધબકારા પ્રતિ મિનિટ સુધીના હોય છે. કસરત, માંદગી, ઈજા અને લાગણીઓ સાથે પલ્સ રેટમાં પણ વધઘટ થઈ શકે છે અને વધી શકે છે. શરીરના અમુક ભાગોમાં ત્વચાની સપાટીની નજીક આવેલી ધમનીઓ પર નિશ્ચિતપણે દબાવીને ધમનીઓ દ્વારા લોહીનો પ્રવાહ અનુભવી શકાય છે. પલ્સ ગરદનની નીચેની બાજુએ, કોણીની અંદર અથવા કાંડા પર અનુભવી શકાય છે. કાંડા પર પલ્સ લેવાનું સૌથી સરળ છે. ગરદનના નીચલા ભાગ પર પલ્સ લેતી વખતે, જીડીએ દર્દીની ગરદનને નીચી કરે છે અને ખાતરી કરે છે કે તેને સખત દબાવવામાં આવતું નથી કારણ કે તે મગજમાં રક્ત પ્રવાહને અવરોધે છે. પલ્સ લેતી વખતે, નીચેના પગલાંઓનું પાલન કરવું આવશ્યક છે:

- જ્યાં સુધી તમને પલ્સનો અનુભવ ન થાય ત્યાં સુધી પ્રથમ અને બીજી આંગળીના ટેરવાઓનો ઉપયોગ કરીને ધમનીઓ પર નિશ્ચિતપણે પરંતુ હળવાશથી દબાવો.
- 60 સેકન્ડ માટે પલ્સ ગણો (અથવા 15 સેકન્ડ માટે, અને પછી, પ્રતિ મિનિટ ધબકારા ગણવા માટે ચાર વડે ગુણાકાર કરો).
- ગણતરી કરતી વખતે, સમયને બદલે પલ્સના ધબકારા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરો.

શ્વસન દર

શ્વસન દર સૂચવે છે કે જ્યારે વ્યક્તિ આરામ કરે છે ત્યારે વ્યક્તિ પ્રતિ મિનિટ કેટલા શ્વાસ (અથવા છાતીની હિલચાલ) લે છે. તાવ, માંદગી અને અન્ય તબીબી પરિસ્થિતિઓ જેવી પરિસ્થિતિઓમાં શ્વસનનો દર બદલાઈ શકે છે.

શ્વસન દર

તપાસતી વખતે, વ્યક્તિને શ્વાસ લેવામાં કોઈ તકલીફ છે કે કેમ તે પણ નોંધવું મહત્વપૂર્ણ છે. બાકીના સમયે પુખ્ત વયના લોકો માટે સામાન્ય શ્વાસન દર 12 થી 16 શ્વાસ પ્રતિ મિનિટ સુધીનો હોય છે.

બ્લડ પ્રેશર - લોહીનું દબાણ

બ્લડ પ્રેશર એ ધમનીની દિવાલો મારફતે હૃદય દ્વારા પમ્પ કરવામાં આવતા લોહીના પ્રવાહનું માપ છે. દર વખતે જ્યારે હૃદય ધબકે છે, ત્યારે હૃદય સંકુચિત થતાં તે સૌથી વધુ બ્લડ પ્રેશરમાં પરિણમે છે. બ્લડ પ્રેશર માપતી વખતે બે આંકડાઓ રેકોર્ડ કરવામાં આવે છે - 'સિસ્ટોલિક પ્રેશર', જ્યારે હૃદય સંકોચન કરે છે અને શરીરમાં લોહી પમ્પ કરે છે ત્યારે ધમનીની અંદરનું દબાણ અને 'ડાયસ્ટોલિક પ્રેશર', જ્યારે હૃદય આરામમાં હોય ત્યારે નોંધાયેલ ધમનીનું બ્લડ પ્રેશર. બ્લડ પ્રેશર 'સ્ફીગ્મોમેનો-મીટર' નો ઉપયોગ કરીને માપવામાં આવે છે. ત્રણ પ્રકારના સ્ફીગ્મોમાનો-મીટરનો ઉપયોગ થાય છે - પારો, એનરોઇડ અને ડિજિટલ. સિસ્ટોલિક અને ડાયસ્ટોલિક બંને દબાણ 'mm Hg' (પારાના મિલીમીટર)તરીકે નોંધવામાં આવે છે. આ એકમનો ઉપયોગ જૂના જમાનાના મેન્યુઅલ બ્લડ પ્રેશર ઉપકરણ (જેને 'મર્ક્યુરી મેનોમીટર' કહેવાય છે) માં ટ્યુબ સાથે પારાના ઉદયને આધારે કરવામાં આવ્યો હતો. પુખ્ત વયના લોકો માટે હાઈ બ્લડ પ્રેશર 140 mm Hg અથવા તેનાથી વધુ સિસ્ટોલિક દબાણ અને 90 mm Hg અથવા વધુ ડાયસ્ટોલિક દબાણ તરીકે ગણવામાં આવે છે. હાઈ બ્લડ પ્રેશર અથવા હાયપરટેન્શન એ કોરોનરી હૃદય રોગ (હાર્ટ એટેક) અને સ્ટ્રોક માટે ઓળખાયેલ જોખમો પૈકીનું એક છે.

આકૃતિ 2.5 દર્દીનું બ્લડ પ્રેશર માપવું

બ્લડ પ્રેશર માપવા માટેની તૈયારી

- તમે બ્લડ પ્રેશર લેવાનું શરૂ કરો તે પહેલાં, દર્દીને વાત કર્યા વિના 3-5 મિનિટ માટે આરામ કરવાનું કહો.
- દર્દીને આરામદાયક ખુરશી પર બેસો, જેમાં પાછળનો ટેકો હોય અને પગ અને પગની ઘૂંટીઓ એકબીજા પર ન હોય.
- દર્દીનો હાથ કોણીએથી વળેલો હોવો જોઈએ અને હૃદયથી તેનું સ્તર વધારવા માટે ટેબલ પર મૂકેલો હોવો જોઈએ.
- કફને હાથના ઉપરના ભાગની આસપાસ એન્ટિક્યુબિટલ ફોસા ઉપર લપેટી લો. કફને એવી રીતે યુસ્ત રીતે વીટાળવો જોઈએ કે જેથી એક આંગળી તેની નીચે સરકી જઈ શકે.
- સુનિશ્ચિત કરો કે કફની નીચેની કિનારી કોણીમાં કીઝથી ઓછામાં ઓછી એક ઇંચ ઉપર હોય.

બહારના દર્દીઓની સંભાળ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

નોંધ

- બ્લડ પ્રેશર રીડિંગ્સ લેતી વખતે, રીડિંગ સાથે તારીખ અને સમય રેકોર્ડ કરવો મહત્વપૂર્ણ છે.

મહત્વપૂર્ણ શારીરિક સંકેતો	ઉચ્ચ	નીચું
તાપમાન	હાયપરથર્મિયા	હાયપોથર્મિયા
પલ્સ	ટાકીકાર્ડિયા	બ્રેડીકાર્ડિયા
શ્વસન દર	ટાચીપનિયા	બ્રેડીપનિયા
બ્લડ પ્રેશર	હાયપરટેન્શન	હાયપોટેન્શન

પ્રાયોગિક અભ્યાસ

નજીકની હોસ્પિટલની મુલાકાત લો અને દર્દીઓના મહત્વપૂર્ણ શારીરિક સંકેતોને માપવા માટે અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયાઓનું અવલોકન કરો. નીચેના કોષ્ટકમાં આપેલ કોઈપણ પાંચ દર્દીઓ માટે જરૂરી માહિતી ભરો.

દર્દીનું નામ/કોડ નં.	તાપમાન	પલ્સ	શ્વસન	બ્લડ પ્રેશર

પ્રવૃત્તિ :

વિવિધ પ્રકારના થર્મોમીટર અને બીપીની સૂચિ તૈયાર કરો (બ્લડ પ્રેશર) ઉપકરણ અને તેમના કાર્યોને ઓળખો.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

- શરીરનું સામાન્ય તાપમાન _____ હોય છે.
- પલ્સ અને બ્લડ પ્રેશર _____ કામગીરી સાથે સંબંધિત છે.
- શ્વસન દર એ છે જેમાં વ્યક્તિ પ્રતિ મિનિટ _____ લે છે.
- બ્લડ પ્રેશર માપતી વખતે રેકોર્ડ કરવામાં આવતા બે આંકડાઓ _____ અને _____ છે.

B. ટૂંકમાં જવાબ આપો

- માનવ શરીરના મહત્વપૂર્ણ શારીરિક સંકેતો શું છે?
- માનવ શરીરના મહત્વપૂર્ણ શારીરિક સંકેતોની યાદી બનાવો.
- તાપમાન અને પલ્સ માપવા માટેની પ્રક્રિયા સમજાવો.

સત્ર ૩: દર્દીના પરીક્ષણમાં મદદ કરવી

આ સત્રમાં, તમે દર્દીઓની વિવિધ તબીબી પરીક્ષણો, જેમ કે, આંખ, કાન, નાક, ગળું, ગરદન, છાતી વગેરે દરમિયાન જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ દ્વારા આપવામાં આવતી સહાય વિશે શીખશો.

ઊંચાઈ અને વજન માપવું

ઊભા ન રહી શકતા બાળકની લંબાઈ માપવા માટે, તેને સખત સપાટી પર, ઘૂંટણ લંબાવીને સીધા ઊભા રહેવાની સ્થિતિમાં મૂકવું જોઈએ. માપ પગના તળિયાથી માથાના શિરોબિંદુ સુધી લેવામાં આવે છે. માથું એવી સ્થિતિમાં હોવું જોઈએ કે આંખો છતનો સામનો કરે. બાળક ઊભા રહેવા સક્ષમ બને પછી તેની ઊંચાઈ માપી શકાય. જો બાળક પાની પર ઊભું રહે, પીઠ અને માથું ટીવાલને ટેકવીને, તો માથાના ઉપરના ભાગથી દિવાલ સુધી પકડાયેલું નાનું સપાટ બોર્ડ ઊંચાઈનું ચોક્કસ માપ આપશે, જે ફ્લોરથી બોર્ડ સુધીનું અંતર છે. જે વ્યક્તિ ઊભા રહી શકે છે તેનું વજન સામાન્ય રીતે સ્ટેન્ડિંગ સ્કેલ દ્વારા માપવામાં આવે છે. વ્યક્તિ પ્લેટફોર્મ પર ઊભી રહે છે અને તેનું વજન નોંધવામાં આવે છે. સામાન્ય રીતે, વજન જૂતા વગર લેવામાં આવે છે. બાળકના વજનને રેકોર્ડ કરવા માટે, કન્ટેનર સાથેના વજનના સ્કેલનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, જ્યાં બાળકને મૂકી શકાય છે. બાળક કપડા વગરનું હોવું જોઈએ અથવા કપડાંનું અલગથી વજન કરવાની જરૂર પડે છે, અને પછીથી, તેનું વજન કુલ વજનમાંથી બાદ કરી શકાય છે.

ખોપરીના પરિઘનું માપન

ખોપરી આંખોની ઉપરથી ઓસીપીટલ પ્રોટ્યુબરન્સ સુધી માપવામાં આવે છે, જ્યાં વ્યાસ મહત્તમ હોય છે.

આંખોનું પરીક્ષણ

આંખોનું પરીક્ષણ સૂતેલી અથવા બેસવાની સ્થિતિમાં કરવામાં આવે છે. નેટ્ર ચિકિત્સક હેડ મિરરનો ઉપયોગ કરે છે જે દર્દીના ચહેરા પર પ્રકાશ ફેંકે છે. પ્રથમ પરીક્ષણ આંખની હલનચલન અને પ્રકાશ પ્રત્યે તેની પ્રતિક્રિયા નક્કી કરવા માટે કરવામાં આવે છે. આંખોના આંતરિક ભાગોની વિગતવાર તપાસ માટે, ઓપ્થાલ્મોસ્કોપનો ઉપયોગ થાય છે.

કાનનું પરીક્ષણ

દર્દીને ઈએનટી-આંખ, કાન, ગળાના નિષ્ણાત તરફ કાન વાળીને સૂતેલી અથવા બેસવાની સ્થિતિમાં રાખી શકાય છે.

બહારના દર્દીઓની સંભાળ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

આકૃતિ 2.6 દર્દીના વજનનું માપન

આકૃતિ 2.7 દર્દીની આંખનું પરીક્ષણ

આકૃતિ 2.8 દર્દીના કાનનું પરીક્ષણ

કાનની તપાસ માટે વપરાતા સાધનોમાં હેડ મિરર, વિવિધ કદના કાનના સ્પેક્યુલમ, કોટન-ટીપ એપ્લીકેટર્સ અને ઓટો-સ્કોપ સામેલ છે. 'ટ્યુનિંગ ફોર્ક ટેસ્ટ' એ સુનાવણી માટેની મૂળભૂત કસોટી છે. વ્યક્તિની કાળજીપૂર્વક તપાસ કરવી જરૂરી છે અને તે મુજબ સલાહ આપવામાં આવી શકે છે. નાના બાળકને તેણીના/તેના માતા-પિતા અથવા વાલીના ખોળામાં બેસાડવામાં આવે છે અને તેણીના/તેના પગ માતા-પિતા અથવા વાલીના ઘૂંટણની વચ્ચે અને હાથ પાછળની બાજુએ રાખેલા હોય છે. બાળકનું માથું માતાપિતા અથવા વાલીની છાતી સામે રાખવામાં આવે છે. શિશુઓને પરીક્ષણ ટેબલ પર સૂવાડી શકાય છે.

નાક, ગળા અને મોં નું પરીક્ષણ

દર્દીને ખુરશીની પાછળના ભાગમાં માથું રાખીને બેસાડવામાં આવે છે. ગળાની તપાસ કરવા માટે ટંગ ડિપ્રેસર અને પર્યાપ્ત પ્રકાશની જરૂર પડે છે. નાકની તપાસ માટે અનુનાસિક સ્પેક્યુલમ અને હેડ મિરરની જરૂર પડે છે. કેટલીકવાર, ઓટો-સ્કોપનો પણ ઉપયોગ થાય છે.

ગળાનું પરીક્ષણ

લસિકા ગાંઠો તપાસવા માટે ગરદનને સ્પર્શ કરવામાં આવે છે. થાઇરોઇડ ગ્રંથીઓનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે, દર્દીને લાળ ગળી જવા માટે કહેવામાં આવે છે.

છાતીનું પરીક્ષણ

દર્દીને આડી સ્થિતિમાં સૂવાડીને અગ્રવર્તી છાતીની તપાસ કરવામાં આવે છે. છાતીની તપાસ કરવાની વિવિધ રીતો છે. પર્ક્યુસન પદ્ધતિનો ઉપયોગ પ્રવાહી અથવા ગીચ વિસ્તારોની હાજરી નક્કી કરવા માટે થાય છે. ચિકિત્સક પણ સ્ટેથોસ્કોપનો ઉપયોગ છાતીમાં શ્વાસના અવાજો સાંભળવા માટે કરે છે. પશ્ચાદવર્તી છાતીની તપાસ કરવા માટે દર્દીને બેઠક સ્થિતિમાં મૂકવામાં આવે છે. હૃદય અને ફેફસાંની તપાસ પર્ક્યુસન અને ઓસ્કલ્ટેશન દ્વારા કરવામાં આવે છે.

પેટની તપાસ

પેટની તપાસ દર્દીને ડોર્સલ રિકમ્બન્ટ સ્થિતિમાં રાખીને કરવામાં આવે છે અને પેટના સ્નાયુઓને આરામ આપવા માટે ઘૂંટણને સહેજ વાળવામાં આવે છે. અસાધારણતા, જો કોઈ હોય તો તે શોધવા માટે પેટની તપાસ કરવામાં આવે છે, અડકીને તપાસવામાં આવે છે, ઓસ્કલ્ટેશન અને પર્ક્યુસ કરવામાં આવે છે.

આકૃતિ 2.9 બાળકની છાતીનું પરીક્ષણ

હાથપગની તપાસ

હાથ અને પગનું નિરીક્ષણ કરવામાં આવે છે, અડકીને તપાસવામાં આવે છે અને વિવિધ પ્લેન્સમાં ખસેડવામાં આવે છે. પગના સ્નાયુઓ ઉપર પગના પાછળના ભાગમાં અસ્થિ અને કાયમની અતિશય ફૂલેલી નસો પરની ત્વચાને દબાવવાથી પગની ઘૂંટીના સાંધામાં સોજો (પ્રવાહીનું સંચય) જોવા મળી શકે છે. હલનચલનનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે સાંધાને બધી દિશામાં ફેરવવામાં આવે છે.

કરોડરજ્જુની તપાસ

અસામાન્ય વળાંક માટે દર્દીને ઊભેલી સ્થિતિમાં રાખીને કરોડરજ્જુની તપાસ કરવામાં આવે છે. નવજાત શિશુમાં સ્પાઇના બિફ્રિડા (એક જન્મજાત ખામી જેમાં બાળકની કરોડરજ્જુ યોગ્ય રીતે વિકસિત થતી નથી) શોધવા માટે આંગળીઓને કરોડરજ્જુ પર ફેરવવામાં આવે છે.

ગુદામાર્ગની તપાસ

ગુદામાર્ગ અને ગુદાની તપાસ માટે, દર્દીને ડોર્સલ રિકમ્બન્ટ અથવા ડાબી બાજુની સ્થિતિમાં મૂકવામાં આવે છે. ગુદાનું હરસ, ફિશર્સ અથવા તિરાડો માટે અવલોકન કરવામાં આવે છે. દર્દીને નીચે વળવાનું કહેવામાં આવે છે જેથી જોઈ શકાય કે કોઈ આંતરિક હરસ છે કે કેમ. ગુદામાર્ગની તપાસ કરવા માટે, સ્વચ્છ હાથમોજું (ફિંગર કોટ), પ્રોક્ટોસ્કોપ, લુબ્રિકન્ટ અને પર્યાપ્ત પ્રકાશ જરૂરી છે.

પ્રાયોગિક અભ્યાસ

નજીકની હોસ્પિટલની મુલાકાત લો અને નીચેની તપાસ કરતા ડોક્ટરનું નિરીક્ષણ કરો:

વિગતો	અવલોકનો
ઊંચાઈ	
વજન	
આંખો	
કાન	
નાક	
ગળું	
ગરદન	
છાતી	
પેટ	
હાથ	
પગ	
કરોડરજ્જુ	

બહારના દર્દીઓની સંભાળ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. ઊભા ન થઈ શકતા બાળકની લંબાઈ માપવા માટે, માપ પગના તળિયાથી માથાના _____ સુધી લેવામાં આવે છે.
2. ખોપરીના પરિઘને આંખોની ઉપરથી _____ પ્રોટ્યુબરન્સ સુધીના વ્યાસને ધ્યાનમાં લઈને માપવામાં આવે છે.
3. વિસ્તૃત આંતરિક આંખની તપાસ માટે, _____ વપરાય છે.
4. શ્રવણ પરીક્ષણ માટે ઉપયોગમાં લેવાતું મૂળભૂત સાધન _____ છે.
5. પેટની તપાસ ત્યારે કરવામાં આવે છે જ્યારે દર્દી _____ આડી પડેલી સ્થિતિમાં હોય અને પેટના સ્નાયુઓને આરામ આપવા માટે ઘૂંટણ સહેજ વળેલું હોય.
6. અગ્રવર્તી છાતીની તપાસ કરતી વખતે, દર્દીને _____ આડી પડેલી સ્થિતિમાં રાખવામાં આવે છે.
7. વ્યક્તિનું વજન, જે ઊભા રહી શકે છે, તે સામાન્ય રીતે, _____ સ્કેલ દ્વારા માપવામાં આવે છે અને વજન _____ વગર લેવામાં આવે છે.
8. ઊભેલી સ્થિતિમાં, _____ માટે કરોડરજ્જુની તપાસ કરવામાં આવે છે

C. ટૂંકમાં જવાબ આપો

1. કાનની તપાસ માટેની પ્રક્રિયા કઈ છે?
2. પેટની તપાસમાં વપરાતી શારીરિક મૂલ્યાંકનની કઈ તકનીકોનો ઉપયોગ થાય છે?
3. છાતીની તપાસ માટે કઈ તકનીકોનો ઉપયોગ થાય છે?
4. વ્યક્તિની ઊંચાઈ અને વજનની તપાસ કરતી વખતે શું સાવચેતી રાખવી જોઈએ?

B. જોડકાં જોડો

અંગોનું પરીક્ષણ

પરીક્ષણની સ્થિતિ

1. આંખ	(a) ઊભેલી સ્થિતિ
2. કરોડરજ્જુ	(b) ખુરશી પર પાછળ માથું ઢળેલું
3. નાક, ગળું, મોં	(c) આડી પડેલી કે બેસેલી સ્થિતિ
4. પેટ	(d) ડોર્સલ રેકમ્બન્ટ

Unit

હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

પરિચય

ભારતીય ઇતિહાસમાં વ્યવસાય તરીકે નર્સિંગ સંભાળના વિકાસના સંદર્ભો મળી આવે છે. પુરાવા સૂચવે છે કે ભગવાન બુદ્ધે દર્દીઓને નર્સિંગ સંભાળ પૂરી પાડવા માટે સાધ્વીઓની સેવાઓ લીધી હતી. ચરક સંહિતા, અષ્ટાંગ હૃદય અને સુશ્રુત સંહિતામાં નર્સના વિગતવાર ગુણોના સંદર્ભો આ વ્યવસાયની મહાનતા સમજાવવા માટે જોવા મળે છે. કારકિર્દી તરીકે નર્સિંગના વ્યાપક વિકાસમાં ફ્લોરેન્સ નાઇટિંગેલના અગ્રણી પ્રયાસો મહત્વના હતા.

ઇનપેશન્ટ સેવાઓ દર્દીઓને સતત સંભાળ પૂરી પાડે છે, જેમાં ઓછામાં ઓછા હોસ્પિટલમાં એક રાત્રિ રોકાણની જરૂર પડે છે. કટોકટી, આયોજિત હોસ્પિટલમાં દાખલ થવા અથવા એમ્બ્યુલેટરી કેર (તે જ દિવસે ડિસ્ચાર્જ)ના કિસ્સામાં દર્દીને હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવા માટે સંદર્ભિત કરવામાં આવે છે. જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકાઓ, જે ઇનપેશન્ટ સુવિધાઓ માટે સેવા આપે છે, તેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:

- યુનિટનું આયોજન અને વ્યવસ્થાપન
- નર્સિંગ સંભાળ
- હાઉસકીપિંગ અને સેનિટેશનમાં સહાય
- દર્દીઓ અને નમૂનાઓનું પરિવહન
- વોર્ડ મેનેજમેન્ટ, પોસ્ટમોર્ટમ કેર, વગેરેમાં ભાગ લેવો

171162CH03

આકૃતિ 3.1 ઇનપેશન્ટ વોર્ડ રિસેપ્શન કાઉન્ટર

જીડીએ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવતી સેવાઓ તબીબી, સર્જીકલ, ગહન સંભાળ, માનસિક સ્વાસ્થ્ય સારવાર અથવા ઈનવેસિવ પ્રક્રિયાઓ હોઈ શકે છે. હોસ્પિટલમાં દાખલ થવા દરમિયાન જીડીએની ફરજોમાં દર્દીની આરોગ્ય સંબંધિત માહિતી રેકોર્ડ કરવી, તેને રૂમમાં શિફ્ટ કરવા, અંગત સંભાળની પ્રવૃત્તિઓમાં મદદ કરવી, રહેવા માટે મૂળભૂત સુવિધાઓ સુનિશ્ચિત કરવી, દર્દીની સ્થિતિ વિશે નર્સિંગ સ્ટાફને જાણ કરવી, સાધનસામગ્રીની સફાઈ કરવી, અને સૌથી વધુ, ડિસ્ચાર્જ સુધી દર્દીના કલ્યાણની ખાતરી કરવીનો સમાવેશ થાય છે. આથી, જીડીએ ઘણા વિભાગોમાં કાર્ય કરશે, ઉદાહરણ તરીકે, ક્લિનિકલ, નર્સિંગ, લેબોરેટરી, ડાયાલિસિસ, લોન્ડ્રી, હાઉસકીપિંગ, સેનિટેશન, વગેરે. પરિસ્થિતિ અનુસાર ફરજો બદલાઈ શકે છે. જીડીએ દર્દીઓને યોગ્ય સંભાળ પૂરી પાડવામાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે.

આ યુનિટમાં સમાવિષ્ટ સત્રો સંબંધિત કાર્યો કરવા માટે જીડીએ દ્વારા જરૂરી કૌશલ્યો અંગે સમજાવે છે. આ કાર્યોમાં વ્યક્તિગત સંભાળ માટે સહાય પૂરી પાડવી, મહત્વપૂર્ણ શારીરિક સંકેતોને ઓળખવા, દર્દી માટે બેડ તૈયાર કરવો અને મૃત્યુ પછી શરીરની સંભાળનો સમાવેશ થાય છે. આ માટે જીડીએએ દર્દીઓ અને તેમના સંભાળ રાખનારાઓની મનોવૈજ્ઞાનિક જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં રાખીને એ રીતે કાર્ય કરવાની જરૂર હોય છે.

સત્ર 1: દર્દીઓના પ્રવેશ દરમિયાન જનરલ ડ્યૂટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

આકૃતિ 3.2 હોસ્પિટલમાં દર્દીની સંભાળમાં સહાય કરી રહેલ જીડીએ

આ સત્રમાં, તમે હોસ્પિટલમાં દાખલ થવાથી લઈને રજા આપવામાં આવે ત્યાં સુધીની પ્રક્રિયાઓ વિશે શીખી શકશો. તમે કરવામાં આવતી શારીરિક તપાસ પ્રક્રિયાઓ અને સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓમાં મદદ કરવા માટે જનરલ ડ્યૂટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકાથી વાકેફ છો. જીડીએ દર્દીની સંભાળના ક્ષેત્રમાં કામ કરતા વ્યાવસાયિકોને સહાય પૂરી પાડે છે. જીડીએ ફ્રન્ટ ઓફિસનું સંચાલન કરવામાં, કટોકટીની સેવાઓના હેન્ડલિંગમાં, સ્વચ્છતા જાળવવામાં મદદ કરે છે અને અન્ય વિવિધ ફરજો પણ બજાવે છે, જે હોસ્પિટલની સારી કામગીરીમાં ફાળો આપે છે.

દર્દીઓને દાખલ કરવા

દર્દીને દાખલ કરવાનો અર્થ એ છે કે રોગના નિરીક્ષણ, તપાસ અને સારવાર માટે હોસ્પિટલમાં રોકાણની વ્યવસ્થા કરવી. દર્દીને ઇમરજન્સી અથવા માત્ર નિયમિત

તપાસ માટે હોસ્પિટલમાં દાખલ કરી શકાય છે. કટોકટીમાં દાખલ કરવાનો અર્થ એ છે કે દર્દીને ગંભીર સ્થિતિમાં દાખલ કરવામાં આવે છે, જેને તાત્કાલિક સારવારની જરૂર હોય છે, દા.ત., હૃદયરોગનો હુમલો, અકસ્માત, તીવ્ર એપેન્ડિસાઈટિસ, ઝેર, પ્રસૂતિની પીડા, ઝાડા, મરડો, હાયપરપાયરેક્સિયા, હેમેટેમેસિસ, ડિસ્પેનિયા, શોક, વગેરે.

કટોકટીમાં દાખલ કરવાના કિસ્સામાં, દરેક ક્ષણ કિંમતી હોય છે. તેથી, દર્દીને કોઈપણ વિલંબ કર્યા વિના અકસ્માત વિભાગ અથવા ઈમરજન્સી વોર્ડમાં દાખલ કરવો જોઈએ અને તેણીનો/તેનો જીવ બચાવવા માટે તાત્કાલિક સારવાર શરૂ કરવી જોઈએ. નિયમિત પ્રવેશનો અર્થ એ છે કે દર્દીને તપાસ અને આયોજિત સારવાર માટે દાખલ કરવામાં આવે છે, દા.ત., હાયપરટેન્શન, ડાયાબિટીસ, ક્રોનિક એપેન્ડિસાઈટિસ, કમળો, હર્નીયા, સિરોસિસ ઓફ લિવર, ક્રોનિક રેનલ ફેલ્ચોર, નેફ્રીટીસ, બ્રોન્કાઈટિસ વગેરે.

દર્દીઓના વ્યક્તિગત અને મેડિકલ ડેટાનું રેકોર્ડિંગ

રેકોર્ડ વિભાગમાં કારકુન ચોક્કસ ડેટા રેકોર્ડ કરવા માટે જવાબદાર છે જે દર્દીની ઓળખ માટે જરૂરી છે. કારકુન દર્દી અથવા તેના પરિવારના સભ્યોને નામ, સરનામું, ઉંમર, લિંગ, ધર્મ, વ્યવસાય, આવક, વૈવાહિક સ્થિતિ, સરનામું, ટેલિફોન નંબર તથા નજીકના સંબંધીનું નામ - સરનામું મેળવવા માટે પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.

આ માહિતી બહારના દર્દીઓના રેકોર્ડમાં નોંધવામાં આવે છે. દર્દીઓ, જેઓ પ્રશ્નોના જવાબ આપવા માટે ખૂબ જ બીમાર છે, તેમને તાત્કાલિક દાખલ કરવા આવશ્યક છે અને હોસ્પિટલમાં હાજર તેમના પરિવાર અથવા મિત્રો પાસેથી જરૂરી માહિતી મેળવવી જોઈએ.

યોગ્ય અને પર્યાપ્ત સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે, અને તાત્કાલિક સંભાળ આપવા માટે, નિદાન અથવા શંકાસ્પદ નિદાન, બીમારીનો સમયગાળો અને તબીબનું નામ જાણવું જરૂરી છે જેમને રિફર કરવામાં આવ્યા છે. આ માહિતી દર્દીને સંબંધિત પ્રશ્નો પૂછીને મેળવી શકાય છે. ભવિષ્યના સંદર્ભ માટે દર્દીને બહારના દર્દીઓનો નંબર આપવામાં આવે છે. તબીબની સલાહ લેવા માટે આગળ વધવા માટેના જરૂરી નિર્દેશો આપવામાં આવે છે.

દર્દીઓની તબીબી ઇતિહાસ અને તપાસ

તબીબ દ્વારા દર્દીનો વિગતવાર સામાજિક અને તબીબી ઇતિહાસ રેકોર્ડ કરવામાં આવે છે. દર્દીનું તાપમાન, પલ્સ, શ્વસન દર અને બ્લડ પ્રેશર નોંધવામાં આવે છે. એક સંપૂર્ણ તપાસ — માથાથી લઈને પગ સુધી — સામાન્ય બંધારણ અને શરીરના કાર્યોમાંથી વિચલન જાહેર કરશે, જે તબીબને રોગના નિદાનમાં મદદ કરશે. રોગનું નિદાન કરવા અને સારવાર સૂચવવા માટે એક્સ-રે, લેબોરેટરી ટેસ્ટ વગેરે જેવી જરૂરી તપાસ પણ કરવામાં આવે છે. સગાંઓ કે મિત્રો, જેઓ દર્દીને હોસ્પિટલમાં લાવે છે, તેઓ વારંવાર દર્દીના સ્વાસ્થ્યની સ્થિતિ અંગે સ્પષ્ટતા માટે તબીબને મળવા અને વાત કરવા માંગે છે. જુડીએએ દર્દીના સંબંધીઓ અને મિત્રોને તબીબને મળવા માટે જરૂરી વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ. હળવી માંદગીથી પીડાતા લોકોને પ્રવેશ વિના ઘરે મોકલવામાં આવે છે. અન્ય મોટી અથવા દીર્ઘકાલીન બિમારીઓ ધરાવતા લોકોને વધુ તપાસ અને સારવાર માટે હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવે છે. દર્દીઓ, જેઓ બહુ બીમાર નથી, તેઓને ચાલવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે અને જુડીએ અથવા એટેન્ડન્ટ દ્વારા ક્લિનિકલ વિભાગમાં લઈ જવામાં આવે છે.

દર્દીઓનું પરિવહન

ઈજાગ્રસ્ત દર્દીને હોસ્પિટલમાં અને તેની અંદર ખસેડવાની પ્રક્રિયા સાવધાની સાથે કરવી જોઈએ. દર્દીઓ માટે હોસ્પિટલ પરિવહન પ્રણાલી આંતરિક, બાહ્ય અને ટ્રાયજની વિવિધ પદ્ધતિઓ છે. આંતરિક પરિવહનમાં દર્દીઓ, ઉપકરણ અને અન્ય પુરવઠાના પરિવહન માટે ટ્રોલીઓ, સ્ટ્રેચર્સ, લિફ્ટ્સ, એસ્કેલટર્સ વગેરેનો ઉપયોગ સામેલ છે, જ્યારે બાહ્ય પરિવહનમાં એમ્બ્યુલન્સ, રાહત વાન, ટ્રેન અથવા મેન્યુઅલ મજૂરો વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. પરિવહન એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે કરવામાં આવે છે કે એક પીડિત તેણીની/તેની હાલત બગડ્યા વિના હોસ્પિટલમાં પહોંચે છે. ગંભીર રીતે ઈજાગ્રસ્ત અથવા બીમાર વ્યક્તિને જ્યાં સુધી તેના જીવન માટે જોખમ ન હોય ત્યાં સુધી તેમને ખસેડવા ન જોઈએ. ગંભીર રીતે બીમાર દર્દીને ક્યારેય અપ્રશિક્ષિત કર્મચારીઓ સાથે એકલા છોડવા જોઈએ નહીં. સ્ત્રી દર્દીને ક્યારેય પુરુષ એટેન્ડન્ટ સાથે એકલી ન રાખવી જોઈએ.

કોષ્ટક 3.1: પરિવહન દરમિયાન ટ્રાયજ

કેટેગરી	આનો અર્થ શું થયો	તમે શું કરી શકો
I	શસ્ત્રક્રિયાની જરૂર હોય તેવા લોકોને તાત્કાલિક મદદ માટે સર્વોચ્ચ પ્રાથમિકતા	દર્દીને બહાર કાઢવામાં અને તબીબી કેન્દ્રમાં સુરક્ષિત રીતે પરિવહન કરવામાં મદદ કરવી

II	નાની ઈજાને ઓછી પ્રાથમિકતા	ઈજાગ્રસ્તને સાંત્વના આપો
III	પ્રાથમિક સારવારની જરૂર છે જેથી દર્દી શસ્ત્રક્રિયા સુધી સુરક્ષિત રીતે રાહ જુએ	પ્રાથમિક સારવાર આપો અને પરિવહનની વ્યવસ્થા કરો

સારવારમાં ટ્રાયજ (પ્રાથમિક સારવાર અને પરિવહન)

રેડ ટેગ (ઉચ્ચતમ પ્રાથમિકતા)

શ્વાસ લેવામાં ગંભીર તકલીફ, કાર્ડિયાક અરેસ્ટ, શ્વસન માર્ગમાં દાઝી જવું, હાર્ટ એટેક, ઝેર વગેરે.

ગ્રીન ટેગ (દ્વિતીય પ્રાથમિકતા)

દાઝવાની ગંભીર ઈજાઓ, કરોડરજ્જુની ઈજા, મધ્યમ રક્તસ્રાવ, બહુવિધ ફ્રેક્ચર, માથાની ઈજાઓ

વ્હાઈટ ટેગ (લઘુત્તમ પ્રાથમિકતા)

નાના ફ્રેક્ચર, નાના રક્તસ્રાવ, દાઝવાથી મધ્યમ અથવા નાની ઈજાઓ

આકૃતિ 3.3 રેડ ટેગ સાથેનું ટ્રાયજ

સ્ટ્રેચર દ્વારા પરિવહન

તેનો ઉપયોગ ગંભીર રીતે બીમાર અથવા ઈજાગ્રસ્ત દર્દીઓ માટે થાય છે.

પ્રકારો

- ફાલ્સે સ્ટ્રેચર (સામાન્ય સ્ટ્રેચર)
- ટ્રોલી બેડ
- નીલ રોબર્ટસન સ્ટ્રેચર (બચાવ હેતુ માટે વપરાય છે)
- પેરા ગાર્ડ સ્ટ્રેચર (ઉપરથી ફોલ્ડ કરી શકાય તેવું)
- ઇમ્પ્રુવાઇઝ્ડ સ્ટ્રેચર
- ઉપયોગી સ્ટ્રેચર (કેન્દ્રમાંથી ફોલ્ડ કરી શકાય તેવું)
- પેલ અને કેનવાસ સ્ટ્રેચર
- સ્ક્રૂપ (ઓર્થોપેડિક) સ્ટ્રેચર

આકૃતિ 3.4 સ્ક્રૂપ સ્ટ્રેચર

લોડેડ સ્ટ્રેચરનું વહન

1. માથું પગ કરતાં ઊંચું હોવું જોઈએ.
2. નીચેની પરિસ્થિતિઓ સિવાય, પ્રથમ પગ લોડ કરો:
 - જ્યારે પીડિતને પડખાભેર સ્થિતિમાં અથવા બેડ પરથી લઈ જવામાં આવે છે
 - નીચે ઊતરતી વખતે, અથવા જ્યારે પીડિતના નીચેના અંગોને ઈજા થાય છે, અથવા જ્યારે હાયપોસ્થેનિયા હોય ત્યારે
 - પીડિતને એમ્બ્યુલન્સમાં ખસેડતી કરતી વખતે

હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

વોર્ડમાં દર્દીનું સ્વાગત

જીડીએએ પોતાનો પરિચય આપવો જોઈએ અને દર્દીઓ તેમજ તેમના સંબંધીઓનું અભિવાદન કરવું જોઈએ, એક બોન્ડ સ્થાપિત કરવાના પ્રયાસો કરવા જોઈએ. જીડીએની વર્તણૂક એવી હોવી જોઈએ કે દર્દી આત્મવિશ્વાસ મેળવે અને કરવામાં આવતી તબીબી પ્રક્રિયાઓમાં સહકાર આપે. પ્રથમ છાપ સ્પષ્ટ હોવાની શક્યતા હોય છે અને તે સરળતાથી ભૂંસી શકાતી નથી, તેથી તે મહત્વનું છે કે દર્દી અને તેની સાથેના લોકો બહારના દર્દીઓના વિભાગમાં ધ્યાન અને કાળજી મેળવે. પ્રવેશ વિભાગના કર્મચારીઓએ દર્દીને અભિવાદન કરવું જોઈએ અને તેણીને/તેને આરામદાયક હોવાનો અનુભવ કરાવવો જોઈએ. કટોકટીની પરિસ્થિતિઓમાં, સારવાર શરૂ કરવા માટે કોઈ સમય ગુમાવવો જોઈએ નહીં. નર્સ અને તબીબ જે રીતે દર્દીને સ્વીકારે છે અને તેની સારવાર કરે છે તે તેણીના/તેના હોસ્પિટલમાં સ્વાગત અને દાખલ થવાનું સૌથી મહત્વપૂર્ણ પાસું છે.

ગંભીર રીતે બીમાર દર્દીને તરત જ પથારીમાં મૂકવો જોઈએ. દર્દી, જે બહુ બીમાર નથી, તેને વોર્ડમાં એક કે બે રાઉન્ડ માટે લઈ જઈ શકાય છે.

જીડીએએ દર્દીનો પરિચય વોર્ડમાં કામ કરતા નર્સિંગ કર્મચારીઓ સાથે કરાવવો જોઈએ અને તેણીને તેને ડ્યુટી રૂમ, શૌચાલય અને તેના/તેમના માટે તૈયાર કરેલ યુનિટ સહિતની સુવિધાઓથી વાકેફ કરાવવા જોઈએ. દર્દીને આરામદાયક બનાવ્યા પછી, જીડીએએ તેના/તેણીને/તેના/તેના સંબંધીઓને હોસ્પિટલની નીતિઓ, પ્રક્રિયાઓ અને દિનચર્યા સમજાવવી આવશ્યક છે. મોટાભાગની હોસ્પિટલો દાખલ થવા પર તમામ દર્દીઓને એક નાની પુસ્તિકા પૂરી પાડે છે. આ પુસ્તિકા હોસ્પિટલના નિયમો અને નીતિઓ સમજાવે છે. તેણીએ/તેણે દર્દીને ભોજન, તબીબની મુલાકાત, પ્રાર્થના સેવા, જો કોઈ હોય તો તેમના સમય અને હોસ્પિટલની અન્ય દિનચર્યા વિશે પણ જાણ કરવી જોઈએ. જીડીએએ દર્દીના સગાંઓને હોસ્પિટલના બીલ ચૂકવવામાં સહાય પૂરી પાડવાની જરૂર છે. મોટાભાગની હોસ્પિટલોમાં દર્દીની મુલાકાત અને મુલાકાત લેનારા લોકોની સંખ્યાને લગતા નિયંત્રણો હોય છે. દર્દી જ્યાં સુધી વોર્ડમાં આરામથી સ્થાયી ન થાય ત્યાં સુધી સંબંધીઓને હોસ્પિટલમાં રહેવાની પરવાનગી આપવામાં આવી શકે છે. જો કે, ઘણી હોસ્પિટલોમાં એટેન્ડન્ટ અથવા કેરટેકરના રહેવાની જોગવાઈ હોય છે. ડાયેટ પાસ અથવા સ્ટે પાસ, જો કોઈ હોય તો, સંબંધીઓને પૂરો પાડવાનો રહેશે અને સમયસર રિન્યુ કરાવવો આવશ્યક છે. જીડીએએ દર્દીઓને કેવા પ્રકારનો આહાર લેવાનો છે અને ખોરાક ક્યારે હોસ્પિટલમાં લાવી શકાય તે વિશે સમજાવવું આવશ્યક છે.

દર્દીઓનું પ્રારંભિક અવલોકન

દર્દી સાથે જીડીએના સંપર્કની પ્રથમ થોડી ક્ષણો તેણીને/તેને દર્દીની આરોગ્યની સ્થિતિ અને તેની સાથે રહેલા તબીબ તથા નર્સિંગ સ્ટાફથી માહિતગાર કરશે. દર્દીના ચહેરાના હાવભાવ માત્ર ભાવનાત્મક પ્રતિક્રિયાઓ જ નહીં પરંતુ પીડા અથવા થાકની હાજરી પણ દર્શાવે છે. કમળો અથવા સાયનોસિસ, ચહેરાના લકવો, કુપોષણ, વગેરે જેવું ત્વચાનું ડી-કલરેશન, ખૂબ મુશ્કેલી વિના અવલોકન કરી શકાય છે. દર્દીની સંભાળ લેતી વખતે સતત અવલોકન કરી શકાય છે.

દર્દીને પથારીમાં બેસવામાં મદદ કરવી

નવા દર્દીના દાખલ થવા પર બંધ પથારીને ખુલ્લા પલંગમાં રૂપાંતરિત કરવાની જરૂર છે. ટ્રોલી દ્વારા લાવવામાં આવેલા દર્દીને સહાયતા સાથે પથારી પર સ્થાનાંતરિત કરવા આવશ્યક છે. તેણીનું/તેનું તાપમાન, પલ્સ અને શ્વસન પ્રવેશ સમયે, અને પછીથી, નિયમિત અંતરાલે નોંધવામાં આવે છે. જીડીએએ તબીબના માર્ગદર્શન અને સૂચનાઓનું તાત્કાલિક પાલન કરવું જોઈએ. દાખલ દર્દીનો ચાર્ટ, દર્દીના દાખલ થવાની તારીખ અને સમય, દર્દીની સ્થિતિ અને કરેલા અવલોકનો રેકોર્ડ કરો.

કોલ લાઈટ ફ્રિક્વન્સી કેવી રીતે ઘટાડવી?

દર્દીઓ દ્વારા કોલ લાઈટના ઉપયોગ માટે ટોચના ત્રણ કારણો છે:

- પીડાની જાણ અથવા દવા માટે વિનંતી કરવા
- અસામાન્ય મોનિટર અવાજોની જાણ કરવા
- દૈનિક જરૂરિયાતો માટે વિનંતી કરવા, જેમ કે બાથરૂમ સહાય અથવા વધારાનો ધાબળો

કોલ લાઈટ ફ્રિક્વન્સી ઘટાડવાની અસરકારક રીત એ છે કે સૌથી પહેલાં તો કોલ લાઈટના કારણને દૂર કરવું. દર્દીઓની જરૂરિયાતોને સુનિશ્ચિત અને પૂર્ણ કરવા માટે કલાકદીઠ નર્સિંગ રાઉન્ડ એ પુરાવા-આધારિત વ્યૂહરચના છે જે કોલ લાઈટ પરની નિર્ભરતા ઘટાડે છે. ડ્યૂટી આસિસ્ટન્ટ દ્વારા ચોક્કસ પગલાં લેવાના હોય છે, પછી ભલે તે નર્સ હોય, પ્રમાણિત નર્સિંગ સહાયક હોય, નર્સનો સહાયક હોય અથવા નર્સિંગ ટેકનિશિયન હોય. દર્દીના રૂમમાં પ્રવેશ્યા પછી, ડ્યૂટી આસિસ્ટન્ટે પોતાનો પરિચય આપવો જોઈએ, દર્દીને જણાવવું જોઈએ કે તે ત્યાં રાઉન્ડ કરવા માટે છે, અને નીચેના કાર્યો કરવાં જોઈએ:

- દર્દીના પીડા સ્તરનું મૂલ્યાંકન કરવું (જો દર્દી પીડા અનુભવી રહ્યો હોય, તો તરત જ રિપોર્ટિંગ નર્સનો સંપર્ક કરવામાં આવે છે);

હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યૂટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

- રિપોર્ટિંગ નર્સની સુનિશ્ચિત વસ્તુઓની સૂચિમાં પીડાનાશક દવાઓના ડોઝ મૂકવો અને જ્યારે ડોઝ આપવાનો હોય ત્યારે યાદ કરાવવો;
- શૌચાલય સહાય ઓફર કરવી;
- દર્દીની સ્થિતિનું મૂલ્યાંકન કરો અને પૂછો કે શું તે આરામદાયક છે અથવા તેને ફરીથી ગોઠવવાની જરૂર છે;
- ખાતરી કરો કે કોલ લાઇટ દર્દીની પહોંચની અંદર છે;
- ટેલિફોનને દર્દીની પહોંચની અંદર મૂકો;
- ટીવી રિમોટ કંટ્રોલ અને બેડ લાઇટ સ્વીચ દર્દીની પહોંચમાં મૂકો;
- બેડસાઇડ ટેબલ બેડની બાજુમાં મૂકો;
- દર્દીની પહોંચમાં ટીશ્યુ બોક્સ અને પીવાનું પાણી મૂકો;
- રૂમ છોડતાં પહેલાં, તેણીએ/તેણે દર્દીને પૂછવું જોઈએ: "શું હું બહાર નીકળું તે પહેલાં હું તમારા માટે કંઈ કરી શકું?"; અને
- દર્દીને જણાવો કે નર્સિંગ સ્ટાફનો સભ્ય ફરી રાઉન્ડ માટે એક કલાકમાં રૂમમાં પાછો આવશે.

રાઉન્ડિંગ

રાઉન્ડિંગ માત્ર કોલ લાઇટ દ્વારા કરવામાં આવતી સામાન્ય વિનંતીઓને પૂર્ણ કરતું નથી પણ દર્દી માટે નર્સની ઉપલબ્ધતા અને દર્દીની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા તેણીની/તેની તત્પરતા પણ દર્શાવે છે.

ચોક્કસ નર્સ ક્રિયાઓ સાથે કલાકદીઠ રાઉન્ડિંગ સક્રિય હોય છે, જે નર્સોને દર્દીની સંભાળ અને તેમના પોતાના સમયને અસરકારક રીતે સંચાલિત કરવાની મંજૂરી આપે છે. કલાકદીઠ રાઉન્ડ અપનાવતી હોસ્પિટલોએ કોલ લાઇટથી કામમાં આવતા ઓછા વિક્ષેપો સાથે દવાઓની ભૂલોમાં ઘટાડો નોંધ્યો છે.

નર્સના વર્કલોડમાં ઉમેરો કરવાને બદલે, કોલ લાઇટનો જવાબ આપવા અને વારંવારની વિનંતીઓ સાથે વ્યવહાર કરવા કરતાં રાઉન્ડિંગમાં ઓછો સમય લાગે છે. કેટલાંક યુનિટ્સ નર્સિંગ સહાયકો અથવા ટેકનિશિયન રાખીને કલાકદીઠ રાઉન્ડના વર્કલોડનું વિતરણ કરે છે. રાત્રિ દરમિયાન રાઉન્ડનો સમય દર બે કલાકે કરવામાં આવે છે પરંતુ દિવસ દરમિયાન કલાકદીઠ ચાલુ રહે છે.

પ્રાયોગિક અભ્યાસ

નજીકની હોસ્પિટલની મુલાકાત લો અને નીચે આપેલ મુજબ દર્દીનું એડમિશન ફોર્મ ભરો.

દર્દીનું એડમિશન ફોર્મ

તારીખ:

1. દર્દીનું નામ: _____
2. જેન્ડર: _____
3. જન્મ તારીખ: _____
4. દર્દીનું સરનામું: _____
5. સંપર્ક નંબર: _____
6. એડમિશનની તારીખ: _____
7. એડમિશનનો સમય: _____ a.m./p.m.
8. જાનહાનિ અવલોકન: _____
9. જેમના દ્વારા રિફર કરાયા તે ડૉ.: _____
10. જેમને રિફર કરાયા તે ડૉ.: _____
11. શું પોલીસ હસ્તક્ષેપ જરૂરી છે? હા/ના _____
12. રૂમ/વોર્ડનો પ્રકાર: _____
13. રૂમ/વોર્ડ નંબર: _____
14. સ્ટ્રેચર/વ્હીલચેર દ્વારા એડમીટેડ: _____
15. વજન: _____ ઊંચાઈ: _____
16. તાપમાન: _____ પલ્સ: _____ બ્લડ પ્રેશર: _____
17. એડમીટ કરનાર (દર્દી સાથેના વ્યક્તિનું નામ અને સંપર્ક નંબર) _____

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. દર્દીના _____ નો અર્થ એ છે કે તેને/તેને રોગના નિરીક્ષણ, તપાસ અને સારવાર માટે હોસ્પિટલમાં રહેવાની મંજૂરી આપવી.
2. _____ એડમિશનનો અર્થ છે કે દર્દીને તાત્કાલિક સારવારની જરૂર છે.
3. દર્દીઓ, જેમને એમ્બ્યુલન્સ દ્વારા હોસ્પિટલમાં લાવવામાં આવે છે, તેમને _____ વોર્ડમાં લઈ જવામાં આવે છે.
4. સ્ત્રી દર્દીને ક્યારેય _____ એટેન્ડન્ટ સાથે એકલી ન છોડવી જોઈએ.

હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

5. _____ એડમિશનનો અર્થ એ છે કે દર્દીને તપાસ અને આયોજિત સારવાર અને શસ્ત્રક્રિયા માટે દાખલ કરવામાં આવે છે.
6. પ્રવેશ પ્રક્રિયાઓ પૂર્ણ થયા પછી, જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ દર્દી અને તેણીના/તેના સંબંધીઓને હોસ્પિટલ _____, _____ અને રૂટિન સમજાવવા આવશ્યક છે.

B. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. કોલ લાઈટની ફિક્વન્સી ઘટાડવા માટે જીડીએએ કેટલી વાર રાઉન્ડ લેવા જોઈએ?
 - (a) 6 કલાકે
 - (b) 4 કલાકે
 - (c) 2 કલાકે
 - (d) કલાકે
2. દર્દીઓ દ્વારા વારંવાર કોલ લાઈટનો ઉપયોગ કરવાનું મુખ્ય કારણ _____ છે.
 - (a) પીડાની જાણ કરવા
 - (b) મોનિટરના અસામાન્ય અવાજો વિશે જાણ કરવા
 - (c) શૌચાલયોનો ઉપયોગ કરવામાં સહાયતા મેળવવા
 - (d) ઉપરના તમામ
3. કાર્ડિયાક અરેસ્ટ દરમિયાન તબીબી કટોકટી પરિવહન માટેનો કલર કોડ _____ છે.
 - (a) રેડ
 - (b) વ્હાઈટ
 - (c) ગ્રીન
 - (d) ઉપરનામાંથી કોઈ નહીં

C. ટૂંકમાં જવાબ આપો

1. હોસ્પિટલમાં દર્દીને દાખલ કરવામાં જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની જવાબદારીઓનું વર્ણન કરો?
2. દર્દીને દાખલ કરતી વખતે કરવામાં આવતી સામાન્ય તબીબી તપાસોની યાદી બનાવો,
3. દર્દીના પરિવહન માટે કયા સાધનોની જરૂર પડે છે?

સત્ર 2: દર્દી સંભાળની પ્રવૃત્તિઓ

દૈનિક જીવનની પ્રવૃત્તિઓ (એડીએલ)

આરોગ્ય સંભાળમાં દૈનિક જીવનની પ્રવૃત્તિઓ સ્વ-સંભાળ પ્રવૃત્તિઓનો સંદર્ભ આપે છે, જે વ્યક્તિ દ્વારા નિયમિતપણે પોતાને જાળવવા માટે કરવામાં આવે છે (દા.ત. ખોરાક, સ્નાન, ડ્રેસિંગ, માવજત, હોમમેકિંગ અને લેઝર પ્રવૃત્તિઓ). આરોગ્ય વ્યાવસાયિકો ખાસ કરીને જ્યારે અપંગ લોકો, નાના બાળકો અને વૃદ્ધોનો ઉલ્લેખ કરતી વખતે, વ્યક્તિની કાર્યકારી સ્થિતિના સૂચક તરીકે એડીએલ કરવાની ક્ષમતા અથવા અસમર્થતાનો ઉલ્લેખ કરે છે.

હોસ્પિટલમાં જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્સ

દર્દીઓને ઘણી પરિસ્થિતિઓમાં એડીએલ કરવા માટે મદદની જરૂર હોય છે, જેમ કે તેમના અંગો ખસેડવાની મર્યાદાઓ, ઇજાઓ, મગજની વિકૃતિઓ વગેરે. જીડીએ નીચેની સ્વ-સંભાળ પ્રવૃત્તિઓ કરવામાં મદદ કરી શકે છે:

- સ્નાન અને શાવર લેવું (શરીરને સાફ કરવા)
- આંતરડા અને મૂત્રાશયનું સંચાલન અસંયમ સંબંધિત (મૂત્રાશયના નિયંત્રણમાં ઘટાડો)
- ડ્રેસિંગ
- ખાવું (ખોરાક ચાવવામાં અને ગળવામાં મુશ્કેલી)
- ખવડાવવું (જમવાની પ્લેટ ગોઠવવી અને દર્દીને તેમાંથી ખવડાવવું)
- કાર્યાત્મક ગતિશીલતા (પ્રવૃત્તિઓ કરતી વખતે એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ જવું)
- વ્યક્તિગત ઉપકરણ સંભાળ (જેમ કે વોકર, શ્રવણ સાધન વગેરે)
- વ્યક્તિગત સ્વચ્છતા અને માવજત (વાળ ધોવા સહિત)
- શૌચાલયની સ્વચ્છતા (સ્વયંને રાહત આપવાનું કાર્ય પૂર્ણ કરવું)

જીડીએ દ્વારા દર્દીઓની દૈનિક સંભાળ યોજના

દર્દીના તણાવને ઘટાડવાનો એક માર્ગ તેણી/તેના માટે દિનચર્યા નક્કી કરવાનો છે. દર્દી આરામદાયક છે તેની ખાતરી કરવા માટે આ દિનચર્યાને સારી રીતે ગોઠવી શકાય છે. જરૂરી કાર્યો આ રૂટિનમાં સમાવિષ્ટ છે જેથી દર્દીનો દિવસ નિયમિત રહે અને તેણીને/તેને તેની આદત પડી શકે.

જ્યારે જરૂરી હોય ત્યારે જ દિનચર્યામાં વિક્ષેપ પાડવો જોઈએ. દિનચર્યા ઉપરાંત, દર્દીની આસપાસનું વાતાવરણ હળવું અને મૈત્રીપૂર્ણ હોવું જરૂરી છે. ઉપરાંત, દર્દીને દૈનિક પ્રવૃત્તિઓ સરળતાથી કરવા માટે જરૂરી વસ્તુઓની એક્સેસ હોવી જોઈએ. દર્દીને તે ક્યાં છે અને તે દિવસનો કયો સમય છે તેના વિશે વાકેફ રાખવા માટેની વસ્તુઓ તેની જગ્યાએ હોવી જોઈએ. ઉપરાંત, દર્દીને આરામદાયક અને હળવા રાખવાના અન્ય વિવિધ માધ્યમો તેમના યોગ્ય સ્થાને હોવાં જોઈએ, દા.ત., લાઈટ ડિમર, રૂમ ટેમ્પરેચર કંટ્રોલર વગેરે.

મદદ માટેનાં સૂચનો

સ્નાન કરવું

- દર્દીઓ ઘણીવાર પાણીના તાપમાનમાં ભૂલ કરતા હોય છે, અને જો મદદ ન કરવામાં આવે તો તેઓ ખૂબ જ ગરમ અથવા ખૂબ ઠંડા પાણીથી સ્નાન કરી શકે છે.

હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

- જો એકલા છોડી દેવામાં આવે તો દર્દીઓ માટે બાથરૂમ અસુરક્ષિત હોઈ શકે છે, તેથી તેમની સાથે રહો. બાથરૂમની અંદર સંભાળ રાખનારની હાજરીમાં દર્દીઓ અસ્વસ્થતા અનુભવી શકે છે. તેમને સાબુ આપો, અને પછી, પોતાનો ચહેરો તેમનાથી દૂર કરવાથી દર્દીઓને એકાંતનો અનુભવ થઈ શકે છે.
- દર્દીના ગુપ્ત ભાગોને ઢાંકવા માટે પાતળા ટુવાલનો ઉપયોગ કરી શકાય છે જ્યારે સંભાળ રાખનાર તેણીને/તેને સ્નાન કરાવે છે.
- નહાવાના સ્ટૂલની જરૂર પડી શકે છે જેથી દર્દી નહાવા માટે આરામથી બેસી શકે. સ્નાન માટેના સ્ટૂલની નજીક રેલ પકડવાની પણ જરૂર પડી શકે છે.
- દર્દીના સાંધાઓ અને આંગળીઓની વચ્ચેના ભાગ સૂકવવાની કાળજી રાખો.
- જો સ્નાન કરવું મુશ્કેલ હોય, તો હવામાન અને વ્યક્તિગત સ્વચ્છતાની જરૂરિયાતો અનુસાર ફિક્વન્સી ઘટાડવી.
- નહાવાના સમયનો ઉપયોગ દર્દીને ઈજાઓ અને ચાંદાઓ માટે તપાસવા માટે કરો.

આકૃતિ 3.5 દર્દીને ડેન્ટલ કેર આપવી

દાંતની સંભાળ (ડેન્ટલ કેર)

- દર્દીને તેના દાંત સાફ કરવામાં મદદની જરૂર પડે છે.
- દાંતની સફાઈ સંભાળ રાખનાર દ્વારા કરવામાં આવી શકે છે અને જીડીએને દર્દીને ડેન્યર્સ પહેરવા અને દૂર કરવા માટે મદદ કરવાની જરૂર હોય છે. ડેન્યર મૂકતી વખતે કાળજી લેવી જોઈએ, નહીં તો દર્દીને મોઢામાં ચાંદા પડી શકે છે.

ગૂમિંગ

- સામાન્ય રેઝર વડે હજામત કરતી વખતે દર્દીઓને કાપા પડી શકે છે. તેથી, તેમને ટૂવીન બ્લેડ અથવા ઇલેક્ટ્રિક રેઝર આપવું આવશ્યક છે. સંભાળ રાખનારાઓએ પ્રવૃત્તિની દેખરેખ રાખવાની જરૂર પડી શકે છે.
- વાળ ઓળવા એ બીજી પ્રવૃત્તિ છે જેમાં સહાયની જરૂર પડે છે.
- યોગ્ય સંકલન પ્રવૃત્તિઓ, જેમ કે નખ કાપવા અને નેઈલ ફાઇલિંગ, માટે પણ મદદની જરૂર પડે છે.
- જો દર્દી પોતાની જાતને તૈયાર કરવામાં અસમર્થ હોય, તો સંભાળ રાખનારે ખાતરી કરાવવી જરૂરી હોય છે કે તે દરેક સમયે હાજર છે.

ડ્રેસિંગ

- કપડાં આરામદાયક અને પહેરવામાં સરળ હોવાં જોઈએ.
- જ્યારે દર્દીને પહેરવા માટે કપડાં ગોઠવો, ત્યારે તેમને જે ક્રમમાં પહેરવાના હોય તે ક્રમમાં મૂકો.
- સુનિશ્ચિત કરો કે કપડાં બહુ લાંબાં ન હોય જેથી તેમાં અટવાઈને પડી ન જવાય. સાડીને મિડ-લેન્થ નાઈટગાઉન પહેરાવો.
- ઘણા ઝિપર્સ અથવા બટનો ન હોય તેવાં કપડાં પહેરાવો.
- દોરીવાળા ડ્રેસ પસંદ કરવાને બદલે, સ્થિતિસ્થાપક અથવા વેલ્કો સ્ટ્રેપવાળા ડ્રેસનો ઉપયોગ કરો.
- લેસવાળા પગરખાંને બદલે વેલ્કો પદ્મવાળા જૂતાંનો ઉપયોગ કરો.

શૌચાલયનો ઉપયોગ

- અસંયમ ઘણાં કારણોને લીધે થાય છે, જેમ કે દર્દીની સમયસર બાથરૂમમાં પહોંચવામાં અસમર્થતા, તેનું સ્થાન ભૂલી જવું વગેરે. બાથરૂમમાં જવાનો રસ્તો સૂચવવા માટે સાઇન બોર્ડનો ઉપયોગ કરો, નાઈટલાઈટ્સ અને ગ્રેબ રેલિંગ રાખો જેનો ઉપયોગ દર્દી બાથરૂમ સુધી પહોંચવા માટે કરી શકે. આ ઉપરાંત, દર્દીના કપડાં એવાં હોવાં જોઈએ જે સરળતાથી ઉતારી શકાય.
- બાથરૂમની સમયસર મુલાકાત અકસ્માતોને ઘટાડવામાં મદદ કરે છે.
- દર્દીમાં કબજિયાત અને ડિહાઇડ્રેશનના ચિહ્નોથી વાકેફ રહો અને તે મુજબ તેના ખોરાક અને પાણીના સેવનની માત્રામાં ફેરફાર કરો.
- જો દર્દી પેશાબ કરતી વખતે અથવા હાજતે જવા દરમિયાન પીડાના ચિહ્નો દર્શાવે છે, તો તબીબની સલાહ લો.
- શૌચાલયમાં આકસ્મિક પડી જઈ શકે છે. તેથી, તેને હંમેશા કોરું રાખવું જોઈએ.
- રેલિંગ પકડવાથી અથવા રેલિંગ સાથેની ટોઇલેટ સીટના ઉપયોગથી દર્દી માટે ટોઇલેટ સીટ પર બેસવું ઓછું ભયજનક બની શકે છે.
- દર્દી પર ધ્યાન આપો કે તેઓ શૌચાલયનો ઉપયોગ કર્યા પછી યોગ્ય રીતે હાથ લૂછે અને ધૂએ છે.
- બહારની મુલાકાતો માટે, ડાયપર સારો વિકલ્પ હોઈ શકે છે. દર્દીઓને ડાયપર પહેરવા અને દૂર કરવામાં સહાયની જરૂર પડશે.

ખાવું

- ખાતરી કરો કે જો દર્દી ઘરે એકલા હોય તો તેને સંભાળ રાખનાર દ્વારા ખોરાક લેવાનું યાદ અપાવવામાં આવે છે.

હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

- એવો સમય આવે છે જ્યારે હાથ વડે ખાવાનું મુશ્કેલ બની જાય છે અને દર્દીઓએ ખાવા માટે ચમચીનો ઉપયોગ કરવો પડે છે. ભોજન એવું હોવું જોઈએ કે જેને ચવવામાં અને ખાવામાં સરળતા રહે. ફળોને નાના ટુકડાઓમાં કાપવા જોઈએ.
- દર્દીઓ ખાતી વખતે ખોરાકને ભેળવી શકતા નથી. તેથી, સંભાળ રાખનારાઓએ ખોરાકને ભેળવી દેવાની અથવા પુલાવ, ખીચડી, બિસીબેલે ભાત અને દહીં ભાત જેવી સંયોજિત વાનગીઓ બનાવવાની જરૂર પડી શકે છે.
- કેટલાક કિસ્સાઓમાં, ચાવવું એ સમસ્યા બની જાય છે. તેથી, ખોરાકને અર્ધ-પ્રવાહી સ્વરૂપમાં બનાવવાની જરૂર પડી શકે છે.
- કેલ્શિયમ અને વિટામિન્સ જેવા આહાર સપ્લીમેન્ટ્સ વિશે તબીબોની સલાહ લો, અને દર્દીને સંતુલિત આહાર લેવાની જરૂર છે કે કેમ તે પણ જાણો.

દર્દીઓને ખવડાવવામાં જીડીએ માટે સામાન્ય સૂચનાઓ

- હોસ્પિટલમાં દરેક દર્દી માટેના આહારનું તેણીની/તેની જરૂરિયાતો, મેટાબોલિક ફેરફારો, ખાદ્ય આદતો અને સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ અનુસાર આયોજન કરવું જોઈએ.
- દર્દીના હાથ ધોવા અથવા તેણીને/તેને ભોજન પહેલાં અને પછી હાથ તથા ચહેરો ધોવા માટે કહો. મોંની સંભાળ માટે સમય આપો.
- દર્દીને પૂછો કે શું તે જમતાં પહેલાં બાથરૂમ અથવા બેડ પેનનો ઉપયોગ કરવા માંગે છે કે કેમ.
- સલામતી ધોરણો મુજબ યોગ્ય તાપમાનનો ખોરાક અને પાણી પીરસવામાં આવવાં જોઈએ.
- ભોજન પીરસતાં પહેલાં દર્દી માટે સુખદ વાતાવરણ બનાવો. ભોજન દરમિયાન દર્દીનો ઓરડો સારી રીતે હવાઉજાસવાળો હોવો જોઈએ.
- દર્દીને ભોજનના સમય દરમિયાન સારવાર, ડ્રેસિંગ, મુલાકાતીઓ અને તબીબના રાઉન્ડ્સ દ્વારા ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.
- ડ્રેસિંગ, સારવાર અને મહત્વપૂર્ણ શારીરિક પરિમાણોનું માપ ટાળી શકાય છે અથવા ભોજન પીરસવામાં આવે તેના ઓછામાં ઓછા એક કલાક પહેલાં તેનું માપન પૂર્ણ કરી શકાય છે.
- ભય, ચિંતા, ગુસ્સો, હતાશા, ઘરથી દૂર હોવાની લાગણી, પીડા વગેરેની તીવ્ર લાગણીઓ લાળ, હોજરી અને આંતરડાના રસના પ્રવાહને અટકાવીને પાચનમાં દખલ કરે છે. દર્દીની ઉત્તેજનાની તીવ્ર લાગણી ઓછી થાય ત્યાં સુધી ખાવાનું મુલતવી રાખવું જોઈએ.
- દર્દી ખાવાનું શરૂ કરે તે પહેલાં તેને પથારીમાં અથવા પથારીની બહાર આરામદાયક સ્થિતિમાં મૂકવો જોઈએ

- ખાતરી કરો કે પથારીવશ દર્દીઓ ખોરાક જોઈ શકે છે અથવા તેમને શું પીરસવામાં આવ્યું છે તે એમને જણાવવું આવશ્યક છે. ટ્યુબ ફીડિંગ પરના દર્દીઓને ખોરાકનો સ્વાદ ચાખવાની તક આપવામાં આવી શકે છે જેથી કરીને તેમની ભૂખ જગાડી શકાય અને તેમને સંતોષ થાય.
- દર્દીઓને ભોજન પહેલાં આરામ આપવાથી શારીરિક થાક દૂર થઈ શકે છે.
- ભોજન સ્વચ્છ અને ઢાંકેલા વાસણોમાં પીરસવું જોઈએ.
- ખોરાક અને પાણી દ્વારા રોગોના સંક્રમણને રોકવા માટે કાળજી લેવી આવશ્યક છે.
- યાદ રાખો કે બીમાર વ્યક્તિની ભૂખ ઓછી હોય છે. નાના અને વારંવાર ભોજનની ભલામણ કરવામાં આવે છે. દર્દીને ખોરાક લેવા માટે ક્યારેય દબાણ ન કરો.
- દર્દીઓને ખોરાકના નાના ટુકડા આપવા જોઈએ જેથી તેમને ચાવવામાં સરળતા રહે. ફળો અને કચુંબર નાના ટુકડાઓમાં કાપવા જોઈએ અને દર્દીઓને એક સમયે એક ટુકડો આપવો જોઈએ.
- દર્દીને ખોરાકનો સ્વાદ લેવા અને ચાવવા માટે પૂરતો સમય આપવો જોઈએ. દર્દીને ક્યારેય ઉતાવળ ન કરાવવી.
- ડીહાઈડ્રેશનને રોકવા માટે દરેક દર્દીની પ્રવાહી જરૂરિયાત પૂરી થવી જોઈએ. ભોજનના અંતે અથવા ભોજન વચ્ચે પ્રવાહી આપવામાં આવે છે.
- જમ્યા પછી દર્દીને ઓછામાં ઓછી 30 મિનિટ સુધી બેસવાની સ્થિતિમાં રાખો જેથી તે ગૂંગળાઈ ન જાય.
- જીડીએએ ડાયેટિશિયનને જાણ કરવી જોઈએ જો કોઈ દર્દી પીરસવામાં આવેલ ખોરાક પૂરો કરી શકતો નથી, અથવા ખાધા પછી ઉલટી કરે છે, અથવા જમ્યા પછી એલર્જી ધરાવે છે જેથી યોગ્ય અને સમયસર પગલાં લઈ શકાય. જીડીએએ દર્દીએ ખાધેલા ખોરાકનો જથ્થો પણ રેકોર્ડ કરવો જોઈએ અને તેની જાણ કરવી જોઈએ.

પીવાનું પાણી

- કેટલીકવાર, દર્દીઓ પેશાબના દબાણને ટાળવા માટે તેમના પાણીનું સેવન ઘટાડે છે. તેઓ પાણી પીવાનું પણ ભૂલી જઈ શકે છે.
- સંભાળ રાખનારાઓએ ખાતરી કરવી જરૂરી છે કે દર્દીઓ પૂરતું પાણી પીવે.
- તબીબો દર્દીને તેણીની/તેની રોજિંદી દિનચર્યામાં ઇલેક્ટ્રોલાઇટનો સમાવેશ કરવાનું પણ કહી શકે છે, જો તે ઇલેક્ટ્રોલાઇટ અસંતુલન દર્શાવે છે.

હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

દવાઓ લેવી

- શરૂઆતમાં, દર્દીઓને તેમની દવાઓનો ટ્રેક રાખવામાં મુશ્કેલી પડી શકે છે. દવાઓ માટે નાના લેબલવાળા બોક્સનો ઉપયોગ કરવાથી મદદ મળી શકે છે.
- દવાઓ લેવાનું ભૂલી જવું એ દર્દીઓમાં જોવા મળતી સામાન્ય સમસ્યા છે. તેથી, સંભાળ રાખનારાઓએ દર્દીઓને દવાઓ લેવા માટે યાદ કરાવવું અને મદદ કરવી જોઈએ.
- જો દર્દીને ખોરાક ચાવવામાં કે ગળવામાં તકલીફ પડે તો તબીબની સલાહ લેવી જરૂરી છે.

પ્રાયોગિક અભ્યાસ

જમણી બાજુના હેમીપ્લેજિયા (શરીરનો આંશિક લકવો જે હાથ, પગ અને ચહેરાના સ્નાયુઓને અસર કરી શકે છે) ધરાવતા દર્દીઓ માટે દૈનિક સંભાળ યોજના તૈયાર કરો. તમે બધા જરૂરી એડીએલ ધરાવતા દર્દીને કેવી રીતે મદદ કરી શકો?

પ્રવૃત્તિ

તમારા વિસ્તારમાં એક શિશુ અથવા વૃદ્ધ વ્યક્તિ માટે દૈનિક સંભાળ યોજનાનું વર્ણન કરો.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. _____ એ દૈનિક સ્વ-સંભાળ પ્રવૃત્તિઓનો સંદર્ભ આપવા માટે આરોગ્ય સંભાળમાં વપરાતો શબ્દ છે.
2. એડીએલ એ કોઈ વ્યક્તિની _____ સ્થિતિનું એક સૂચક છે.

B. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. સહાયકની જરૂર હોય તેવા દર્દીની દૈનિક સંભાળની પ્રવૃત્તિઓમાં _____ નો સમાવેશ થાય છે.
 - (a) સ્નાન અને શાવર લેવું
 - (b) કુદરતી હાજત અને મૂત્રત્યાગ
 - (c) ડ્રેસિંગ
 - (d) ઉપરનાં તમામ
2. દર્દીની આસપાસનું વાતાવરણ _____ હોવું જોઈએ.
 - (a) પ્રતિકૂળ
 - (b) આરામદાયક અને મૈત્રીપૂર્ણ
 - (c) શંકાસ્પદ
 - (d) ઉપરનાં તમામ
3. શું દર્દીની વ્યક્તિગત માવજત એ સ્વાસ્થ્યનું આવશ્યક સૂચક છે?
 - (a) હા
 - (b) ના

- (c) ખબર નથી
(d) જરાપણ નહીં
4. શૌચક્રિયા દરમિયાન દર્દીને મદદ કરતી વખતે જે પગલાં લેવાની જરૂર છે તેમાં _____ નો સમાવેશ થાય છે.
- (a) અકસ્માતો માટે ધ્યાન રાખવું
(b) અસંયમિતાની જાણ કરવી
(c) ગ્રેબ રેલિંગ અને ટોઈલેટ સીટ્સ પ્રદાન કરવી
(d) ઉપરનાં તમામ
5. દવાઓ લેતી વખતે દર્દીનું સુપરવિઝન _____ અટકાવે છે.
- (a) ઓવર ડોસેઝ
(b) દવાઓ લેવાનું ભૂલી જવું
(c) દર્દીને ચોક્કસ ડોસેઝ લેવાથી
(d) a અને b બંને
- C. ટૂંકમાં જવાબ આપો
1. દર્દીની કોઈપણ પાંચ દૈનિક પ્રવૃત્તિઓની યાદી બનાવો.
2. દર્દીને ખોરાક આપતી વખતે તેને કઈ મૂળભૂત સંભાળ પૂરી પાડવામાં આવે છે?

સત્ર ૩: દર્દી માટે પથારી તૈયાર કરવી

આ સત્રમાં, તમે દર્દીઓ માટે પથારી કેવી રીતે તૈયાર કરવી તે શીખશો. દરેક દર્દીને ઊંઘ માટે પાયાની વસ્તુઓ જેવી કે ગાદલું, ઓશીકું વગેરે રાખવાનું પસંદ હોય છે. દર્દીઓને મહત્તમ આરામ આપવા માટે નર્સિંગના વૈજ્ઞાનિક સિદ્ધાંતોનો ઉપયોગ કરીને પથારી તૈયાર કરવાની પ્રક્રિયા અપનાવવામાં આવે છે.

પથારી તૈયાર કરવી

પથારી તૈયાર કરવા માટે નીચેની બાબતો જરૂરી છે:

- દર્દીઓ માટે રાહત અને આરામ સુનિશ્ચિત કરો
- વોર્ડને સુઘડ દેખાવ આપો
- સ્વચ્છતાને પ્રોત્સાહન આપો
- દર્દીની કટોકટીની જરૂરિયાતો સંતોષવી
- સમય, સામગ્રી અને પ્રયત્નોનું અસરકારક રીતે સંચાલન કરો
- બેડસોર્સ, મૌખિક સ્વચ્છતા અને દર્દીની સ્વ-સંભાળની ક્ષમતા તપાસો
- દર્દીના સંબંધીઓને ઘરે બીમારની સંભાળ કેવી રીતે રાખવી તે શીખવો

પથારી તૈયાર કરવામાં સામેલ સિદ્ધાંતો

- સુક્ષ્મસજીવો પર્યાવરણમાં દરેક જગ્યાએ જોવા મળે છે, ખાસ કરીને હોસ્પિટલો અને દવાખાનાઓ જેવા સ્થળોએ. એક સ્ત્રોતમાંથી બીજા સ્ત્રોતમાં સુક્ષ્મસજીવોના સ્થાનાંતરણને ઘટાડવા અને તેમના ગુણાકારને રોકવા

હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

આકૃતિ ૩.૬ હોસ્પિટલની સ્વચ્છ પથારી

નોંદસ

માટે કાળજી લેવી આવશ્યક છે.

- એક સુરક્ષિત પથારી પથારીવશ દર્દીઓમાં ઘણી બધી ગૂંચવણો અટકાવશે, દા.ત., પથારી, ફૂટ ડ્રોપ વગેરે.
- સાડું બોડી મિકેનિઝમ શરીરની ગોઠવણી જાળવી રાખે છે અને થાકને અટકાવે છે.
- પથારી બનાવવાની પદ્ધતિસરની રીતો સમય, શક્તિ અને સામગ્રી બચાવે છે.

પથારી તૈયાર કરવા માટેનાં સામાન્ય સૂચનો

- જીડીએએ પ્રક્રિયા હાથ ધરતાં પહેલાં અને પછી તેણીના/તેના હાથ ધોવા જોઈએ.
- બેડ લેનિન બદલતા પહેલાં દર્દીની પરવાનગી લો.
- દર્દીની સ્થિતિ વારંવાર બદલવાનું ટાળો.
- બેડ પર લેનિન મૂકતી વખતે દર્દીનો ચહેરો ઢંકાઈ જવો જોઈએ નહીં.
- સ્વચ્છ લિનનને ગંદા લિનનથી અલગ રાખો.
- નહાવાના ધાબળા સિવાય, દર્દીની નજીક ક્યારેય ઊંની ધાબળો ન મૂકો. તેણીને/તેને ક્યારેય મેકિનટોશ પર અસ્તર વગર સૂવા ન દો.
- લેનિનને બેડ પર પાથરતાં પહેલાં તેને હળવા હાથે આટકો.
- લેનિન તમારા શરીર અથવા યુનિફોર્મને સ્પર્શવું જોઈએ નહીં.
- પથારીને કડક, સુંવાળી અને કરચલીઓ વગરની બનાવો.
- સમય, શક્તિ અને સામગ્રીના યોગ્ય ઉપયોગની પ્રેક્ટિસ કરો.
- ખાતરી કરો કે દર્દી તેણીના/તેના માટે બેડ બનાવતી વખતે પડી ન જાય. પલંગની બાજુની રેલિંગ દર્દીને પડતા અટકાવે છે.
- કોસ-ઇન્ફેક્શન અટકાવવા માટે પથારી તૈયાર કરતી વખતે દર્દીના ચહેરાથી અંતર રાખો.
- જંતુઓની હાજરી માટે પલંગ, ગાદલું અને ઓશીકુંનું વારંવાર નિરીક્ષણ કરો. જો જંતુઓ મળી આવે તો તરત જ તેનો નાશ કરો.

તૈયારી

દર્દીના યુનિટમાં જે વસ્તુઓ ઉપલબ્ધ કરાવવાની જરૂર છે તે છે:

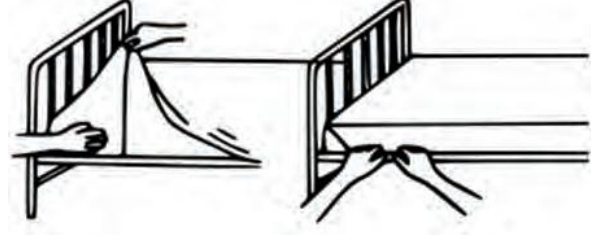
- પલંગ
- ગાદલું અને ઓશીકું
- ખુરશી અથવા સ્ટ્રલ

- બેડસાઈડ ટેબલ અથવા લોકર
- મેકિન્ટોશ
- બ્લેન્કેટ

લિનન બદલવા માટે જરૂરી વસ્તુઓ છે:

- ઓછાડ
- બે શીટ્સ (નીચે અને ઉપરની શીટ્સ)
- ડ્રો શીટ
- ઓશીકાનું કવર
- કાઉન્ટરપેન

આકૃતિ 3.7 પથારી પાથરવાની પ્રક્રિયા

આવશ્યક અતિરિક્ત વસ્તુઓ	હેતુ
લોન્ડ્રી બેગ	વપરાયેલી શીટ્સને કાઢી નાખવા અને ગંદા લેનિનને લોન્ડ્રીમાં મોકલવા
ડસ્ટર્સ	ગાદલું અને ચાદરની ધૂળ ખંખેરવા માટે એક સૂકું ડસ્ટર, અને ફર્નિચરની ધૂળ લૂછવા માટે એક ભીનું ડસ્ટર
એન્ટિસેપ્ટિક લોશનવાળો બાઉલ	ઓરડામાં ફર્નિચરને કાર્બોલાઇઝ કરવા

પથારીના પ્રકારો

- ઓપન બેડ
- ક્લોઝ્ડ બેડ
- એડમિશન બેડ
- ઓકયુપાઈડ બેડ
- કાર્ડિયાક બેડ
- ફેકચર બેડ
- એમ્બ્યુટેશન બેડ
- બ્લેન્કેટ બેડ

પગથી ભેંચી કરેલ

માથાથી ભેંચી કરેલ

ધૂંટણથી ભેંચી કરેલ

આકૃતિ 3.8 પથારીની સ્થિતિઓ

દર્દી અને યુનિટ માટેની તૈયારી

- દર્દીનો સહકાર અને વિશ્વાસ જીતવા તેણીને/તેને પ્રક્રિયા સમજાવો.
- સમજાવો કે તેણી/તે કેવી રીતે મદદ કરી શકે છે.
- ડ્રેસિંગ, ડ્રેસ બદલવા અને સ્પોન્જ બાથ દરમિયાન ગોપનીયતા પ્રદાન કરવા માટે દર્દીને સ્ક્રીનીંગ કરો.
- પથારી તૈયાર કરતાં પહેલાં, ફર્નિચરને બેડથી દૂર ખસેડો અને બેડને દિવાલથી દૂર ખસેડો.
- જો કોઈ હોય તો, બેકરેસ્ટને નીચે કરો.
- પલંગના પગના છેડે એક ખુરશી મૂકો અને ઉપયોગના વિપરીત કમમાં તેના પર સ્વચ્છ લેનિન મૂકો.
- લોન્ડ્રી બેગ દર્દીની પહોંચની અંદર મૂકો.

હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

ઓપન બેડને અલગ કરવો અને ફરીથી પાથરવો

- હાથ ધુઓ
- ઓશીકું દૂર કરો અને તેને ખુરશી પર મૂકો.
- સૌથી ઉપરનું લિનન દૂર કરો.
 - માથાના છેડાથી શરૂ થતા સૌથી ઉપરના લિનનને ઢીલું કરો અને પગના છેડા તરફ આગળ વધો.
 - શીટ્સને એક પછી એક ફોલ્ડ કરીને દૂર કરો. નીચલા ત્રીજા ભાગને મધ્યમ ત્રીજાની ઉપર લાવો અને ઉપલા ત્રીજા ભાગને નીચેના ત્રીજા ભાગ પર ફોલ્ડ કરો. તમારી તરફ કેન્દ્રમાં ફોલ્ડ કરો, જેથી તે છમાં આવે. તેને હળવા હાથે હલાવો, અને જો તેનો ફરીથી ઉપયોગ કરવો હોય તો તેને ખુરશીની પાછળ રાખો અથવા તેને લોન્ડ્રી બેગમાં મૂકો.
 - ખુલ્લા છેડાને ફ્લોર તરફ પકડી રાખીને બેડસ્પ્રેડ, ધાબળો અને ટોચની શીટને અલગથી દૂર કરો.
- ડ્રો શીટને ફોલ્ડ કરો (બેડની મધ્યમાં મૂકેલી નાની બેડશીટ જે ઉપરની પીઠ અને જાંઘને આવરી લે છે).
- બેડશીટના વિરુદ્ધ છેડાને પલંગની મધ્યમાં અને તેની નજીકનો છેડો લાવો અને આ રીતે, તેમને ત્રણ ભાગમાં ફોલ્ડ કરો. તેને ખુરશી ઉપર મૂકો.
- મેકિન્ટોશને રોલ કરો અને તેને ખુરશી પર મૂકો.
- નીચેની શીટને છ ભાગોમાં ફોલ્ડ કરીને દૂર કરો.
- ગાદલાના ગંદા કવરને શક્ય તેટલી વહેલી તકે દૂર કરવું આવશ્યક છે.
- દર 15 દિવસે ગાદલાની સ્થિતિ બદલો.
- ગાદલાને સૂકા ડસ્ટરથી સૂકવવામાં આવે છે.
- ફર્નિચર સાફ કરવા માટે એન્ટિસેપ્ટિક લોશનનો ઉપયોગ કરો. પહેલાં સ્વચ્છ વિસ્તારોની ધૂળ લૂછી નાખો, અને પછી, ઓછા સ્વચ્છ.
- ગાદલાને ટોચ તરફ ખેંચો. ગાદલું કવર પર મૂકો. જો તે ગાદલું પર ઢીલું હોય, તો વધારાનું ગાદલું નીચે ટેક કરી શકાય છે.
- બેડનો આધાર એક બાજુ તૈયાર કરો.
 - લિનનને પલંગ પર મૂકતી વખતે અને તેને ગાદલાની નીચે દબાવીને નાખતી વખતે, કામની દિશામાં (દર્દી) મોં રાખો અને શરીરને વાળીને અને વધુ પહોંચવાને બદલે કામ સાથે આગળ વધો.
 - લિનનને ગાદલા નીચે દબાવીને નાખતી વખતે, પગને સહેજ અલગ કરો (એક પગ આગળ અને બીજો પાછળ) અને પીઠને બદલે ઘૂંટણને ફ્લેક્સ કરો.

- દરેક હિલચાલ સાથે કાર્ય પૂર્ણ કરો, દા.ત., જ્યારે પલંગ પર નીચેની શીટ મૂકતા હોવ ત્યારે, પગના છેડાથી શરૂ કરો, માથાના છેડા સુધી સ્મૂધ બનાવો, જ્યારે તમે પલંગના પગ તરફ વળો ત્યારે માથાના છેડાને ગાદલાની નીચે દબાવીને ભરાવો, ખૂણાને વાળો અને ગાદલાની બાજુની નીચે દબાવો.
- નીચેની શીટને ગાદલાની મધ્યમાં મૂકો, ખાતરી કરો કે કેન્દ્રીય રેખાંશ ક્રિઝ બેડની રેખાંશ ધરીમાં છે. તેને ખોલો અને તેને સીધી ગાદલા પર ફેલાવો, 30-37 સે.મી.ને ગાદલાની ટોચની નીચે દબાવો અને પગના છેડા પર ટકવા માટે પૂરતું છોડી દો.
- મેકિન્ટોશને માથાના છેડાથી લગભગ 37 સે.મી.ના અંતરે મૂકો અને તેને બાજુમાં ટેક કરો.
- ડ્રો શીટને મેકિન્ટોશ ઉપર પાથરો, તેને ગાદલાની ટોચથી લગભગ 25 સે.મી. જેટલી રાખીને.
- પહેલાં તૈયાર કરેલ પલંગની બાજુ પર પાછા ફરો. ટોચની શીટને ખોટી બાજુ સાથે મૂકો. તેને ગાદલાની ટોચ સાથે પણ ટોચની ધારથી ખોલો.
- ગાદલાની ઉપરથી નીચે ૧૫-૨૦ સેમી નીચે ટોચની શીટ પર ધાબળો ફેલાવો.
- જો બેડસ્પ્રેડનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય, તો તેને ધાબળા ઉપર બહારની બાજુએ મૂકો.
- લિનનના માથાનો છેડો બનાવો. ધાબળા હેઠળ બેડસ્પ્રેડને કફ કરો, અને પછી, બીજા કફ તરીકે સ્પ્રેડ પર ટોચની શીટ લાવો. ખાતરી કરો કે તે દર્દીની ચિબુક સુધી પહોંચે છે.
- પગના છેડાને એકસાથે અથવા અલગથી ટક કરો અને હોસ્પિટલની નીતિ અનુસાર બાજુઓને મુક્ત અથવા ટક કરીને, મિટેડ કોર્નર્સ બનાવો.
- ઓશીકા પર ઓશીકાનું કવર ચડાવો અને ઓશીકું માથાના છેડે રાખો. તકિયાના કવર પર મૂકતી વખતે, ઓશીકું જીડીએના યુનિફોર્મને સ્પર્શવું જોઈએ નહીં.

દર્દીની આફ્ટર કેર

- દર્દીને પથારીમાં જવામાં મદદ કરો. દર્દીને અંદર આવવા દેવા માટે ઉપરના લિનનનો એક ખૂણો પાછો ફોલ્ડ કરવામાં આવે છે. તેને/તેને ઉપરના લિનનથી ઢાંકો.
- દર્દી દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા કમ્ફર્ટ ઉપકરણો, જો કોઈ હોય તો તેની કાળજી લેવી જ જોઈએ.

હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

- તમે યુનિટ છોડો તે પહેલાં આખું યુનિટ સુધડ અને સ્વચ્છ છે તે જુઓ. નીચેનાની ખાતરી કરો:
 - સામાન્ય વોર્ડમાં પથારીઓ એક સીધી રેખામાં ગોઠવેલી હોવી જોઈએ.
 - દર્દીના યુનિટમાં પડેલા બેડપેન્સ, યુરીનલ્સ, સ્પુટમ કપ, કિડની ટ્રે વગેરેને દૂર કરવામાં, સાફ કરવામાં આવ્યાં છે અને પોતપોતાની જગ્યાએ પાછા મૂકવામાં આવ્યાં છે.
 - બારીઓ અને દરવાજાઓ પરથી ધૂળ ઝાટકી નાખેલ છે.
 - કબાટો પરથી ધૂળ ઝાટકી નાખવામાં આવી છે અને વસ્તુઓ દર્દીના ઉપયોગ મુજબ ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવી છે.
 - પાણીના ફ્લાસ્કને ધોઈને સ્વચ્છ પીવાણા પાણીથી ભરવામાં આવ્યો છે.
- ગંદા લિનનવાળી લોન્ડ્રી બેગ લોન્ડ્રીમાં મોકલો. જો શીટ્સ પર ડાઘ લાગ્યો હોય, તો તેને લોન્ડ્રી વિભાગમાં મોકલતાં પહેલાં યોગ્ય પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરીને તેને દૂર કરો.
- જો ત્યાં કોઈ ધાબળા હોય, તો તેને તકડામાં મૂકો અને તેને અલમારીમાં સંગ્રહિત કરતાં પહેલાં જંતુમુક્ત કરો.
- ડસ્ટરને જંતુમુક્ત કરવા માટે તેને એન્ટિસેપ્ટિક લોશનમાં પલાળવામાં આવે છે. તેને સ્વચ્છ પાણીથી ધોઈ લો અને તેને સૂકવવા મૂકો.
- દર્દી પર કરેલા અવલોકનો રેકોર્ડ કરો.

પથારી તૈયાર કરવામાં જીડીએની જવાબદારી

- દર્દીની હિલચાલ અને સ્થિતિને લગતી કોઈપણ ચોક્કસ જરૂરિયાત માટે પ્રિસ્ક્રિપ્શન અથવા દર્દીનો ચાર્ટ તપાસો.
- દર્દી સ્વ-સંભાળ પ્રવૃત્તિઓ કરી શકે છે કે કેમ તેનું મૂલ્યાંકન કરો.
- દર્દીના યુનિટ માટે પૂરતું ફર્નિચર અને લિનન છે કે કેમ તે તપાસો.
- દર્દીના આરામ માટે જરૂરી સ્વચ્છ લેનિન અને અન્ય બેડ આર્ટિકલ્સ, જેવા કે ધાબળા, બેકરેસ્ટ વગેરેની જરૂરિયાતનું મૂલ્યાંકન કરો.
- લિનન બદલો.

પ્રાયોગિક અભ્યાસ

નજીકની હોસ્પિટલની મુલાકાત લો અને ઉપયોગમાં લેવાતા વિવિધ આરામ ઉપકરણો જુઓ. હોસ્પિટલમાં બેડ બનાવવા માટે અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયાને રેકોર્ડ કરો.

પ્રવૃત્તિ :

વિવિધ આરામદાયક શૈલીમાં પથારી તૈયાર કરવાનો અભ્યાસ કરો.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

નોટ્સ

A. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. પથારી તૈયાર કરવાનો હેતુ _____ છે.
 - (a) લકઝરીમાં વૃદ્ધિ કરવાનો
 - (b) નાણાં ઉત્પાદનમાં વધારો કરવાનો
 - (c) દર્દીના આરામ, સ્વચ્છતા અને સુઘડ દેખાવમાં સુધારો કરવાનો
 - (d) ઉપરનાં તમામ
2. પથારી તૈયાર કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત _____ છે.
 - (a) સૂક્ષ્મજીવાણુઓ માટે સ્રોત અટકાવવા
 - (b) સુરક્ષિત અને આરામદાયક પથારી પ્રદાન કરવી
 - (c) સારું બોડી મિકેનિઝમ
 - (d) ઉપરનાં તમામ
3. લિનનને સંપૂર્ણપણે બદલવા માટે આવશ્યક વસ્તુઓ _____ છે.
 - (a) ગાદલાંનું કવર અને બે શીટ્સ
 - (b) ડ્રો શીટ અને ઓશિકાંનું કવર
 - (c) કાઉન્ટરપેન
 - (d) ઉપરનાં તમામ

B. ટૂંકમાં જવાબ આપો

1. પથારી તૈયાર કરવાનો હેતુ શો છે?
2. પથારીના વિવિધ પ્રકારો કયા કયા છે?
3. પથારી તૈયાર કરવામાં જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની જવાબદારીનું વર્ણન કરો.
4. ઓપન બેડ તૈયાર કરવામાં સામેલ પગલાંઓનું સવિસ્તાર વર્ણન કરો.

સત્ર 4: પરીક્ષણ માટે નમૂનાઓનું પરિવહન

નમૂનાઓના પરિવહનનું મહત્વ

પરીક્ષણ માટેના એક નમૂનામાં, સામાન્ય રીતે, લોહી, પેશાબ અથવા પેશીના નમૂનાનો સમાવેશ થઈ શકે છે જેનું નિદાન કરવા માટે પરીક્ષણ કરવામાં આવે છે. સંખ્યાબંધ નમૂનાઓ એક જગ્યાએ એકત્રિત કરવામાં આવે છે અને નિદાન માટે બીજી જગ્યાએ લઈ જવામાં આવે છે. નમૂનાને શક્ય તેટલી વહેલી તકે પ્રયોગશાળામાં પરિવહન કરવા જરૂરી હોય છે. વિલંબના કિસ્સામાં, નમૂનાના કોષો દૂષિત થઈ શકે છે, જે ખોટા નિદાન તરફ દોરી જાય છે. તેથી, ક્લિનિકલ નમૂનાઓનું સમયસર પરિવહન સુનિશ્ચિત કરવા માટે સતત પ્રયત્નો કરવા જોઈએ. નમૂનાના એકત્રીકરણ, સંગ્રહ અને પરિવહન સાથે સંબંધિત નર્સિંગ સ્ટાફ અને અન્ય લોકોનો સહકાર જરૂરી છે.

હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ તરીકે, તમારી ભૂમિકા નર્સ અથવા તબીબને મદદ કરવાની છે જ્યારે નમૂના એકત્રિત કરવામાં આવે છે, લેબલ કરવામાં આવે છે અને તે સમયસર લેબમાં પહોંચાડવામાં આવે તેની ખાતરી કરવામાં આવે છે.

નમૂનાઓના પરિવહનની પ્રક્રિયા

નમૂનાઓના પરિવહન માટે અનુસરવી અનિવાર્ય છે તેવી કેટલીક પ્રક્રિયાઓ નીચે દર્શાવેલ છે. તે હોસ્પિટલો અને પ્રયોગશાળાઓમાં તેમજ સંદર્ભ પ્રયોગશાળાના કિસ્સામાં લાગુ પડે છે.

- એકવાર નમૂના એકત્ર થઈ જાય, પછી તેને પ્રમાણભૂત પ્રક્રિયાઓ મુજબ સંગ્રહિત કરો.
- પ્રાથમિક કન્ટેનર યુસ્તપણે બંધ, લેબલ લગાવેલું અને પ્લાસ્ટિકની થેલીમાં મૂકેલું હોવું જોઈએ. નમૂના પર 'બાયો હેઝાર્ડ' (જૈવિક જોખમ) લેબલ ચોટાડવું આવશ્યક છે. જો સામગ્રી લીક થઈ જાય અથવા સુરક્ષા વિના ખોલવામાં આવે તો 'બાયો હેઝાર્ડ' લેબલ સંભવિત જોખમ સૂચવે છે.
- ટેપ અથવા હીટ સીલરનો ઉપયોગ કરીને પ્લાસ્ટિકની થેલીને સીલ કરો. પિન, સ્ટેપલ્સ અને મેટલ ક્લિપ્સનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ નહીં. દરેક નમૂનાને સંગ્રહિત કરવા માટે એક અલગ બેગનો ઉપયોગ કરવો આવશ્યક છે.
- દરેક નમૂનો લીક-પૂફ ગૌણ કન્ટેનરમાં પૂરતી શોષક સામગ્રી સાથે મૂકવો જોઈએ જેથી લીકેજના કિસ્સામાં સામગ્રીને શોષી શકાય. ગૌણ કન્ટેનર બાહ્ય રીતે જંતુમુક્ત હોવું જોઈએ.
- સાચો હોદ્દો, પેકેજીંગ, તમામ ચેપી પદાર્થો અને ડાયગ્નોસ્ટિક નમૂનાઓનું લેબલીંગ અને દસ્તાવેજીકરણ સુનિશ્ચિત કરવાની જવાબદારી જુડીએની છે.
- ચેપી સામગ્રીના કાર્યક્ષમ પરિવહન માટે નર્સ, જુડીએ અને લેબ ટેકનિશિયન (પ્રાપ્તકર્તા પ્રયોગશાળા) વચ્ચે સંકલનની જરૂર છે. તેઓએ સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ કે સામગ્રીનું સુરક્ષિત રીતે પરિવહન થાય છે અને સમયસર પહોંચે છે. ત્રણેય પક્ષો વચ્ચે આવા સંકલન માટે સ્પષ્ટ અને અસરકારક સંચાર મહત્વપૂર્ણ છે.

લેબલિંગનું મહત્વ

નમૂનાનું લેબલિંગ એ એક મહત્વપૂર્ણ પગલું છે. લેબલિંગનું મહત્વ નીચે મુજબ છે.

- નમૂના માટેના કન્ટેનર અને વિનંતી ફોર્મમાં નમૂનાની પ્રકૃતિ, સ્ત્રોત અને દર્દીની સંપૂર્ણ માહિતીનું વર્ણન કરવું આવશ્યક છે. તે પ્રયોગશાળાના કર્મચારીઓને નમૂનો અને ફોર્મ અલગ થવાના કિસ્સામાં સ્ત્રોતને ઝડપથી ઓળખવા માટે પરવાનગી આપે છે.

- એક વધારાનું 'ચેપનું જોખમ' લેબલ અને જાણીતા અથવા શંકાસ્પદ ઉચ્ચ-જોખમ રોગજનકો માટે વિનંતી ફોર્મ નમૂના સાથે જોડાયેલ હોવું આવશ્યક છે.
- જો સ્ટાફને આવા લેબલ્સની ઍક્સેસ ન હોય, તો ફોર્મ અને નમૂનાઓને સ્પષ્ટપણે 'બાયો-હેઝાર્ડ' તરીકે ઓળખવા જોઈએ (તે સૂચવવા માટે સ્ટાફ લાલ રંગમાં લખી શકે છે અથવા હાઈલાઈટર પેનનો ઉપયોગ કરી શકે છે).
- જો નમૂના પર 'બાયો-હેઝાર્ડ' લેબલ હોય, તો તેને રેલવે, જહાજ અથવા હવાઈ માર્ગે પરિવહન કરતી વખતે એક ખાસ પેકેજિંગ આપવામાં આવે છે. આ પેકેજ લેબોરેટરીના ધોરણો મુજબ પ્રમાણિત હોવું જોઈએ અને નીચેની માહિતી સાથે ત્રીજા પેકેજિંગ (બાહ્યતમ પેકેજિંગ) પર યોગ્ય પ્રમાણપત્ર નંબર ધરાવતું હોવું જોઈએ:
 - ❑ બાયો-હેઝાર્ડ ભય અથવા ચેપનું પ્રતીક
 - ❑ મળી આવે તો ન ખોલવાની સૂચના
 - ❑ લેબલિંગ નમૂનાના લેબમાં પરિવહનમાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે અને નમૂનાની સમયસર ડિલિવરી સુનિશ્ચિત કરવામાં મદદ કરે છે

પ્રાયોગિક અભ્યાસ

પ્રવૃત્તિ :

વર્ગમાં નમૂનાના લેબલિંગના મહત્વની ચર્ચા કરો.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

A. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. કોઈ નમૂનાના પરિવહનમાં જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની શી ભૂમિકા છે?
 - (a) નમૂનાઓનું એકત્રીકરણ
 - (b) નમૂનાઓનું પેકેજિંગ
 - (c) નમૂનાઓનું લેબલિંગ
 - (d) ઉપરનામાંથી કશું નહીં
2. જો કોઈ નમૂનો ચેપી પ્રકૃતિનો હોય, તો પછી કેવી સાવચેતી રાખવી જોઈએ?
 - (a) નમૂનાના પેકેજ પર 'ચેપનું જોખમ' દર્શાવતું લેબલ ચોટાડેલું હોવું જોઈએ
 - (b) પેકેજિંગ પ્રમાણિત અને પ્રમાણપત્ર નંબર ધરાવતું હોવું જોઈએ'
 - (c) જો મળે તો ખોલવું નહીં' એવી સૂચના નમૂનાના પેકેજ પર ચોટાડેલી હોવી જોઈએ
 - (d) ઉપરનામાંથી કશું નહીં

હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

B. ટ્રેકમાં જવાબ આપો

1. નમૂનાઓનું પરિવહન કરતી વખતે અનુસરવામાં આવનાર પ્રક્રિયાઓનો ઉલ્લેખ કરો.
2. લેબલિંગના મહત્વ પર ટૂંકનોંધ લખો.

સત્ર 5: મૃત્યુ બાદ શરીરની સંભાળ

એકવાર વ્યક્તિને મૃત જાહેર કર્યા પછી, અંતિમ સંસ્કાર માટે શરીર તૈયાર કરવામાં આવે છે. મૃત્યુ પછી શરીરની સંભાળમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:

- શરીરને, ખાસ કરીને ચહેરોને શક્ય તેટલો કુદરતી દેખાડવો
- ગંદકી અટકાવવા અને ઓરડામાં અન્ય દર્દીઓને અપ્રિય સ્થળો જોવાથી બચાવવા માટે શરીરના સાવની તપાસ કરવી
- સંપૂર્ણ મૃત્યુ સૂચના ફોર્મ સાથે શબને સુરક્ષિત રીતે શબઘર ઇન્ચાર્જને સોંપવું
- કાનૂની ગૂંચવણો ટાળવા માટે રેકોર્ડ વિભાગ માટે ડુપ્લિકેટ મૃત્યુ સૂચના ફોર્મ સાથે દર્દીના તમામ રેકોર્ડ તૈયાર અને સુરક્ષિત રાખવા

ક્લિનિકલ મૃત્યુના ચિહ્નો નીચે મુજબ છે:

- પલ્સ, ધબકારા અને શ્વસનની ગેરહાજરી
- આંખની કીકીઓ સ્થિર અને પ્રકાશ પરત્વે બિન-પ્રતિક્રિયાશીલ બને છે
- રીફ્લેક્સની ગેરહાજરી
- થોડા કલાકોમાં શરીરમાં જડતા આવી જવી (સ્નાયુઓના ફિક્સેશનને કારણે મૃત્યુ પછી શરીરનું કડક થવું)

મૃતદેહ માટેની સંભાળ લેવા માટે આવશ્યક વસ્તુઓ

મૃતદેહની સંભાળ લેવા માટેની આવશ્યક વસ્તુઓ છે:

- બેડ બાથ અને વાળની સંભાળ માટેની વસ્તુઓ
- સ્વચ્છ બેડશીટ
- એડહેસિવ ટેપ (એક રોલ) અને કાતર
- માઉથ ગેગ અથવા જીભ ડિપ્રેસર્સ
- પેરીનિયલ પેડ અથવા ડાયપર
- દર્દીનાં કપડાં
- કોટન પેડ અને પાટો
- મોટી બોડી સાઈઝ ડબલ લેયરવાળી પોલીથીન બેગ
- વ્યક્તિગત રક્ષણાત્મક ઉપકરણ

મૃત્યુ બાદ શરીરની સંભાળ માટેની પ્રક્રિયા

મૃતદેહ માટે સંભાળ લેવા માટેનાં પગલાં નીચે મુજબ છે:

- ખાતરી કરો કે મૃત્યુને ફરજ પરના તબીબ દ્વારા જાહેર અને પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યું છે. ખાતરી કરો કે જરૂરી ફોર્મ ભરવામાં આવે છે અને સંબંધિત અધિકારી અથવા તબીબ દ્વારા સહી કરવામાં આવે છે.
- મૃતકોની આંખો તરત જ બંધ કરો. પલંગની બાજુ પર મૂકેલા હાથ અને પગને પણ સીધા કરો. કોઈપણ ડેન્યર્સ કે જે દૂર કરવામાં આવ્યા છે તેને બદલવાના છે અને મોં બંધ કરવાનું છે. જડબાની પટ્ટી વડે ચિબુકને ટેકો આપો. માથું ઓશીકું પર ઉંચું રાખવામાં આવે છે.
- શરીરને સામાન્ય સ્થિતિમાં રાખો. શરીરમાં જડતા વિકસિત થાય તે પહેલાં જરૂરી કાળજી લેવી આવશ્યક છે.
- મૃત્યુના ચાર કલાક પછી મૃતદેહને બેડ લિફ્ટ દ્વારા શબઘરમાં મોકલવો જોઈએ. ડિસ્પેચ બુક, રિપોર્ટ બુક અને ટ્રીટમેન્ટ બુકમાં મૃત્યુનો રેકોર્ડ દાખલ કરો.
- મૃતદેહ સાથે આદરપૂર્વક વર્તવું જોઈએ.
- દર્દી માટે ઉપયોગમાં લેવાતા તમામ સાધનો, એટલે કે, રાયલ્સ ટ્યુબ, પેશાબનું કેથેટર, ઓક્સિજન કેથેટર અને આરામની વસ્તુઓ, જેમ કે ધાબળા, ડ્રેનેજ ટ્યુબ અને ગંદા ડ્રેસિંગ દૂર કરો. એડહેસિવ માર્કસ પણ દૂર કરવાના હોય છે.
- મૃત શરીર પરથી તમામ ઘરેણાં કાઢી નાખો. ઘરેણાંની યાદી બનાવો અને તેને કોઈ સંબંધીને સોંપો અને તેની ડિલિવરી માટે રસીદ મેળવો. દર્દીની અન્ય કોઈપણ ચીજવસ્તુઓ, જે પ્રવેશ સમયે સોંપવામાં આવે છે, તે પણ તપાસીને સંબંધીને સોંપવી જોઈએ.
- મૃતદેહને સ્નાન કરાવવામાં આવે છે, વાળ ઓળવામાં આવે છે અને વ્યક્તિને સ્વચ્છ કપડાં પહેરાવવામાં આવે છે. યોનિ, ગુદામાર્ગ અને નાકને જાળી અથવા કપાસથી પેક કરો. પેરીનિયલ પેડ અને ડાયપર પણ પેશાબ અથવા સ્ટૂલના સ્ત્રાવને રોકવા માટે મૂકવામાં આવે છે.
- ત્રણ ઓળખ લેબલ્સ મૂકો - પ્રથમ ડાબા કાંડા પર, છાતી પર અને પેક કરેલા શરીર પર વિગતો સાથે, જેમ કે દર્દીનું નામ, લિંગ, ઉંમર અને સરનામું, દર્દીનો રેકોર્ડ નંબર, વોર્ડ નંબર, બેડ નંબર, નિદાન, તેણી /તેના મૃત્યુનું કારણ, અને મૃત્યુની તારીખ અને સમય.
- મૃતકના હાથને છાતી પર મૂકો, અને અંગૂઠા અને કાંડાને એકસાથે બાંધો.

હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

નોંદસ

- પગના અંગૂઠા અને પગની ઘૂંટીઓને એકસાથે બાંધો.
- મૃતદેહની નીચે સ્વચ્છ બેડશીટ મૂકો. ચહેરા અને ખભા પર શીટની ટોચને ફોલ્ડ કરો.
- શીટના તળિયાને પગ ઉપર પકડી રાખો, અને પછી, શરીરને બાજુઓથી ફોલ્ડ કરીને ઢાંકી દો અને તેને ટેપ અને પાટો વડે ઠીક કરો.
- શીટ પર ત્રીજો ઓળખ ટેગ મૂકો. તેને બીજી સ્વચ્છ શીટથી ઢાંકી દો.
- મેડિકો-કાનૂની કેસોમાં, સંબંધિત સત્તાવાળાઓ (સીએમઓ)ને સૂચિત કરવું આવશ્યક છે અને તબીબ દ્વારા એક વધારાનું મૃત્યુ પ્રમાણપત્ર તૈયાર કરવામાં આવે છે અને ફરજ પરના શબઘર અથવા પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરને મોકલવામાં આવે છે.
- ખાતરી કરો કે તમામ લેણાં ક્લીયર કરવામાં આવ્યા છે. મૃત્યુ પ્રમાણપત્રની એક નકલ શબઘરમાં, એક એડમિશન ઓફિસને અને એક દર્દીના કેસ શીટ (તબીબી ઇતિહાસ) સાથે મોકલો.
- મૃતદેહને વોર્ડમાંથી દૂર કર્યા પછી, દર્દીના ડિસ્ચાર્જ પછી યુનિટને એક તરીકે ગણવામાં આવવું જોઈએ, એટલે કે, ફ્યુમિગેશન, કાર્બોલાઇઝેશન, જીવાણુ નાશકક્રિયા, વગેરે હાથ ધરવામાં આવશ્યક છે.
- નર્સની રિપોર્ટ બુકમાં નોંધાયેલી દર્દીની તમામ પ્રવૃત્તિઓનો વિગતવાર લેખિત રેકોર્ડ બનાવો. તે સમય રેકોર્ડ કરો જ્યારે શ્વસન બંધ થયું અને મૃત્યુ લાલ શાહીમાં જાહેર કરવામાં આવ્યું. કેસ શીટ્સ પૂર્ણ કરો અને ડિસ્પેચ બુકમાં એન્ટ્રી કરો.

યાદ રાખવા યોગ્ય મુદ્દાઓ

- જો સંબંધીઓ મૃતદેહની સંભાળ રાખવા માંગતા હોય, તો તેમને તેમ કરવાની મંજૂરી આપો. દયાળુ, નમ્ર અને મદદગાર બનો.
- મૃત્યુના ચાર કલાક પછી શરીરને વોર્ડમાંથી શબઘરમાં સ્થાનાંતરિત કરવું આવશ્યક છે.
- કોઈ મૃતદેહને વોર્ડમાંથી સીધો સંબંધીઓને સોંપવો જોઈએ નહીં.
- સંબંધીઓને જાણ કરો કે:
 - મૃતદેહ 48 કલાક માટે શબઘરમાં રહી શકે છે, ત્યારબાદ તેનો નિકાલ કરવામાં આવશે.
 - મૃતદેહને સ્નાન કરાવવાની વ્યવસ્થા શબઘરમાં આપવામાં આવી છે.
 - ચૂકવણી કરીને પૂછપરછ ઓફિસ દ્વારા અંતિમ સંસ્કાર વાનની વ્યવસ્થા કરી શકાય છે
 - લેખિત વિનંતી પર તબીબી રેકોર્ડ વિભાગમાંથી મૃત્યુ પ્રમાણપત્ર મેળવી શકાય છે.

પ્રાયોગિક અભ્યાસ

નજીકની હોસ્પિટલની મુલાકાત લો અને મૃત્યુ પછી વ્યક્તિની કેવી રીતે સંભાળ રાખવામાં આવે છે તે જોવા માટે પરવાનગી મેળવો.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

A. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

- _____ સમાપ્તિ થાય ત્યારે મૃત્યુની પુષ્ટિ કરી શકાય છે.
 - ફક્ત મગજના કાર્યની
 - ફક્ત હૃદય અને ફેફસાંના કાર્યની
 - ફક્ત કિડનીના કાર્યની
 - શરીરના તમામ કાર્યોની
- ગંભીર રીતે બીમાર દર્દીને સંભાળ આપતી વખતે, દર્દીની આધ્યાત્મિક જરૂરિયાતોને ટેકો આપવા માટે નીચેનામાંથી કયું ફાયદાકારક રહેશે?
 - કશું ન કરવું
 - એમને અવગણવું
 - વધુ પડતા લાગણીશીલ બનવું
 - સમર્થન, કડુણા અને પ્રેમ પ્રદાન કરવો
- મૃતદેહને શબઘરમાં કેટલા કલાક માટે રાખી મૂકી શકાય છે?
 - 24 કલાક
 - 48 કલાક
 - 52 કલાક
 - 72 કલાક
- મૃત્યુ બાદ, મૃતકના સગાંસંબંધીઓને સત્તાવાળાઓ પાસેથી _____ પ્રમાણપત્ર મેળવવા કહો.
 - જન્મ
 - હોસ્પિટલ
 - મૃત્યુ
 - ઉપરનામાંથી એકપણ નહીં

B. ટૂંકમાં જવાબ આપો

- મૃતદેહની સંભાળ માટે જરૂરી વસ્તુઓની યાદી આપો.
- ક્લિનિકલ મૃત્યુનો ચિન્હો કયાં કયાં છે?
- મૃતદેહની સંભાળ માટેના મૂળભૂત પગલાંઓ જણાવો.

સંદર્ભ

નેશનલ સ્કિલ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન. મે 2015.
જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ. એનએસડીસી, નવી દિલ્હી.

હોસ્પિટલમાં દાખલ દર્દીઓ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

નોટ્સ

Unit

પ્રાથમિક સારવાર

171162CH04

સાવચેતી...

વિદ્યાર્થીઓએ તાલીમ પછી જ પ્રાથમિક સારવાર કરનાર તરીકે કામ કરવું.

પરિચય

આ યુનિટમાં, તમે પ્રાથમિક સારવાર માટે વપરાતી વિવિધ સુવિધાઓ, ઉપકરણ અને સામગ્રી વિશે શીખશો. પ્રાથમિક સારવાર સુવિધાઓ સુલભ સ્થળોએ હોવી આવશ્યક છે.

પ્રાથમિક સારવાર એ ઔપચારિક અને યોગ્ય તબીબી મદદ ઉપલબ્ધ થાય તે પહેલાં કટોકટીની પરિસ્થિતિમાં દર્દીને આપવામાં આવતી પ્રથમ સહાય અથવા મદદ અથવા સારવાર છે. કોઈપણ પ્રશિક્ષિત વ્યક્તિ અથવા પેરામેડિકલ સ્ટાફ કોઈપણ સમયે પ્રાથમિક સારવાર સેવાઓ પ્રદાન કરી શકે છે. કટોકટીની પરિસ્થિતિઓનો સામનો કરવા માટે કાર્યસ્થળ પર એમ્બ્યુલન્સ પણ તૈનાત થયેલી હોવી જોઈએ. પ્રાથમિક સારવાર આપવાનો હેતુ દર્દીના સ્વાસ્થ્યને વધુ બગડતું અટકાવવાનો છે. પ્રાથમિક સારવાર કરનારની જવાબદારી દર્દીનો વિશ્વાસ જીતીને તેને મદદ કરવાની છે. તે જ સમયે, સારવાર આપતી વખતે પ્રાથમિક સારવાર કરનારે તેણીના/તેના પોતાના જીવનને જોખમમાં મૂકવું જોઈએ નહીં. તેણીએ/તેણે હંમેશા ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે ઘાયલને એક કરતાં વધુ ઈજા થઈ શકે છે.

જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ ઈજા અથવા અચાનક બીમારીનો ભોગ બને છે, ત્યારે તેણીની/તેની સ્થિતિની અગવડતા, પીડા અને બગાડને ઘટાડવા માટે તેણીને/તેને તાત્કાલિક તબીબી સહાય અથવા સારવાર પૂરી પાડવામાં આવી શકે છે. આ પરિસ્થિતિઓ દરમિયાન, બની શકે છે કે પ્રશિક્ષિત તબીબો સ્થળ પર ઉપલબ્ધ ન હોય. તેથી, 'પ્રાથમિક સાંભળ', જે વ્યાવસાયિક તબીબી સહાય ઉપલબ્ધ થાય તે પહેલાં પૂરી પાડવામાં આવે છે, તેને 'પ્રાથમિક સારવાર' કહેવામાં આવે છે.

પ્રશિક્ષિત જીડીએ તરીકે, 'તબીબી સારવાર'ના આગમનની રાહ જોતી વખતે પ્રાથમિક સારવાર પૂરી પાડવાના સિદ્ધાંતો અને પ્રક્રિયાઓને સમજવી જરૂરી છે.

આ યુનિટ પ્રાથમિક સારવારના સિદ્ધાંતો અને નિયમોનું પણ વર્ણન કરે છે, પ્રાથમિક સારવાર માટેની સુવિધાઓ, સાધનો અને સામગ્રીની ઓળખ કરે છે અને તાવ, હીટસ્ટ્રોક, કમરનો દુખાવો, અસ્થમા અને ખોરાકથી થતા રોગોમાં પ્રાથમિક સારવાર કરનારની ભૂમિકા ભજવે છે.

સત્ર 1: પ્રાથમિક સારવારના સિદ્ધાંતો અને નિયમો

આ સત્રમાં, તમે પ્રાથમિક સારવારના સિદ્ધાંતો અને નિયમો વિશે શીખશો. આ સત્ર મૂળભૂત પ્રાથમિક સારવારના હેતુ, સિદ્ધાંતો અને સામાન્ય નિયમો સમજાવે છે. પ્રાથમિક સારવારનો અર્થ છે ઈજા અથવા અચાનક બીમારીથી પીડિત લોકો માટે જીવન સહાયક સારવાર શરૂ કરવી. આપણે સમજવું પડશે કે પ્રાથમિક સારવારની પોતાની મર્યાદાઓ છે અને તેને વ્યાવસાયિક તબીબી સારવાર વડે બદલી શકાતી નથી. પ્રાથમિક સારવાર કરનાર દ્વારા આપવામાં આવતી સહાય દર્દીના જીવનને બચાવવામાં મદદ કરે છે. ઈન્ટરનેશનલ ઓર્ગેનાઈઝેશન ફોર સ્ટાન્ડર્ડાઈઝેશન (આઈએસઓ)એ પ્રાથમિક સારવાર માટે સ્પષ્ટ કરેલ પ્રતીક લીલા પૃષ્ઠભૂમિ પર સપ્રમાણ સફેદ ક્રોસ ધરાવે છે.

પ્રાથમિક સારવારનો હેતુ

પ્રાથમિક સારવાર આપવાનો મુખ્ય હેતુ યોગ્ય તબીબી નિષ્ણાતના આગમન પહેલાં વ્યક્તિના જીવનને ટકાવી રાખવાનો, પીડાને કારણે તેણીની/તેની અગવડતા ઘટાડવાનો, વહેલા સ્વસ્થ થવામાં મદદ કરવાનો તેમજ તેણીની/તેની સ્થિતિને બગડતી અટકાવવાનો છે.

પ્રાથમિક સારવારના સિદ્ધાંતો

પ્રાથમિક સારવારના મૂળભૂત સિદ્ધાંતો નીચે મુજબ છે:

- (i) જીવન બચાવવું: આમાં ઘાયલ અને બચાવકર્તાના જીવનને બચાવવાનો સમાવેશ થાય છે.
- (ii) વધુ નુકસાનથી ઘાયલનું રક્ષણ સુનિશ્ચિત કરવું: સારવાર વિસ્તાર સુરક્ષિત હોવો જરૂરી છે અને તેમાં વધુ લોકો ન હોવા જોઈએ.
- (iii) પીડામાં રાહત પ્રદાન કરવી: આમાં આઈસ પેકનો ઉપયોગ અથવા સ્લિંગ લગાવવાનો સમાવેશ થાય છે.
- (iv) સ્થિતિને બગડતી અટકાવવી: ખાતરી કરો કે પ્રાથમિક સારવાર પ્રક્રિયાઓ દર્દીની સ્થિતિને વધુ ખરાબ કરતી નથી.

પ્રાથમિક સારવાર

આકૃતિ 4.1 પ્રાથમિક સારવારનું પ્રતીક

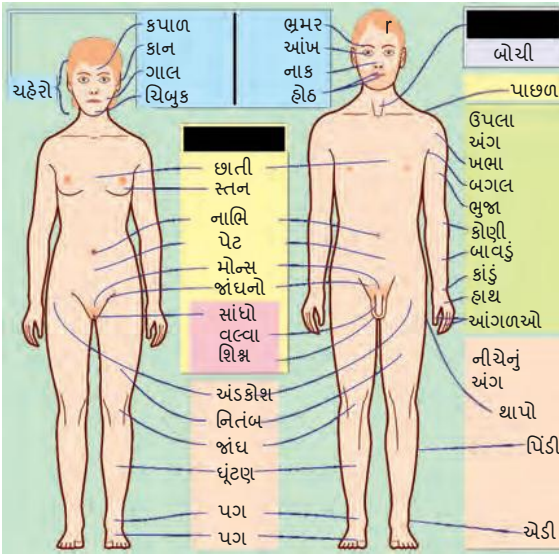
પ્રાથમિક સારવારના નિયમો

- તપાસો (ચેક): શું થયું છે અને વ્યક્તિ સાથે શું ખોટું છે તે શોધો. વ્યક્તિને દિલાસો આપો અને આશ્રયની વ્યવસ્થા કરો.
- કોલ કરો: વ્યાવસાયિક તબીબી સહાયની વ્યવસ્થા કરો.
- સંભાળ (કેર): પીડિતને મદદ કરો, શક્ય હોય તો તેણીને/તેને ખસેડ્યા વિના.

આરોગ્ય કટોકટી

'આરોગ્ય કટોકટી' એવી પરિસ્થિતિ છે, જેમાં અચાનક બીમારી અથવા અકસ્માતને કારણે વ્યક્તિના આરોગ્ય ખતરો અથવા જોખમ હોય છે અને જીવન બચાવવા માટે તાત્કાલિક મદદની જરૂર હોય છે. તબીબી સહાય આવે તે પહેલાં કટોકટીની સ્થિતિમાં વ્યક્તિને તાત્કાલિક ધ્યાન અને પ્રાથમિક સારવાર પ્રદાન કરવી આવશ્યક છે. વિવિધ પરિસ્થિતિઓ કે જેને તાત્કાલિક તબીબી સંભાળની જરૂર છે તે છે - ઇલેક્ટ્રિક આંચકો, શ્વાસ લેવામાં તકલીફ, દાઝવું, રક્તસ્રાવ, ઈજા, અસ્થિભંગ, હાર્ટ એટેક વગેરે.

માનવ શરીર

આકૃતિ 4.2 માનવ શરીર

માનવ શરીરના વિવિધ ભાગો એકસાથે અનેક કાર્યો કરવા માટે એકસાથે કામ કરે છે. પુખ્તાવસ્થામાં શરીરમાં લગભગ 100 ટ્રિલિયન કોષો હોય છે, જે જીવનનું મૂળભૂત એકમ છે. આ કોષો વ્યવસ્થિત રીતે ગોઠવાયેલા હોય છે જે આખા શરીરની રચના કરવામાં આવે છે, જેમાં વિવિધ શરીર પ્રણાલીઓ હોય છે. જન્મ સમયે નવજાત શિશુમાં 300 હાડકાં હોય છે, જ્યારે પુખ્ત વયના વ્યક્તિમાં 206 હાડકાં હોય છે. શરીરમાં વિવિધ પ્રણાલીઓનો સમાવેશ થાય છે, જેમ કે મસ્ક્યુલોસ્કેલેટલ, કાર્ડિયોવેસ્ક્યુલર, પાચન, અંતઃસ્ત્રાવી, ઇન્ટિગ્યુમેન્ટરી, મૂત્ર, લસિકા, રોગપ્રતિકારક, શ્વસન અને પ્રજનન. હવે આપણે પ્રાથમિક સારવારના મુદ્દા પરથી જીવનના બે મહત્વપૂર્ણ પાસાઓને સમજીશું

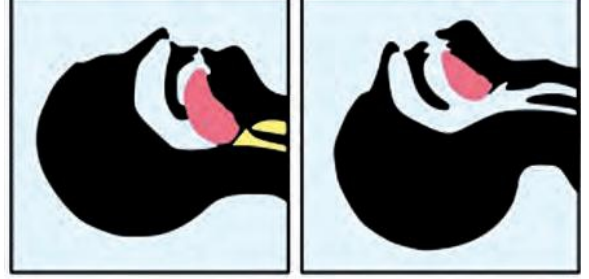
શ્વાસોચ્છવાસ

શ્વાસ જીવન માટે મહત્વપૂર્ણ છે. એક વ્યક્તિ દિવસમાં લગભગ 20,000 વખત શ્વાસ લે છે. શ્વાસ લેવાની પ્રક્રિયા શ્વસનતંત્ર દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે, જેમાં નાક, ગાળું, સ્વરપેટી, શ્વાસનળી અને ફેફસાંનો સમાવેશ થાય છે. આપણે નાક

અથવા મોં દ્વારા હવા શ્વાસમાં લઈએ છીએ જે ફેરીન્ક્સ અથવા ગળામાં મળે છે, જે નાક અને મોંની પાછળ સ્થિત છે. જ્યારે આપણે શ્વાસ લઈએ છીએ અને બહાર કાઢીએ છીએ ત્યારે છાતીને પેટથી અલગ કરતી ડાયાફ્રમ ઉપર અને નીચે ખસે છે. જ્યારે આપણે શ્વાસ લઈએ છીએ, ત્યારે છાતીના પોલાણને વિસ્તૃત કરવા માટે ડાયાફ્રમ મહત્તમ હવા ભરવા માટે નીચે ખસે છે. જ્યારે આપણે શ્વાસ બહાર કાઢીએ છીએ, ત્યારે ડાયાફ્રમ ઉપર ખસે છે, જે છાતીના પોલાણને નાક અને મોં દ્વારા ફેફસામાં વાયુઓને બહાર ધકેલવા દબાણ કરે છે.

જીભ પાછળની તરફ પડવાના કિસ્સામાં, જે શ્વસન માર્ગને અવરોધિત કરે છે, માથું હાથપર લંબાવવું અને ચિબુક ઉપર ખેંચવી જરૂરી છે, જેથી જીભ ઉપસે અને શ્વસનમાર્ગ સાફ થાય છે.

આકૃતિ 4.3 શ્વસન સંબંધી સમસ્યા માટે પ્રાથમિક સારવાર

રક્ત પરિભ્રમણ

લોહીમાં પ્લાઝ્મા, લાલ રક્તકણો, શ્વેત રક્તકણો અને સ્નિગ્ધ માધ્યમમાં સસ્પેન્ડેડ પ્લેટલેટ્સનો સમાવેશ થાય છે. હૃદય, રુધિરાભિસરણ તંત્રનું મુખ્ય પમ્પિંગ અંગ, સ્નાયુઓનું બનેલું છે. તે બે ફેફસાંની વચ્ચે સહેજ ડાબી તરફ વળેલું છે. હૃદયના તળિયે આવેલ પોઇન્ટેડ ટીપ જ્યારે પણ હૃદય ધબકે છે ત્યારે છાતીની આગળની દિવાલને સ્પર્શે છે, અવાજ ઉત્પન્ન કરે છે. તમે હૃદયના ધબકારા પણ સાંભળી શકો છો. જ્યારે હૃદય સંકુચિત થાય છે, ત્યારે તે લોહીને બે મુખ્ય લૂપ્સ અથવા ચક્રોમાં ધકેલે છે - પ્રણાલીગત લૂપ અને પલ્મોનરી લૂપ.

રક્ત તમામ અવયવો, રચનાઓ અને પેશીઓમાં ઓક્સિજનનું પરિભ્રમણ કરીને અને પ્રણાલીગત ચક્ર દ્વારા કાર્બન ડાયોક્સાઇડ એકત્ર કરીને શરીરની પ્રણાલીઓ સુધી પહોંચે છે. પલ્મોનરી લૂપ લોહીના ઓક્સિજનકરણમાં મદદ કરે છે. તે ફેફસાંમાં અને માંથી કાર્બન ડાયોક્સાઇડ છોડવા અને પેશીઓમાં ઓક્સિજન વહન કરવા માટે લોહીનું પરિભ્રમણ કરે છે. પ્રણાલીગત ચક્ર અને પલ્મોનરી ચક્ર અનુક્રમે હૃદયની ડાબી અને જમણી બાજુને નિયંત્રિત કરે છે.

કાર્યસ્થળે આરોગ્ય અને સુરક્ષા જોખમો

જો કોઈ વ્યક્તિ જોખમના સંપર્કમાં આવે તો તેના આરોગ્ય પર પ્રતિફળ અસર થવાની સંભાવનાને કાર્યસ્થળે જોખમી પરિબલ તરીકે ગણવામાં આવે છે. ચાલો હવે વિવિધ પ્રકારના જોખમો અને તેના કારણો વિશે જાણીએ. આ આપણને કાર્યસ્થળ પર આવી શકે તેવા વિવિધ જોખમોને ઓળખવામાં મદદ કરશે.

જોખમોના પ્રકારો

જૈવિક

બેક્ટેરિયા, વાયરસ, જંતુઓ, છોડ, પક્ષીઓ, પ્રાણીઓ, માણસો વગેરે જેવા જીવંત જીવો જૈવિક જોખમો માટે કારણભૂત હોય છે.

રાસાયણિક

રાસાયણિક જોખમોમાં એસિડ, ઝેર, સફાઈ એજન્ટો વગેરેના કારણે થતા જોખમોનો સમાવેશ થાય છે. આ રસાયણના ભૌતિક અને ઝેરી ગુણધર્મો પર નિર્ભર હોય છે. જોખમની તીવ્રતા રસાયણના ઝેરી ગુણધર્મો પર આધારિત છે.

કિરણોત્સર્ગ

કિરણોત્સર્ગના જોખમો કિરણોત્સર્ગી પદાર્થોના કિરણોત્સર્ગના સંપર્ક સાથે સંબંધિત છે.

અર્ગનોમિક્સ

લાંબા સમય સુધી સમાન મુદ્રા અને હલનચલન, વર્કસ્ટેશનનું અયોગ્ય લેઆઉટ (દા.ત., કોમ્પ્યુટર વર્કસ્ટેશન, ઇલેક્ટ્રિકલ ગેજેટ્સના સમારકામ માટેનું વર્કસ્ટેશન, વગેરે), ખામીયુક્ત ખુરશીઓ, સાધનો અને ઉપકરણ વગેરેને કારણે અર્ગનોમિક જોખમો સર્જાય છે. ખોટી મુદ્રાઓ પણ થાક, પીઠનો દુખાવો, ખભા અને નીચલા અંગોમાં અગવડતાનું કારણ બને છે.

ભૌતિક

આ જોખમો લપસણી સપાટીઓ, નીચે પડતી વસ્તુઓ, મેન્યુઅલ હેન્ડલિંગ (ઉપાડવું, દબાવવું, વહન કરવું), તીક્ષ્ણ સાધનો અને ઉપકરણ, કિરણોત્સર્ગ, ચુંબકીય ક્ષેત્રો, અતિશય દબાણ (ઉચ્ચ દબાણ અથવા શૂન્યાવકાશ), અતિશય મોટો અને દીર્ઘકાલીન અવાજ, અને ગુંડાગીરી (કામદાર અથવા કામદારોના જૂથ સામે અસાધારણ, પુનરાવર્તિત વર્તન, આરોગ્ય અને સલામતીનું જોખમ ઊભું કરે છે) ને કારણે થાય છે. આ તણાવ, હતાશા, આત્મસન્માન ગુમાવવું, અપરાધની લાગણી, ફોબિયા, ઊંઘ અને ખાવાની વિકૃતિઓ વગેરેનું કારણ બની શકે છે.

મનોસામાજિક

મનોસામાજિક જોખમો હિંસા, સમયમર્યાદા પૂરી કરવા માટે કાર્યસ્થળ પર અતિશય દબાણ અથવા તણાવ, કાર્યસ્થળ પર તકરાર વગેરેને કારણે થાય છે. તેમાં જાતિ, નસલ, ચામડીનો રંગ, વંશીય મૂળ, લિંગ, ધર્મ વગેરેના આધારે ભેદભાવને લીધે થતા જોખમોનો પણ સમાવેશ થાય છે.

સલામતી

કાર્યસ્થળ પર સલામતીના જોખમોમાં લપસી જવું અથવા ટ્રીપિંગ, મશીનની અયોગ્ય રક્ષા, અથડામણ, બમ્પ્સ, માર્ગ અને આગ અકસ્માતો, સાધનસામગ્રીમાં ખામી અથવા ભંગાણ અને વિદ્યુત અકસ્માતો (તે બળી શકે છે, પ્રવાહના સંપર્કમાં રહેલા વિસ્તારોને અસર કરી શકે છે) નો સમાવેશ થાય છે.

પ્રાયોગિક અભ્યાસ

1. હોસ્પિટલની મુલાકાત લો અને અપનાવવામાં આવેલા પ્રાથમિક સારવારના ઉપાયો અંગે જાણો.
2. તમારી શાળામાં કટોકટીની સ્થિતિમાં પ્રાથમિક સારવાર પૂરી પાડવા માટે વહીવટીતંત્ર દ્વારા લેવાયેલા પગલાંઓ શોધો.
3. નજીકની હોસ્પિટલની મુલાકાત લો અને વિવિધ જોખમોનું અવલોકન કરો. નીચે આપેલા કોષ્ટકમાં તમે નોંધેલા સામાન્ય જોખમોની સૂચિ બનાવો

જોખમોના પ્રકારો	હોસ્પિટલમાં જોખમો માટે સંવેદનશીલ સ્થાનો
જૈવિક	
રાસાયણિક	
કિરણોત્સર્ગ	
અર્ગનોમિક્સ	
ભૌતિક	
મનોસામાજિક	

આકૃતિ 4.4 જોખમોના પ્રકારો

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. પ્રથમ તબક્કે આપવામાં આવેલ તબીબી ધ્યાનને _____ કહેવામાં આવે છે.
2. પ્રાથમિક સારવાર માટેનો આઈએસઓ ઉલ્લેખિત પ્રતીક લીલી પૃષ્ઠભૂમિ પર _____ છે.
3. લોહી એ _____ નું બનેલું ચીકણું પ્રવાહી છે.
4. શ્વાસોચ્છવાસએ _____ શ્વાસમાં લેવાની અને _____ બહાર કાઢવાની પ્રક્રિયા છે.

B. ટૂંકમાં જવાબ આપો

1. પ્રાથમિક સારવારનો હેતુ શું છે?
2. પ્રાથમિક સારવારના સિદ્ધાંતો જણાવો.
3. આરોગ્ય કટોકટી એટલે શું? વિવિધ કટોકટીયુક્ત સ્થિતિઓનું વર્ણન કરો.
4. પ્રાથમિક સારવારના નિયમો સમજાવો.

સત્ર 2: પ્રાથમિક સારવાર માટેની સુવિધાઓ, ઉપકરણ અને સામગ્રીઓ ઓળખવી

આ સત્ર પ્રાથમિક સારવાર માટે વપરાતી વિવિધ સુવિધાઓ, ઉપકરણ અને સામગ્રીઓ વિશે સમજાવે છે. કટોકટીની પરિસ્થિતિઓને પહોંચી વળવા માટે કાર્યસ્થળ પર પ્રાથમિક સારવાર સુવિધાઓ અને એમ્બ્યુલન્સ સેવા ઉપલબ્ધ હોવી આવશ્યક છે.

એમ્બ્યુલન્સ એ એવું વાહન છે જે ગંભીર રીતે બીમાર અથવા ઘાયલ લોકોને તબીબી સુવિધા સુધી પહોંચાડે છે. એમ્બ્યુલન્સ એ મોટર વાહનો છે, જે હેલિકોપ્ટર, એરોપ્લેન અથવા તો બોટ પણ હોઈ શકે છે. એમ્બ્યુલન્સના આંતરિક ભાગમાં એક અથવા વધુ દર્દીઓ અને કટોકટી તબીબી કર્મચારીઓને સમાવી શકાય છે. તે હોસ્પિટલના માર્ગમાં દર્દીની સ્થિતિને સ્થિર કરવા માટે પુરવઠો અને સાધનો ધરાવે છે.

કોઈ સંસ્થા અથવા શૈક્ષણિક સંસ્થા કટોકટીની પરિસ્થિતિઓને પહોંચી વળવા માટે પ્રાથમિક સારવાર ખંડ, પ્રાથમિક સારવાર કીટ, આરોગ્ય કેન્દ્ર અને પ્રાથમિક સારવાર ઉપકરણ જેવી પ્રાથમિક સારવાર સુવિધાઓ પૂરી પાડે છે. પ્રાથમિક સારવાર કરનાર તરીકે ઓળખાતા અને ઈજાગ્રસ્તોને પ્રાથમિક સારવાર આપવા માટે તાલીમ પામેલા એક કે બે કર્મચારીઓને કાર્યસ્થળ પર નિમણૂક કરવી આવશ્યક છે. હવે, ચાલો આપણે આ સુવિધાઓની વ્યવસ્થા કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની સુવિધાઓ અને મહત્વપૂર્ણ પાસાંઓને સમજીએ.

પ્રાથમિક સારવાર ખંડ

તે એવી જગ્યા છે જ્યાં પ્રાથમિક સારવાર સેવાઓ પૂરી પાડવા માટે ઉપકરણ અને સામગ્રીઓ વ્યવસ્થિત રીતે ગોઠવવામાં આવે છે. પ્રાથમિક સારવાર ખંડમાં નીચેના હોવા જોઈએ:

- પ્રાથમિક સારવારના પ્રતીક સાથેની નેમપ્લેટ
- પૂરતી પ્રકાશવ્યવસ્થા અને વેન્ટિલેશન સુવિધા
- શૌચાલય, જે વિવિધ રીતે વિકલાંગ વ્યક્તિઓ માટે અનુકૂળ હોવા જોઈએ
- સ્ટ્રેચર અથવા વ્હીલચેર પર વ્યક્તિની સરળ હિલચાલ માટેની સુવિધાઓ

પ્રાથમિક સારવાર ખંડમાં સામેલ અન્ય સુવિધાઓ છે:

- ટેબલ અને ખુરશીઓ
- એક ટેલિફોન
- ઇમરજન્સી ટેલિફોન નંબર ધરાવતી ડિરેક્ટરી (દા.ત., ભારતમાં ફાયર સર્વિસ સ્ટેશન માટે ટેલિફોન નંબર 101 છે, પોલીસ માટે તે 100 છે અને કટોકટી સેવાઓ અથવા એમ્બ્યુલન્સ માટે તે 108 છે)

- પ્રાથમિક સારવાર કિટ
- પરીક્ષણ લેમ્પ
- બ્લેન્કેટ્સ અને ઓશિકાંવાળો તબીબી પરીક્ષણ કાઉચ
- એક પોર્ટેબલ સ્ક્રીન
- તીક્ષ્ણ સાધનો, જેમ કે સર્જિકલ છરીઓ વગેરે સ્ટોર કરવા માટેનું કન્ટેનર.
- ગરમ અને ઠંડા વહેતા પાણી સાથે સિંક અને વોશબેસિન
- સ્ટરીલાઇઝર
- સ્ટ્રેચર
- વર્ક બેન્ચ અથવા ડ્રેસિંગ ટ્રોલી
- ઓક્સિજન સિલિન્ડર
- સ્ક્રીગમોમેનોમીટર - બ્લડ પ્રેશર માપવાનું સાધન
- રિસુસિટેશન ઉપકરણ
- દવાઓ, ડ્રેસિંગ અને લિનન સ્ટોર કરવા માટેની અલમારીઓ
- ઇલેક્ટ્રિક પાવર પોઇન્ટ
- બેઠક વ્યવસ્થા
- ગંદા ડ્રેસિંગ માટે કન્ટેનર
- તબીબી કચરાના કન્ટેનર

પ્રાથમિક સારવાર કિટ

પ્રાથમિક સારવાર કિટમાં રક્તસ્રાવ, અસ્થિભંગ અને દાઝી જવાના કિસ્સામાં પ્રાથમિક સારવાર પૂરી પાડવા માટેની વસ્તુઓનો સમાવેશ થાય છે. પ્રાથમિક સારવાર કિટને ઉદ્યોગ અથવા સંસ્થા વિશિષ્ટ પણ બનાવી શકાય છે (ઉદ્યોગ અથવા સંસ્થામાં હાથ ધરવામાં આવતી નોકરીની પ્રકૃતિ). દા.ત. મૂળભૂત પ્રાથમિક સારવાર કિટમાં નીચેનાનો સમાવેશ થવો જોઈએ:

- તમામ માપના બેન્ડ-એઈડ્સ
- ઘા સાફ કરવા માટે 4" બાય 4" ગોઝ પેડ.
- ઘા, કાપા અને ઘર્ષણ માટે 4" બાય 4" ડ્રેસિંગ પાટો
- 2" ડ્રેસિંગ રોલ અથવા કેપ બેન્ડેજ ઢાંકવા અને ઈજાઓને બેન્ડિંગ કરવા માટે
- તબીબી ટેપ
- રૂનાં પૂમડાં
- સેફ્ટી પિન
- ઘા સાફ કરવા માટે આલ્કોહોલ પેડ અથવા આઇસોપ્રોપીલ આલ્કોહોલ.

- ટુર્નિકેટ પાટો (કમ્પ્રેશન બેન્ડેજ), જો 15-20 મિનિટથી વધુ દબાણ સાથે રક્તસ્રાવ ચાલુ રહે
- સ્ટિંગ, ઇજાગ્રસ્ત હાથને આરામ કરવા માટે વપરાતો પાટો; તે કાપડનો પહોળો ત્રિકોણાકાર ટુકડો છે જેનો ઉપયોગ ગરદનની આસપાસથી હાથને ટેકો આપવા માટે થાય છે
- સ્પ્લિન્ટ, ઓર્થોપેડિક યાંત્રિક ઉપકરણ જે અસ્થિભંગ (જેમ કે તૂટેલા પગ અથવા હાથ) ના કિસ્સામાં શરીરના એક ભાગને રોકવા અને રક્ષણ કરવા માટે વપરાય છે.

સામાન્ય બીમારીઓ માટેની દવાઓ

એવી ઘણી સામાન્ય બિમારીઓ છે જેનાથી લોકો પીડાઈ શકે છે. આ બિમારીઓ, સામાન્ય રીતે, પ્રકૃતિમાં ગંભીર હોતી નથી અને ઘરેલુ ઉપચાર અથવા ઓવર-ઘ-કાઉન્ટર દવાઓ દ્વારા તેનો ઉપચાર કરી શકાય છે. બિન-નિર્ધારિત દવાઓનો ઉપયોગ કરીને ઘણી સામાન્ય બિમારીઓની સારવાર ઘરે કરવામાં આવે છે. કેટલીક બિમારીઓ ગંભીર પ્રકૃતિની હોય છે અને તેને વ્યાવસાયિક તબીબી ધ્યાનની જરૂર પડે છે. સામાન્ય શરદી પણ ગંભીર બની શકે છે, જો યોગ્ય રીતે અને સમયસર સારવાર ન કરવામાં આવે તો તે ઈન્ફલ્યુએન્ઝા અને ન્યુમોનિયા જેવા અન્ય ચેપી રોગો તરફ આગળ વધી શકે છે. જો બિમારીઓ થોડા દિવસો સુધી ચાલુ રહે, તો દર્દીએ તાત્કાલિક ડોક્ટરની સલાહ લેવી જોઈએ.

કેટલીક દવાઓ, સામાન્ય રીતે, સામાન્ય બિમારીઓ માટે સૂચવવામાં આવેલી દવાઓ નીચેના કોષ્ટકમાં આપવામાં આવી છે.

બીમારીઓ	દવાઓ
એલર્જી	સેન્ટ્રીઝાઈન ટેબલેટ
માથાનો દુખાવો	સેરિડોન, એસ્પીરીન (છાતીના દુખાવા માટે પણ વપરાય છે)
હાઈબર્ન અથવા એસિડિટી	ડાઈજિન ટેબલેટ અથવા સિરપ
બંધ નાક	નાક અને છાતી પર ઘસવા માટે વેપોરબ
ખાંસી અને શરદી	ખાંસી અને શરદી માટે ટેબલેટ અથવા સીરપ
તાવ અથવા ફ્લૂ	પેરાસીટામોલ (સામાન્ય પેઇનકિલર તરીકે પણ વપરાય છે)
કબજિયાત	ઇસબગોલની ભૂકી (ગરમ દૂધ અથવા પાણી સાથે)
મચકોડ અને તાણ	ફ્લેક્સન અથવા કોમ્બીફ્લેમ ટેબલેટ (એક બળતરા વિરોધી પેઇનકિલર તરીકે વપરાય છે)
ડીહાઇડ્રેશન	ઓરલ રિહાઇડ્રેશન સોલ્ટ (ઓઆરએસ)

તમામ સાધનો અને સામગ્રી સાથે પ્રથમિક સારવાર કિટ તૈયાર કરો.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

- _____ એ ખાસ કરીને ગંભીર રીતે બીમાર અથવા ઘાયલ લોકોને તબીબી સુવિધામાં લઈ જવા માટેના પરિવહન માટે રચાયેલ વાહન છે.
- _____ એ એક ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણ છે જે હૃદય માટે પ્રીસેટ વોલ્ટેજના ઇલેક્ટ્રિક આંચકાનું સંચાલન કરે છે.
- _____ એ ઇજાગ્રસ્ત હાથને ટેકો આપવા માટે વપરાતી પટ્ટી છે.
- _____ એ એવી વ્યક્તિ છે જે કટોકટીના દ્રશ્યની જવાબદારી સંભાળે છે અને પ્રાથમિક સારવારનું સંચાલન કરે છે.
- ઓઆરએસનું આખું નામ છે _____.
- _____ તે સ્થાન છે જ્યાં પ્રાથમિક સારવાર સેવાઓ માટે ઉપકરણ અને સામગ્રી વ્યવસ્થિત રીતે ગોઠવવામાં આવે છે.
- _____ કિટની સામગ્રી મુખ્યત્વે પ્રાથમિક સારવાર પૂરી પાડવા માટે છે.

B. ટૂંકમાં જવાબ આપો

- પ્રાથમિક સારવાર ખંડ અને તે જે સુવિધાઓ આપે છે તેનું વર્ણન કરો.
- પ્રાથમિક સારવાર કિટનું વર્ણન કરો અને તેના સમાવિષ્ટોની નોંધણી કરો.
- સામાન્ય બિમારીઓ માટે કઈ દવાઓ છે? થોડી દવાઓની નોંધણી કરો.

સત્ર ૩: તાવ, હીટસ્ટ્રોક, પીઠનો દુખાવો, અસ્થમા અને ખોરાક-જન્ય બીમારી માટે પ્રાથમિક સારવાર કરનારની ભૂમિકા નિભાવવી.

આ સત્ર તમને હીટસ્ટ્રોક, કમરનો દુખાવો, અસ્થમા અને ખોરાક-જન્ય બીમારીથી પીડાતા લોકોને સંભાળવામાં પ્રાથમિક સારવાર આપનારની ભૂમિકાને સમજવામાં મદદ કરશે. પ્રાથમિક સારવાર આપનાર એવી વ્યક્તિ છે જે કટોકટીની પરિસ્થિતિને હાથ ધરે છે અને પ્રથમ સહાયનું સંચાલન કરે છે. મોટે ભાગે, કટોકટીના દ્રશ્ય પર પ્રાથમિક સારવાર આપનાર એ રાહદારી હોય છે, જે મદદ કરવા તૈયાર હોય છે. માતા-પિતા, જે તેણીને/તેના બાળકને મદદ કરે છે, ઇજાગ્રસ્ત રાહદારીની સારવાર કરતા અગ્નિશામક અથવા કર્મચારી, જે સંભાળ

પૂરી પાડે છે, તે તમામ પ્રાથમિક સારવાર પૂરી પાડે છે. પ્રાથમિક સારવાર આપનાર ઈજાઓ અને બીમારીઓનું નિદાન કે સારવાર કરતા નથી પરંતુ જરૂરિયાતમંદ વ્યક્તિને મદદ આપે છે.

આ સત્રમાં તાવ, હીટસ્ટ્રોક, કમરનો દુખાવો, અસ્થમા અને ખોરાકજન્ય બીમારીથી પીડિત વ્યક્તિને પ્રાથમિક સારવાર કેવી રીતે આપવી તેનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. પ્રાથમિક સારવાર કરનાર તરીકે, પ્રથમ વસ્તુ એ છે કે પરિસ્થિતિનું સંચાલન કરવું અને તબીબી સહાય અથવા એમ્બ્યુલન્સના આગમન સુધી ચાર્જમાં રહેવું. તબીબી સહાય અથવા એમ્બ્યુલન્સના આગમન પહેલાં, ઘણા લોકો મદદ કરવા અને સ્થળ પર ભીડ કરવાની ઓફર કરી શકે છે. કટોકટીની પરિસ્થિતિમાં, જ્યાં મૂઝવણ અને ભય હોય છે, એક પ્રશિક્ષિત અને અસરકારક પ્રાથમિક સારવાર કરનાર દરેકને આશ્વાસન આપે છે અને સમગ્ર અનુભવને ઓછો આઘાતજનક બનાવી શકે છે. પ્રથમ સહાય આપવા ઉપરાંત, વ્યક્તિએ નીચેનાની ખાતરી કરવી જોઈએ:

- બિનજરૂરી ભીડનું સંચાલન
- ઈજાગ્રસ્તના સામાનનું રક્ષણ

સામાન્ય વિચારણા અને નિયમો

પ્રાથમિક જીવન-બચાવ પ્રક્રિયાઓમાં માથું નમવું, ગૂંગળામણમાં પ્રાથમિક સારવાર અને પુનઃપ્રાપ્તિની સ્થિતિ છે. હવે, ચાલો કલ્પના કરીએ કે કોઈ વ્યક્તિ અકસ્માતનો ભોગ બન્યો છે. પ્રાથમિકતાની સેવાઓ કે જેને પ્રાથમિક સારવાર કરનારે આ પ્રકારની કટોકટીની પરિસ્થિતિમાં અનુસરવાની જરૂર છે તે નીચે મુજબ છે:

સ્ટેપ 1

રક્તસ્રાવ માટે તપાસો: ઘા વિસ્તાર પર સીધું દબાણ લાગુ કરીને રક્તસ્રાવ બંધ કરો.

સ્ટેપ 2

માથા, ગરદન અને કરોડરજ્જુની ઈજા માટે તપાસો: જો આમાંથી કોઈની પણ શંકા હોય, તો વધુ ઈજાને રોકવા માટે પીડિતને સ્થિર કરો. પીડિતને ખસેડવાથી કરોડરજ્જુની ઈજાઓની અસરમાં વધારો થશે.

સ્ટેપ 3

પ્રતિભાવ નક્કી કરો: જો પીડિત બેભાન હોય, તો હળવેથી હલાવીને અને તેની સાથે વાત કરીને જગાડવાનો પ્રયાસ કરો. પ્રવાહી ન આપો, પીડિત ગળી શકતો નથી અને ગૂંગળામણ પણ કરી શકે છે. તેણી/તેની છાતીની હિલચાલ તપાસો અને શ્વાસના અવાજો સાંભળો (પીડિતના નાક અને મોં પાસે તમારા કાન મૂકો અને તમારા ગાલ પર શ્વાસ અનુભવો). જો પીડિત શ્વાસ ન લેતો હોય, તો મોં-થી- મોં રિસુસિટેશન આપવું જોઈએ.

પ્રાથમિક સારવાર

જો તમે તે કરવા માટે પ્રશિક્ષિત ન હો, તો વહેલામાં વહેલી તકે તબીબી મદદ લો.

જો પીડિત શ્વાસ લેતા હોય પરંતુ બેભાન હોય, તો માથું અને ગરદન શરીર સાથે ગોઠવીને તેને એક બાજુએ ફેરવો. આનાથી મોંમાંથી પાણી કાઢવામાં મદદ મળશે અને જીભ અથવા ઉલટીને વાયુમાર્ગને અવરોધિત કરવાથી રોકવામાં મદદ મળશે જો પીડિત પ્રતિભાવ આપતો નથી, તો કાળજીપૂર્વક વ્યક્તિને પીઠ પર ફેરવો અને વાયુમાર્ગ ખોલો.

- પીડિતનું માથું અને ગરદન સંરેખિત રાખો.
- માથું પકડતી વખતે સાવધાનીપૂર્વક પીઠ પર વળો.
- ચિબુક ઉપાડીને વાયુમાર્ગ ખોલો.

ABC નું અવલોકન કરો

મૂળભૂત જીવન-રક્ષક પગલાં

Ref: AFH 36-2218, Vol 1, Vol 2
વાતાવરણમાં ઇજાઓની સારવાર કરતી વખતે અત્યંત કાળજી રાખો.
વિવિધ નિયમો લાગુ થઈ શકે છે.

તત્કાળ પગલાં
જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ ઘાયલ થયો છે:

- ખુલ્લો શ્વાસનમાર્ગ સ્થાપિત કરો (જો શક્ય હોય તો ગરદનની ઇજા, ખાતરી કરો કે શ્વાસનમાર્ગનો ઉપયોગ કરીને ખોલવામાં આવે છે જડબાના થ્રસ્ટ દાવપેચ; માથું ફેરવશો નહીં)
- શ્વાસોશ્વાસ ની ખાતરી કરો
- પરિભ્રમણને ટેકો આપવા માટે રક્તસ્રાવ બંધ કરો
- વધુ વિકલાંગતા અટકાવો
 - ગરદનની ઇજાઓને સ્થિર કરો
 - ખુલ્લા ઘા પર ડ્રેસિંગ મૂકો
 - સ્પિન્ટ સ્પષ્ટ અંગ વિકૃતિ
- પ્રતિફળ હવામાનના વધુ સંપર્કમાં ઘટાડો

માથું નમવું, ચિન લિફ્ટ.

- A શ્વાસનમાર્ગ
- B શ્વાસોશ્વાસ
- C પરિભ્રમણ
- D વિકલાંગતા
- E સંપર્ક

A → શ્વાસનમાર્ગ

B → શ્વાસોશ્વાસ

C → પરિભ્રમણ

શ્વાસનમાર્ગ

ખાતરી કરો કે જીભ અથવા કોઈપણ બાહ્ય વસ્તુ શ્વાસનમાર્ગને અવરોધે નહીં.

શ્વાસોશ્વાસ

ખાતરી કરો કે પીડિત શ્વાસ લઈ રહ્યો છે.

જો તમને મોં-થી-મોં શ્વાસન આપવાની તાલીમ આપવામાં આવી હોય, તો શ્વાસોશ્વાસ આપવાની સુવિધા આપો

આકૃતિ 4.6 મૂળભૂત જીવન-રક્ષક પગલાં

આકૃતિ 4.7 સીપીઆર પ્રાથમિક સારવાર

પરિભ્રમણ

હૃદય સામાન્ય રીતે ધબકે છે તેની ખાતરી કરવા માટે પલ્સ તપાસો. પીડિતના ધબકારા અથવા પલ્સ તપાસો. જો પલ્સ ન હોય અને તમને કાર્ડિયો પલ્મોનરી રિસુસિટેશન (સીપીઆર) કરવાની તાલીમ આપવામાં આવી હોય, તો તરત જ CPR શરૂ કરો. (નોંધ: સીપીઆર ત્યારે આપવામાં આવે છે જ્યારે હૃદય અને ફેફસાં બંને કામ કરવાનું બંધ કરી દે છે)

સ્ટેપ 4

કટોકટીની સેવાઓ પર કોલ કરો: મદદ માટે કોલ કરો અથવા શક્ય તેટલી વહેલી તકે અન્ય કોઈને આવું કરવા માટે કહો. જો તમે એકલા હોવ, તો મદદ માટે બોલાવતા પહેલા.

શ્વાસ આપવાનો પ્રયાસ કરો અને પીડિત પરથી લાંબા સમય સુધી ધ્યાન દૂર ન હટાવો. શાંત રહો અને હાર ન માનો. તબીબી સહાય આવે ત્યાં સુધી પીડિતને પ્રાથમિક સારવાર આપવાનું ચાલુ રાખો.

ચાલો હવે પ્રાથમિક પ્રાથમિક સારવાર પદ્ધતિઓ વિશે જાણીએ જે આરોગ્ય ક્ષેત્રના વિશેષ સંદર્ભ સાથે વિવિધ વ્યવસાયોમાં કામ કરતા લોકોને પ્રાથમિક સારવાર પૂરી પાડવા માટે પ્રાથમિક સારવાર કરનાર દ્વારા ચલાવવામાં આવી શકે છે. તમારી ઉંમર અને શરીરની શક્તિને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે ફક્ત તે જ પ્રાથમિક સારવાર પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરીશું જે સરળતાથી કરી શકાય છે.

તાવ

તાવ સામાન્ય માનવ શરીરના તાપમાન કરતાં વધારે હોય છે (સામાન્ય શરીરનું તાપમાન 37 ° સે અથવા 98.6 ° ફે). શરીરનું તાપમાન એ વ્યક્તિના સ્વાસ્થ્યનું સારું સૂચક છે. તાવ એ એક લક્ષણ છે અને રોગ નથી. તાવને નીચે પ્રમાણે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે:

- ઓછો તાવ: 98.8°F થી 100.8°F
- હળવાથી મધ્યમ: 101° F થી 103° F
- ઉચ્ચ તાવ: 104° F અને તેથી વધુ. જો તાપમાન વધારે હોય, તો તે સંકેત છે કે શરીર બીમારી સામે લડી રહ્યું છે.

કારણો

તાવ ગરમ હવામાન, બેક્ટેરિયલ અથવા વાયરલ ચેપ, સૂર્યની નીચે વધુ સમય વિતાવવો અથવા દવાઓ, ખોરાક અથવા પાણીની એલર્જીને લીધે થઈ શકે છે.

લક્ષણો

લક્ષણોમાં ગરમ ચહેરો, ઉબકા, ઉલટી, માથું અને શરીરમાં દુખાવો, કબજિયાત અને ઝાડા શામેલ હોઈ શકે છે.

પ્રાથમિક સારવાર

ડિજિટલ થર્મોમીટરનો ઉપયોગ કરીને તાપમાનનું નિરીક્ષણ કરો. વધારાના કપડાં દૂર કરો. વ્યક્તિને ઠંડી જગ્યાએ રાખો, અને જો જરૂરી હોય તો, નળના પાણીમાં સ્પોન્જ સ્નાન આપો. પુષ્કળ પ્રવાહી અને પેરાસીટામોલ ટેબ્લેટની સૂચિત માત્રા આપો.

શરીરનું તાપમાન માપવું

તાવના કિસ્સામાં, થર્મોમીટરનો ઉપયોગ કરીને શરીરનું તાપમાન માપવામાં આવે છે. ચાલો હવે શરીરનું તાપમાન કેવી રીતે લેવું તે જાણીએ.

પગલું 1: તૈયારી

ડિજિટલ થર્મોમીટરની ટોચને સ્વચ્છ પાણીથી ધોઈ લો અને તેને સ્વચ્છ કપડાથી લૂછી લો.

પ્રાથમિક સારવાર

સપાટીને સાફ કર્યા પછી તેને ટીશ્યુ પેપરથી સાફ કરો. આ સપાટી પરના જંતુઓ દૂર કરશે.

પગલું 2: ચાલુ કરો

ડિજિટલ થર્મોમીટર ચાલુ કરીને પાવર બટન તપાસો કે તે કામ કરી રહ્યું છે તેની ખાતરી કરો. એલસીડી સ્ક્રીન પર '0' વંચાય તે આવશ્યક છે. જો સ્ક્રીન ખાલી રહે છે, તો બેટરી બદલો. બેટરી બદલવા માટે મેન્યુઅલમાં આપેલી સૂચનાઓ વાંચો. જ્યારે પ્રારંભિક વાંચન સાચું હોય ત્યારે થર્મોમીટરનો ઉપયોગ કરો.

પગલું 3: સ્થિતિ

દર્દીના હોઠને થર્મોમીટરની આસપાસ પકડી રાખવા માટે તેની આસપાસના હોઠ બંધ કરવાનું કહેતાં પહેલાં તેની ટીપ જીભના પાછળના ભાગમાં કેન્દ્રમાં મૂકીને થર્મોમીટરને વ્યક્તિના મોંમાં મૂકો.

પગલું 4: તાપમાન લો

ઉપકરણ દ્વારા તાપમાન વાંચવા માટે બટન દબાવો. આમાં થોડી મિનિટો લાગી શકે છે. વ્યક્તિના મોંમાંથી થર્મોમીટર દૂર કરો અને તાપમાન વાંચો.

પગલું 5: સંગ્રહિત કરો

તમે થર્મોમીટરનો ઉપયોગ કરવાનું સમાપ્ત કરી લો તે પછી, તેને બંધ કરો અને ટીપને પાણીથી સાફ કરો અને તેને ટીશ્યુ પેપર અથવા સૂકા કપડાંથી સાફ કરો. થર્મોમીટરને તેના રક્ષણાત્મક કેસમાં રાખો અને તેને બાળકોની પહોંચથી દૂર સુરક્ષિત જગ્યાએ સંગ્રહિત કરો.

હીટસ્ટ્રોક

હીટસ્ટ્રોક એ ગંભીર ગરમી સંબંધિત સ્થિતિ છે અને તે જીવન માટે જોખમી પણ હોઈ શકે છે. તે ત્યારે થાય છે જ્યારે અતિશય ગરમી અને ભેજને કારણે શરીરની ઠંડકની પદ્ધતિ નિષ્ફળ જાય છે. પરસેવો ગ્રંથિના કાર્યમાં ક્ષતિ એ હીટસ્ટ્રોકનું બીજું કારણ હોઈ શકે છે.

લક્ષણો

હીટસ્ટ્રોકમાં, શરીરનું તાપમાન 104 ° F કરતાં વધારે હોય છે. તાવથી માથાનો દુખાવો, ચક્કર, થાક, વધઘટ બ્લડ પ્રેશર અને ચીડિયાપણું થઈ શકે છે.

પ્રાથમિક સારવાર

વ્યક્તિને ઠંડી જગ્યાએ ખસેડો. વ્યક્તિને ભીના ટુવાલ વડે સ્પોન્જ કરીને તેને ઠંડુ કરો. બગલ અને જંઘામૂળમાં આઈસ પેક લગાવો. ઈલેક્ટ્રોલાઈટવાળું હૂંફાળું પાણી આપો.

પીઠનો દુખાવો

પીઠનો દુખાવો એ શરીરના પાછળના ભાગમાં તીવ્ર દુખાવો છે. પીડા, સામાન્ય રીતે, ટૂંકા ગાળા માટે ચાલુ રહે છે. તે સૂચવે છે કે શરીર તણાવ હેઠળ છે. તે હાડકાં, અસ્થિબંધન અને કરોડરજ્જુ તથા ચેતાના સ્નાયુઓમાં સમસ્યાઓને કારણે થાય છે.

દુખાવા માટે કારણભૂત પરિબલો

ખોટી મુદ્રા, અયોગ્ય ફૂટવેર; ચાલવાની ખોટી આદત; લાંબા સમય સુધી બેઠક; નરમ ગાદલા પર સૂવું; કિડની, મૂત્રાશય પ્રોસ્ટેટ વિકૃતિઓ; કબજિયાત, તાણ, વગેરેને કારણે પીઠનો દુખાવો વધી શકે છે.

પ્રાથમિક સારવાર

ગરમ અથવા ઠંડા પેકથી મસાજ કરો અને પીડા રાહત માટે પેઇનકિલર્સ અથવા રિલેક્સન્ટ્સનો ઉપયોગ કરો.

અસ્થમા

અસ્થમા એ ફેફસાના દીર્ઘકાલીન સોજાનો રોગ છે જે શ્વસનમાર્ગ કડક અને સાંકડો થવાનું કારણ બને છે, જેના કારણે શ્વાસ લેવામાં તકલીફ થાય છે.

લક્ષણો

લક્ષણોમાં ગળામાંથી ઘરઘર અવાજ, ઉધરસ અને શરદી, છાતીમાં ચુસ્તતા, ચીકણી લાળ, ઊંઘમાં ખલેલ અને શ્વાસ લેવામાં તકલીફ શામેલ હોઈ શકે છે.

કારણો

એવું માનવામાં આવે છે કે આનુવંશિક પરિબલો અસ્થમાનું મુખ્ય કારણ છે. પર્યાવરણીય પરિબલો, જેમ કે ધૂળ, જીવાત, પરાગ અને બળતરાના વ્યવસાયિક સંપર્કો પણ અસ્થમાને વધારે છે. શરદી, વાયરસ, ધૂમ્રપાન, સુગંધ, પ્રદૂષણ, હવામાનની સ્થિતિમાં ફેરફાર વગેરે પણ ઉત્તેજક પરિબલો છે.

પ્રાથમિક સારવાર

અસ્થમાના હુમલાના કિસ્સામાં, અસ્થમા ઇન્હેલરનો ઉપયોગ કરો. અસ્થમા ઇન્હેલર્સ એ હાથથી પકડી શકાય એવાં પોર્ટેબલ ઉપકરણ છે જે ફેફસાંને દવા આપે છે. આ પુખ્ત વયના અને બાળકોમાં અસ્થમાના લક્ષણોને નિયંત્રિત કરવામાં મદદ કરે છે.

ખોરાક-જન્ય બીમારી

અસ્વચ્છ ખોરાક અને પાણીના સેવનથી ખોરાકજન્ય બીમારીઓ થાય છે. બેક્ટેરિયા એ ખોરાકના દૂષણનું સૌથી સામાન્ય કારણ છે.

પ્રાથમિક સારવાર

નોંધ

લક્ષણો

સામાન્ય લક્ષણોમાં લોહીવાળા ઝાડા, ઉબકા, પેટમાં ખેંચાણ, ઉલટી, તાવ, નિર્જલીકરણ, છીછરા શ્વાસ, ઝડપી નાડી, નિસ્તેજ ત્વચા અને છાતીમાં દુખાવાનો સમાવેશ થઈ શકે છે.

પ્રાથમિક સારવાર

ઓરલ રીહાઈડ્રેશન સોલ્ટ (ઓઆરએસ) હૂંફાળા પાણી સાથે આપવું જોઈએ. ગંભીર કિસ્સાઓમાં, દર્દીને તાત્કાલિક હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવાની જરૂર પડે છે.

ખાંડ, મીઠું અને પાણીનો ઉપયોગ કરીને 1 લિટર ઓઆરએસ સોલ્યુશન બનાવવાની રીત:

- પીવાનું પાણી: 1 લિટર (5 કપ, દરેકમાં લગભગ 200 મિલી હોય છે)
- ખાંડ: છ ચમચી
- મીઠું: અડધી ચમચી
- ખાંડ ઓગળી જાય ત્યાં સુધી મિશ્રણને હલાવો

પ્રાયોગિક અભ્યાસ

સિમ્યુલેશન પર કાર્ડિયો પલ્મોનરી રિસુસિટેશન (સીપીઆર) પ્રક્રિયાની પ્રેક્ટિસ કરો.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. તાવ (98.8° F – 100.8° F) થી પીડિત વ્યક્તિ _____ તાવથી પીડિત હોવાનું કહેવાય છે.
2. 104° F અને તેથી વધુ તાપમાન ધરાવતી વ્યક્તિ _____ તાવથી પીડિત હોવાનું કહેવાય છે.
3. વધુ તાવમાં, વ્યક્તિને ભીના ટુવાલથી સ્પોન્જ કરીને અથવા બગલમાં આઈસ પેક લગાવીને _____ રાખવા જોઈએ.
4. _____ એ ફેફસાનો દીર્ઘકાલીન રોગ છે જે શ્વાસનમાર્ગને સખત અને સાંકડો કરે છે.
5. કરોડરજ્જુના અસ્થિબંધન અને સ્નાયુઓમાં સમસ્યાને કારણે પીઠનો _____ થાય છે.
6. _____ હુમલાના કિસ્સામાં બ્રોન્કોડિલેટરનો ઉપયોગ થાય છે.
7. _____ એ સૂક્ષ્મજીવો છે, જે ખોરાકના દૂષણનું સૌથી સામાન્ય કારણ હોવાનું કહેવાય છે.

8. _____ એવી વ્યક્તિ છે જે કટોકટીની સ્થિતિનો હવાલો સંભાળે છે અને પ્રાથમિક સારવારનું સંચાલન કરે છે.
9. _____ એ એક લક્ષણ છે અને રોગ નથી.
10. _____ હુંફાળા પાણી સાથે આપવું જોઈએ.

B. ટ્રેકમાં જવાબ આપો

1. પ્રાથમિક સારવાર કરનાર કોણ છે? પ્રાથમિક સારવાર કરનારની ભૂમિકાનું વર્ણન કરો.
2. શરીરનું તાપમાન લેવાના પગલાંઓનું વર્ણન કરો.
3. ઓઆરએસ શું છે? 1 લીટર ઓઆરએસ સોલ્યુશન બનાવવાની પદ્ધતિનું વર્ણન કરો.

Unit

સલામત, સ્વસ્થ અને સુરક્ષિત વાતાવરણ જાળવવું

171162CH05

પરિચય

કામની પરિસ્થિતિઓ વ્યક્તિઓના શારીરિક અને માનસિક આરોગ્યને અસર કરે છે, જેના કારણે તણાવ પેદા થાય છે. વ્યવસાયિક આરોગ્ય એ કામદારોની આરોગ્ય જરૂરિયાતો પૂરી કરવા માટેની એક વિશિષ્ટ સેવા છે. તે વિવિધ ક્ષેત્રો સાથે સંબંધિત કામદારોની શારીરિક અને માનસિક સુખાકારી જાળવવા માટે તંદુરસ્ત પ્રથાઓને પ્રોત્સાહન આપવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. જો આપણે નજીકથી અવલોકન કરીએ, તો કામદારોની આરોગ્ય જરૂરિયાતો, સંસ્થા દ્વારા અનુસરવામાં આવતી પ્રથાઓએ લોકો અથવા પર્યાવરણ માટેના જોખમોનું રક્ષણ કરવું અને અટકાવવું જોઈએ. સંકટ એ લોકોના સ્વાસ્થ્ય અને સલામતી માટે ખતરો અથવા જોખમ હોઈ શકે છે. કાર્યસ્થળ પર, સામાન્ય રીતે જેમનો સામનો કરવામાં આવે છે એવા જોખમો ભૌતિક, રાસાયણિક, જૈવિક અથવા મનો-સામાજિક પ્રકૃતિના હોય છે. આરોગ્યસંભાળ ક્ષેત્રમાં કામ કરતી વખતે, જે મુખ્ય સંકટોનો સામનો કરવો પડે છે તે ગરમી, પ્રકાશ, વિવિધ ધ્વનિ ફ્રીક્વન્સીઝ, રેડિયેશન, ઝેરી રસાયણો, ચેપી રોગો અને માનસિક તણાવનો સંપર્ક હોઈ શકે છે. આપણે એ વાતનું ધ્યાન રાખવું જોઈએ કે ધીમે ધીમે વિકસી રહેલા મોટાભાગના વ્યવસાયિક રોગો માટે સારવાર ઉપલબ્ધ નથી. વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થા (ડબ્લ્યુએચઓ) અને આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમ સંસ્થા (આઈએલઓ) ની ભલામણો અનુસાર, 200 થી વધુ કામદારોને રોજગારી આપતી કોઈપણ સંસ્થા પાસે આરોગ્યને પ્રોત્સાહન આપવા માટે તબીબી અધિકારીઓ, આરોગ્ય સંચાલકો અને સ્ટાફ સહિતના વ્યાવસાયિકો દ્વારા

રચાયેલ વ્યવસાયિક આરોગ્ય સેવા હોવી આવશ્યક છે.

આ સત્ર આરોગ્ય સંભાળ કામદારો અને દર્દીઓની સલામતી સુનિશ્ચિત કરવા માટે અનુસરવામાં આવતી આરોગ્ય પદ્ધતિઓની સમજ આપે છે.

આકૃતિ 5.1 જૈવ-વાતાવરણ સુરક્ષા

સત્ર 1: સલામત કાર્યકારી વાતાવરણને પ્રોત્સાહન આપવું

સલામત કાર્યકારી વાતાવરણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, નીચેના પગલાં અપનાવવાં આવશ્યક છે:

- વ્યક્તિએ તેણીની/તેની સંસ્થાના આરોગ્ય, સલામતી અને સુરક્ષા પ્રક્રિયાઓથી વાકેફ હોવું જોઈએ અને કામ પર તેનું પાલન કરવું જોઈએ.
- તમે કામ શરૂ કરો તે પહેલાં, હંમેશા:
 - જોખમ મૂલ્યાંકન, જો કોઈ હોય તો તેની ખાતરી કરો.
 - કાર્યસ્થળની તપાસ કરો અને જુઓ કે તમે ઉપયોગ કરો છો તે તમામ ઉપકરણ સલામત છે કે કેમ અને જો કોઈ હોય તો જોખમોને નકારી કાઢવા માટે તમારી સંસ્થાની આરોગ્ય અને સલામતી નીતિઓને પૂર્ણ કરે છે.
 - આરોગ્ય અને સલામતી માટે જોખમ ઊભું કરી શકે તેવી કોઈપણ વસ્તુને દૂર કરવાનો પ્રયાસ કરો.
- ખાતરી કરો કે દર્દીઓની જરૂરિયાતો અને પસંદગીઓ પૂર્ણ થાય છે. કામ પર હોય ત્યારે તમારી પોતાની અને દર્દીઓ, સ્ટાફ અને અન્ય લોકોની સલામતીનું રક્ષણ કરતા તમામ પગલાંને ધ્યાનમાં લો.
- આરોગ્ય અને સલામતીના સંબંધમાં તમારી પોતાની ભૂમિકા અને જવાબદારીઓની મર્યાદામાં કામ કરો.
- જ્યાં પણ અને જ્યારે પણ જરૂરી હોય ત્યારે આરોગ્ય અને સલામતી સમસ્યાઓ ઉકેલવા માટે તમારા સુપરવાઈઝરની મદદ લો.
- કાયદા અને તમારી સંસ્થાની નીતિઓ અનુસાર ઉપરી અધિકારીઓને આરોગ્ય અને સલામતી સમસ્યાઓની જાણ કરો.

કાર્યસ્થળે જોખમોને કેવી રીતે અટકાવવાં

અન્ય લોકો સાથે કામ કરતી વખતે તમામ સંભવિત જોખમોને દૂર કરવાની ખાતરી કરવા માટે, તમારે આનો પ્રયાસ કરવો જ જોઈએ:

- ખાતરી કરો કે તમારું પોતાનું આરોગ્ય અને સ્વચ્છતા અન્ય લોકો માટે જોખમી નથી.
- અકસ્માત અથવા ઈજા અથવા નુકસાનના કિસ્સામાં યોગ્ય પગલાં લો.
- તમારા કાર્યસ્થળ પર ભીડની હાજરી તપાસો.

સલામત, સ્વસ્થ અને સુરક્ષિત વાતાવરણ જાળવવું

- ખતરનાક હોઈ શકે તેવા કામ હાથ ધરતી વખતે દેખરેખ હેઠળ માન્ય પ્રક્રિયાઓનો ઉપયોગ કરો.
- યોગ્ય મૂવિંગ અને હેન્ડલિંગ તકનીકોનો ઉપયોગ કરો.
 - સ્વચ્છતા પ્રક્રિયાઓનું પાલન કરો.
 - આવશ્યકતાઓને સંભાળવા માટે રક્ષણાત્મક કપડાં પહેરો.
 - સ્પિલેજ સાથે કામ કરતી વખતે અને કચરામાંથી છુટકારો મેળવતી વખતે સાધનો અને સામગ્રીનો સુરક્ષિત રીતે ઉપયોગ કરો અને સંગ્રહ કરો.
- કટોકટીનો સામનો કરવા માટે તાત્કાલિક અને યોગ્ય પગલાં લો, જેમ કે:
 - આગ
 - સુરક્ષા સમસ્યાઓ
 - અકસ્માતો
- મદદ ન આવે ત્યાં સુધી તમારી કુશળતા અને અનુભવનો ઉપયોગ કરો.
- યોગ્ય મદદ માટે જાણ કરો.
 - દેખરેખ હેઠળની વ્યક્તિને મદદ પૂરી પાડવાનું ચાલુ રાખો, જ્યાં સુધી કટોકટીનો સામનો કરવા માટે પૂરતી લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિ ઉપલબ્ધ ન હોય.
 - દર્દી અને પરિવારના સભ્યો સહિત અન્ય લોકોને ટેકો આપો, જેમને અસર થઈ હોય.
 - તમારી સંસ્થાની નીતિઓ અનુસાર ચોક્કસ રીતે, ઉપરી અધિકારીઓને ઘટનાઓ અને કટોકટીની નોંધ કરો અને જાણ કરો.

હોસ્પિટલ ઈલેક્ટ્રિકલ સલામતી ઉપાયો

આકૃતિ 5.2 હોસ્પિટલ ઈલેક્ટ્રિકલ ઉપકરણ

- ફક્ત ઈચ્છિત હેતુ માટે જ વિદ્યુત ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરો.
- ટેલિવિઝન સેટ અને અન્ય તમામ વિદ્યુત ઉપકરણ અને સાધનોને બાથટબ અને વોશબેસીનથી દૂર રાખો.
- ઉપયોગ કરતાં પહેલાં તમામ નાના ઉપકરણોને તપાસો કે તેઓ જાળવણી અને કાર્યકારી ક્રમમાં છે કે કેમ તેની ખાતરી કરો. તમામ વિદ્યુત ઉપકરણો અને સાધનોની સમયાંતરે જાળવણીની ખાતરી કરો.
- કોર્ડને નહીં પણ પ્લગ પકડીને દિવાલના સોકેટમાંથી પ્લગ દૂર કરો.
- કોર્ડને નહીં પણ પ્લગ પકડીને દિવાલના સોકેટમાંથી પ્લગ દૂર કરો.
- ઈલેક્ટ્રિકલ આઉટલેટ પોઈન્ટને ઓવરલોડ કરશો નહીં.
- ખામીયુક્ત સાધનોનો ક્યારેય ઉપયોગ કરશો નહીં. જો કોઈ ઉપકરણ વધુ ગરમ થાય છે, આંચકો ઉત્પન્ન કરે છે અથવા ઉપયોગ કરતી વખતે ગંધ આપે છે, તો તેને વિસ્તારમાંથી દૂર કરો. જાળવણી સ્ટાફ દ્વારા ઉપકરણનું મૂલ્યાંકન કરાવવા માટેની પ્રક્રિયાઓને અનુસરો.

હોસ્પિટલ અગ્નિ સલામતી ઉપાયો

હોસ્પિટલના અગ્નિ સલામતીનાં પગલાં મહત્વપૂર્ણ છે અને તે દરેક સમયે અનુસરવામાં આવવાં જોઈએ.

આકૃતિ 5.3 કામ પર અગ્નિશામક દળનો માણસ

1. અગ્નિ-પ્રતિરોધક સામગ્રીનો ઉપયોગ અને નિયમોનું પાલન કરવા છતાં, અગ્નિથી અકસ્માતો હજુ પણ થાય છે. આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થાઓ પાસે નિયમિત ફાયર ડ્રીલ હોવી આવશ્યક છે જેથી ત્યાં કામ કરતા તમામ કર્મચારીઓને બરાબર ખબર પડે કે શું કરવું. આરોગ્ય સંભાળ કર્મચારીઓ, જેમ કે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ, આમાં પ્રશિક્ષિત હોવા જોઈએ:
 - આગ નિવારણ
 - ફાયર એલાર્મનું સ્થાન અને ઉપયોગ
 - સ્થાન અને અગ્નિશામક સાધનોનો ઉપયોગ
 - કટોકટી સમયે બહાર નીકળવાનું સ્થાન
 - જગ્યા ખાલી કરાવવાની પ્રક્રિયાઓ
2. ઓક્સિજન દહનને સમર્થન આપે છે. જ્યાં લાગુ પડતું હોય ત્યાં ઓક્સિજનનો ઉપયોગ થઈ રહ્યો છે તે દર્શાવતા પોસ્ટરો ચોંટાડવા જોઈએ. જો દર્દીને ઓક્સિજન આપવામાં આવી રહ્યો હોય, તો ખાતરી કરો કે દર્દી, તેણીના/તેના રૂમમેટ્સ અને મુલાકાતીઓ જાગૃત છે કે આ વિસ્તારમાં ધૂમ્રપાન પર પ્રતિબંધ છે.
3. આગના કિસ્સામાં, આ પગલાં અનુસરો:
 - ફાયર એલાર્મ પ્રક્રિયાઓને સક્રિય કરો.
 - ઓક્સિજન નોબ, લાઇટ અને આગની નજીકમાં આવેલ અન્ય તમામ ઇલેક્ટ્રિકલ સાધનો બંધ કરો.
 - જોખમમાં હોય તેવા દર્દીઓને બહાર કાઢો.
 - હોસ્પિટલમાં 'સ્વીચબોર્ડ્સ'ને સૂચિત કરતા સાઈનબોર્ડ, અગ્નિશામક ઉપકરણોના ઝો સાઈનબોર્ડની સાથે લાગેલાં હોવાં જોઈએ.
 - વેન્ટિલેશન રોકવા માટે બારીઓ અને દરવાજા બંધ કરો.
 - આગ ઓલવવા માટે અગ્નિશામકનો ઉપયોગ કરો.
 - જોખમ ન હોય તેવા દર્દીઓને તેમના સંબંધિત રૂમમાં પાછા ફરવા કહો.

દર્દી સંભાળ પર્યાવરણ સલામતી ઉપાયો

દર્દીની સંભાળ માટે પર્યાવરણ સલામતીનાં પગલાં નીચે મુજબ છે:

1. ઈજા માટે જોખમ ધરાવતા દર્દીઓને ઓળખો. જેઓ જોખમમાં છે, જેમાં ખાસ કરીને શામેલ હોઈ શકે છે:
 - વૃદ્ધ અથવા માનસિક રીતે બીમાર દર્દીઓ
 - ક્ષતિગ્રસ્ત દ્રષ્ટિ અથવા સુનાવણી ધરાવતા દર્દીઓ
 - ક્ષતિગ્રસ્ત ગતિશીલતા ધરાવતા દર્દીઓ (વ્હીલચેર, વોકર્સ અને આંશિક લકવો)

સલામત, સ્વસ્થ અને સુરક્ષિત વાતાવરણ જાળવવું

- વારંવાર પડવાનો ઇતિહાસ ધરાવતા દર્દીઓ
 - નશીલા પદાર્થના દુરુપયોગનો ઇતિહાસ ધરાવતા દર્દીઓ
 - મોટર-ન્યુરોનના કાર્યોમાં દખલ કરતી દવાઓ મેળવતા દર્દીઓ
2. ઈજાઓથી જોખમમાં રહેલા દર્દીઓને સુરક્ષિત કરો.
 3. નીચેના પરથી પડવાથી અટકાવો:
 - પલંગને નીચી સ્થિતિમાં મૂકવો
 - જ્યારે દર્દીને બેડસાઇડ કેર ન મળી રહી હોય ત્યારે પથારીની રેલિંગ ઉપર રાખવી
 - દર્દીને ચાલતી વખતે નીચી એડીના જૂતા પહેરવાની સલાહ આપવી
 - એ સુનિશ્ચિત કરવું કે બાથટબ અને શાવર વિસ્તારોની નજીક નોન-સ્કિડ સ્ટ્રીપ્સ અથવા મેટ્સ ચોટી ગયા છે
 - ખાતરી કરવી કે બાથટબમાં સહાયક હેન્ડ્રેલ્સ છે
 - જ્યારે ફર્શ ભીની અને લપસણી હોય ત્યારે દર્દીઓ અને મુલાકાતીઓને ચેતવણી આપો
 - હાઉસકીપિંગ સમયે સાઈનબોર્ડ લગાવવા જોઈએ
 4. દર્દીઓને ગરમ પ્રવાહીના કારણે દાઝી જવાથી બચાવો.
 - કોફી, ચા અને અન્ય ગરમ પ્રવાહી એવા ટેબલ પર મૂકો જ્યાં દર્દી સરળતાથી અને સુરક્ષિત રીતે પહોંચી શકે
 - ગરમ પાણીની બેગ અથવા હીટિંગ પેડ્સનો ઉપયોગ કરતી વખતે નિયત ધોરણોનું કાળજીપૂર્વક પાલન કરો કારણ કે ઘણી આરોગ્ય સંભાળ સુવિધાઓ દર્દીઓને દાઝી જવાના ભયને કારણે તેનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપતી નથી.
 5. ચેપનો ફેલાવો અટકાવો. હોસ્પિટલ અથવા આરોગ્ય સંભાળ સુવિધા ચેપને નિયંત્રિત કરવા માટે તેની પોતાની નીતિઓનું પાલન કરી શકે છે. જો કે, પ્રક્રિયાઓ, સામાન્ય રીતે, સેન્ટર ફોર ડિસીઝ કંટ્રોલ (સીડીસી) દ્વારા ભલામણ કરવામાં આવે છે, જે વિવિધ રોગકારક જીવો, ચેપી રોગોનો ફેલાવો અને ચેપના ફેલાવાને નિયંત્રિત કરવા માટે વપરાતી પદ્ધતિઓનો અભ્યાસ કરે છે. કેટલીક નિવારક ટીપ્સ નીચે મુજબ છે.
 - ચેપને કારણે થતા રોગોને અટકાવવા એ હોસ્પિટલની સંભાળ સેવાઓમાં પ્રાથમિકતા છે. જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટે જીવાણુ નાશકક્રિયા અને વંધ્યીકરણ તકનીકોનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ જે સુક્ષ્મસજીવોના ફેલાવા અને વિકાસને અટકાવે છે.

- સુક્ષ્મસજીવોની હાજરીને દૂર કરવા અને આમ, ચેપને રોકવા માટે બે પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. આ બે પદ્ધતિઓ છે 'સર્જિકલ' અને 'મેડિકલ' એસેપ્સિસ.
- સર્જિકલ એસેપ્સિસ તમામ સુક્ષ્મસજીવોની હાજરીને દૂર કરે છે. આ પ્રથાને સ્ટરિલાઇઝેશન અથવા જંતુરહિત એસેપ્સિસ પણ કહેવામાં આવે છે, જેમ કે કેટલાક જીવાણુનાશક દ્રાવણથી હાથ અને હાથ ધોવા.
- મેડિકલ એસેપ્સિસ એ પ્રેક્ટિસનો ઉલ્લેખ કરે છે જે સૂક્ષ્મસજીવોની સંખ્યા ઘટાડે છે અને તેમના વિકાસને અટકાવે છે, ખાસ કરીને પેથોજેન્સ અથવા રોગ પેદા કરતા બેક્ટેરિયા.
- એસેપ્સિસની તકનીક એન્ટી-માઈક્રોબાયલ એજન્ટોનો ઉપયોગ, હાથ ધોવા અને સાધનોની સફાઈને ફરજિયાત બનાવે છે.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

A. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. મુખ્ય કટોકટી, સામાન્ય રીતે, હોસ્પિટલોમાં લાગતી આગ, સુરક્ષા સમસ્યાઓ અને _____ ને કારણે લાગે છે.
 - (a) સડક અકસ્માતો
 - (b) ફ્લૂ જવાથી
 - (c) ઇલેક્ટ્રિકલ શોક
 - (d) ઉપરનામાંથી કશું નહીં
2. જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટને આગ નિવારણ, ફાયર એલાર્મના ઉપયોગ અને _____ નું સ્થાન શોધવા માટેની તાલીમ આપવી આવશ્યક છે.
 - (a) ઇલેક્ટ્રિશિયન
 - (b) કટોકટી નિકાસી
 - (c) વૃક્ષો
 - (d) ઉપરનામાંથી કશું નહીં
3. જો ઓક્સીજન નોબ ઓન છે, તો _____ પ્રતિબંધિત છે.
 - (a) ઊંઘવું
 - (b) ખાવું
 - (c) ધૂમ્રપાન
 - (d) ઉપરનામાંથી કશું નહીં

B. ટૂંકમાં જવાબ આપો

1. હોસ્પિટલોમાં અનુસરવામાં આવતા અગ્નિ સલામતીનાં પગલાં જણાવો.
2. દર્દીની સંભાળ માટે જે પર્યાવરણીય સલામતીનાં પગલાં અપનાવવાની જરૂર છે તેનું વર્ણન કરો.
3. હોસ્પિટલોમાં અનુસરવામાં આવતા વિદ્યુત સલામતીનાં પગલાંની યાદી બનાવો.

સલામત, સ્વસ્થ અને સુરક્ષિત વાતાવરણ જાળવવું

આન્સર કી

યુનિટ 1: હોસ્પિટલ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ

સત્ર 1: આરોગ્ય સંભાળ વિતરણ પ્રણાલી

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. નિવારક, ઉપચારાત્મક
2. રાજ્ય
3. તૃતીયક સંભાળ
4. નૈદાનિક, ઉપચારાત્મક, પુનર્વસન
5. 5.30 થી 50
6. હેમેટોલોજી પ્રયોગશાળા
7. 1200 થી 1500
8. ખરીદી

B. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. d
2. b
3. a

સત્ર 2: જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટનાં ગુણો

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ
2. ગોપનીયતા

B. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. b
2. a
3. d

C. જોડકાં જોડો

1. b
2. d
3. a
4. c

સત્ર 3: જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ માટે આચારસંહિતા

A. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. b
2. b
3. c

સત્ર 4: જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટ માટે વ્યક્તિગત સ્વચ્છતા અભ્યાસો

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. ટિટિવેટિંગ અથવા પિનિંગ
2. વ્યક્તિગત ગૂમિંગ
3. વ્યક્તિત્વ

B. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. a
2. d
3. b

C. જોડકાં જોડો

4. a
5. d
6. b
7. c

E. સાચાં-ખોટાંની નિશાની કરો

1. ખોટું
2. સાચું
3. સાચું

યુનિટ 2: બહારના દર્દીઓની સંભાળ માટે જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

સત્ર 1: મેડિકલ રિસેપ્શનિસ્ટની ભૂમિકા અને કાર્યો

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. મેડિકલ રિસેપ્શનિસ્ટ
2. નમ્રતા અને સંચાર કૌશલ્ય

B. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. d
2. d

સત્ર 2: દર્દીમાં મહત્વપૂર્ણ શારીરિક ચિહ્નો ઓળખવા

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. 37.0° C (98.6° F)
2. હૃદય
3. શ્વાસની સંખ્યા
4. સિસ્ટોલિક અને ડાયસ્ટોલિક

સત્ર 3: દર્દીની તપાસમાં મદદ કરવી

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. વર્ટેક્સ
2. ઓસિપિટલ
3. ઓપ્થાલ્મોસ્કોપ
4. ટ્યુનિંગ ફોર્ક
5. ડોર્સલ રેકમબન્ટ
6. આડી અવસ્થા
7. સ્ટેન્ડિંગ સ્કેલ, શૂઝ
8. અસામાન્ય વળાંક

B. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. c
2. a
3. b
4. d

યુનિટ 3: દાખલ દર્દીઓની સંભાળ માટે જનરલ ડ્યુટી

આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

સત્ર 1: દર્દીઓના પ્રવેશ દરમિયાન જનરલ ડ્યુટી આસિસ્ટન્ટની ભૂમિકા

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. પ્રવેશ
2. કટોકટી
3. સ્ટ્રેચર
4. પુરુષ
5. રૂટિન
6. નીતિઓ, પ્રક્રિયાઓ

B. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. d
2. d
3. a

સત્ર 2: દર્દીની સંભાળની પ્રવૃત્તિઓ

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. દૈનિક જીવનની પ્રવૃત્તિઓ
2. કાર્યકારી

B. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. d
2. b
3. a
4. d
5. d

સત્ર 3: દર્દી માટે પથારી તૈયાર કરવી

A. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. c
2. d
3. d

સત્ર 4: નમૂનાઓનું પરિવહન

A. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. a, b, અને c
2. a અને c

સત્ર 5: મૃત્યુ પછી શરીરની સંભાળ

A. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. d
2. d
3. b
4. c

આન્સર કી

યુનિટ 4: પ્રાથમિક સારવાર

સત્ર 1: પ્રાથમિક સારવારના સિદ્ધાંતો અને નિયમો

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. પ્રાથમિક સારવાર
2. સફેદ કોસ
3. પ્લાઝ્મા અને કોષો
4. શ્વાસ લેવો અને શ્વાસ છોડવો

સત્ર 2: પ્રાથમિક સારવાર માટેની સુવિધાઓ, સાધનો અને સામગ્રીઓ ઓળખવી

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. એમ્બ્યુલન્સ
2. ડિફિબ્રિલેટર
3. સ્ટિલિંગ
4. પ્રાથમિક સારવાર કરનાર
5. ઓરલ રીહાઈલેશન સોલ્ટ
6. પ્રાથમિક સારવાર ખંડ
7. પ્રાથમિક સારવાર

સત્ર 3: તાવ, હીટસ્ટ્રોક, પીઠનો દુખાવો, અસ્થમા અને ખોરાક-જન્ય બીમારી માટે પ્રાથમિક સારવાર આપનારની ભૂમિકા ભજવવી

A. ખાલી જગ્યા પૂરો

1. નીચું
2. ઉચ્ચ
3. ઠંડુ
4. અસ્થમા
5. દુખાવો
6. અસ્થમા
7. બેક્ટેરિયા
8. પ્રાથમિક સારવાર કરનાર
9. તાવ
10. ઓરલ રીહાઈલેશન સોલ્ટ

એકમ 5: સલામત, સ્વસ્થ અને સુરક્ષિત વાતાવરણ જાળવવું

સત્ર 1: સલામત કાર્યકારી વાતાવરણને પ્રોત્સાહન આપવું

A. બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો

1. ઇલેક્ટ્રિકલ શોક
2. કટોકટી નિકાસી
3. ધૂમ્રપાન

કેડિટ્સની યાદી

વિજય આનંદ જોશી

યુનિટ 2

આ. 2.3, આ. 2.4, આ. 2.5

યુનિટ 3

આ.3.1, આ. 3.3, આ. 3.5

ગૂગલ ક્રિએટિવ કોમન્સ

યુનિટ 1

આ. 1.1 <https://goo.gl/hJeLbW>

આ. 1.4 <https://goo.gl/AJu9w5>

આ. 1.5 <https://goo.gl/KrDkEX>

આ. 1.6 <https://goo.gl/8eEhrV>

આ. 1.7 <https://goo.gl/DZ7CXt>

આ. 1.8 <https://goo.gl/QuKeRt>

યુનિટ 2

આ. 2.1 <https://goo.gl/afje5F>

આ. 2.2 <https://goo.gl/Q5YjGf>

આ. 2.6 <https://goo.gl/MEdkHN>

આ. 2.7 <https://goo.gl/zeZmpf>

આ. 2.8 <https://goo.gl/t9CUn2>

આ. 2.9 <https://goo.gl/ktQGfF>

યુનિટ 3

આ. 3.2 <https://goo.gl/xeoCQp>

આ. 3.4 <https://goo.gl/psqyFf>

આ. 3.6 <https://goo.gl/WbXPPc>

આ. 3.7 <https://goo.gl/upyedz>

આ. 3.8 <https://goo.gl/SFKKcn>

યુનિટ 4

આ. 4.1 <https://goo.gl/tc1kik>

આ. 4.2 <https://goo.gl/5UWYPD>

આ. 4.3 <https://goo.gl/9C4jfP>

આ. 4.4 <https://goo.gl/XtzLYd>

આ. 4.5 <https://goo.gl/ann42h>

આ. 4.6 <https://goo.gl/xDzoQr>

આ. 4.7 <https://goo.gl/fHMMCg>

યુનિટ 5

આ. 5.1 <https://goo.gl/1LaUNY>

આ. 5.2 <https://goo.gl/8U7iN5>

આ. 5.3 <https://goo.gl/a2b1gg>

આ. 5.4 <https://goo.gl/2SrKwR>

નોટ્સ

નોટ્સ
